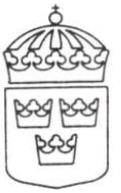
Riksdagens protokoll 1990/91:106

Fredagen den 3 maj

Kl. 9.00–15.59

Protokoll 1990/91:106

1 § Justering av protokoll

Remissdebatt

Justerades protokollet för den 26 april.

2 § Remissdebatt

Föredrogs proposition 1990/91:178 Överlämnande av uppgiften att fördela statsbidrag till folkbildningen m.m.

Propositionen hänvisades till utbildningsutskottet.

Beträffande denna proposition hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till sju dagar.

Anf. 1 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Enligt riksdagsordningen skall proposition avlämnas senast den 31 mars, om regeringen anser att den bör behandlas under pågående riksmöte. Gäller det en anslagsfråga går tidsfristen ut redan i slutet av februari. Det finns dock en möjlighet att dröja till kompletteringspropositionen i slutet av april, vilket i år liksom tidigare utnyttjats för att där hänga på förslag utan det minsta samband med budgetregleringen.

Men även nu i början av maj – sedan kompletteringspropositionen avlämnats – fortsätter regeringen att avge propositioner som den vill få behandlade före riksmötets slut. Det gäller både anslagsfrågor och lagstiftningsärenden. Förutsättningen för att så skall kunna ske är enligt riksdagsordningen att det föreligger synnerliga skäl, men sådana åberopas praktiskt taget aldrig. Var och en som har sysslat med lagstiftning vet att "synnerliga skäl" är ett krävande kriterium.

I det nu aktuella fallet – proposition 178 – heter det bara att det är önskvärt och lämpligt. Men dessutom begär regeringen att motionstiden skall begränsas till sju dagar. Även detta kräver enligt riksdagsordningen synnerliga skäl, men några sådana finns inte redovisade. Det är vidare praxis att en sådan begäran föregås av samråd med riksdagspartierna, som därvid skall lämna sitt samtycke. Så har inte skett i detta fall. Det har inte ens tagits någon kontakt med oss moderater. Jag yrkar därför avslag på regeringens begäran om

förkortad motionstid och att den som vanligt bör vara två veckor eller 15 dagar som jag tror det är uttryckt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Det av Lars Tobisson framställda yrkandet att den föreskrivna motionstiden om 15 dagar skulle gälla beträffande proposition 1990/91:178 – som ställdes mot regeringens förslag att motionstiden skulle förkortas till sju dagar – bifölls med acklamation.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1990/91:182 till skatteutskottet
1990/91:186 till näringsutskottet
1990/91:187 till skatteutskottet
1990/91:190 till näringsutskottet
1990/91:192 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelse
1990/91:164 till näringsutskottet

Motionerna
1990/91:N114–N116 till näringsutskottet

Beträffande proposition 1990/91:192 Organiserad överföring av flyktingar till Sverige hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till 12 dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden för denna proposition till att utgå tisdagen den 14 maj.

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 maj

Företogs till avgörande utrikesutskottets betänkanden 1990/91:UU15, UU20, UU22 och UU16, näringsutskottets betänkanden 1990/91:NU36 och NU45 samt bostadsutskottets betänkande 1990/91:BoU13 (betr. debatten i dessa ärenden, se prot. 105).

Utrikesutskottets betänkande UU15
Mom. 1 (biståndet till Central- och Östeuropa)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 3 av Birgitta Hambraeus m.fl., *dels* reservation 2 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark, *dels* reservation 4 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (vissa flyktingkostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 77 för reservation 5 av Jan-Erik Wikström m.fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (enprocentsmålet)

Först biträddes reservation 7 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark med 44 röster mot 20 för reservation 8 av Bertil Måbrink. 246 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 245 röster mot 59 för reservation 7 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (övergripande principer och riktlinjer)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 19 för reservation 10 av Inger Schörling.

Mom. 6 (miljöhänsyn i det svenska biståndet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (riktlinjer för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter i biståndet)

Först biträddes reservation 14 av Alf Wennerfors m.fl. med 60 röster mot 42 för reservation 15 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark. 207 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 204 röster mot 61 för reservation 14 av Alf Wennerfors m.fl. 42 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 38 (biståndsutredningar)

Utskottets hemställan bifölls med 203 röster mot 73 för reservation 24 av Birgitta Hambraeus m.fl. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 52 (bidrag till UNDP)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 49 för reservation 37 av Birgitta Hambraeus och Karin Söder i motsvarande del. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 56 (bidrag till UNHCR)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 44 av Alf Wennerfors m.fl., *dels* reservation 45 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark, *dels* reservation 37 av Birgitta Hambraeus och Karin Söder i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (bidrag till multilaterala miljöinsatser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Birgitta Hambraeus och Karin Söder i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 63 (bidrag till miljöfonder)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 53 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 98 (medelsram för Vietnam)
Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 18 för reservation 93 av Bertil Måbrink. 124 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 109 (medelsram för regionala insatser i Centralamerika)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 106 av Alf Wennerfors m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 110 (medelsram för anslagsposten demokrati, mänskliga rättigheter och humanitärt bistånd)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 109 av Alf Wennerfors m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 113 (medelsram för katastrofbistånd)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 114 av Birgitta Hambraeus och Karin Söder – bifölls med acklamation.

Mom. 115 (katastrofbistånd till Västbanken och Gaza)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 117 av Bertil Måbrink – bifölls med acklamation.

Mom. 116 (katastrofbistånd till Västra Sahara)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 118 av Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 122 (medelsram för bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer)
Utskottets hemställan bifölls med 200 röster mot 18 för reservation 124 av Inger Schörling. 87 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU20
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU22
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU16
Mom. 2 (medlemskap i EFTA för länder i Central- och Östeuropa)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utvidgande av den nordiska arbetsmarknaden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (förmånliga krediter till de baltiska länderna)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 62 för det av Birgitta Hambraeus under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (skuldavvecklingsplaner för de central- och östeuropeiska länderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Inger Schörling – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (bidrag till handikapporganisationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Jan-Erik Wikström och Håkan Holmberg – bifölls med acklamation.

Mom. 28–31 (erkännande av Litauen, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 20 för reservation 7 av Inger Schörling. 1 ledamot avstod från att rösta.

Lola Björkquist (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 32 (internationell konferens om Baltikum)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 39 för det av Birgitta Hambraeus under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU36

Mom. 1 (handelspolitisk målsättning avseende Central- och Östeuropa)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 152 för reservationen av Hadar Cars m.fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU45

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Hadar Cars m.fl. – bifölls med acklamation.

Bostadsutskottets betänkande BoU13

Mom. 3 (medlemskap för juridiska personer)

Utskottets hemställan bifölls med 202 röster mot 18 för reservation 4 av Jan Strömdahl. 87 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (medlemskap för lokalhyresgäst)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 37 för reservation 6 av Agne Hansson och Birger Andersson.

Mom. 11 (bostadsrättshavarens s.k. vetorätt)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 59 för reservation 9 av Knut Billing m.fl. 37 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (reglerna om hembud)

Först biträddes reservation 15 av Agne Hansson m.fl. med 144 röster mot 23 för reservation 16 av Jan Strömdahl. 143 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 136 för reservation 15 av Agne Hansson m.fl. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 16 (val av styrelse)

Utskottets hemställan bifölls med 211 röster mot 95 för reservation 17 av Knut Billing m.fl.

Mom. 20 (viss ändring av stadgarna)

Utskottets hemställan bifölls med 213 röster mot 97 för reservation 21 av Knut Billing m.fl.

Mom. 21 (särregler för folkrörelsekooperativa organisationer)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 152 för reservation 22 av Agne Hansson m.fl.

Mom. 23 (krav att alla av en ombildning berörda hyresgäster anmält intresse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Jan Strömdahl – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om samlad votering

Andre vice talmannen meddelade att finansutskottets betänkande FiU29 och bostadsutskottets betänkande BoU14 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Den kommunala ekonomin

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU29 Den kommunala ekonomin (prop. 1990/91:100 delvis).

Anf. 2 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Vi skall nu på sedvanligt sätt behandla finansutskottets betänkande om den kommunala ekonomin. Till betänkandet är inte mindre än 27 reservationer fogade, och av dem svarar vi moderater för 10. Man skulle av detta kunna dra slutsatsen att det kommer att bli en lång och hård debatt om den kommunala ekonomin, men det är inte säkert att så blir fallet.

Med undantag av några viktiga grundläggande frågor verkar det som om uppfattningarna när det gäller den kommunala expansionen och möjligheterna för kommunerna att höja skatterna snarare konvergerar än divergerar. Vi moderater tycker att det är utmärkt, eftersom uppfattningarna i regel har gått åt vårt håll. Det gäller kommunalt skattestopp, att skatterna skall sänkas och att direktiven till den kommunalekonomiska kommittén säger att utdebiteringen i varje fall inte bör vara över 30 kr. Ytterligare steg åt det moderata hållet är regeringens nedskrivning av den kommunala volymökningen till högst 0,5 % per år i den långstidsbudget som presenterades i kompletteringspropositionen för några dagar sedan. När det gäller volymexpansionen talade propositionen i januari om mindre än 1 %, nu gäller det inte mer än 0,5 %. I nästa budget, *om* socialdemokraterna får lägga fram den, skulle man säkert vara nere på 0 %.

Varför följer ni inte det moderata förslaget när det gäller volymexpansion redan nu, Arne Andersson i Gamleby? Då skulle ni slippa skicka olika signaler till kommunerna, som alltid har legat över regeringens ramar för volymexpansion. Sedan år 1985 har kommunerna ökat med ungefär 1,5 % årligen i volym. Nu är man vid vägs ände. Expansionen för kommunernas del kan inte fortsätta. Det erkänner regeringen indirekt genom den ändrade målsättningen i kompletteringspropositionen.

I den kommunalekonomiska kommittén sitter representanter för partierna. Det medför att många av de frågeställningar som har diskuterats i utskottet och som finns upptagna i betänkandet, i både majoritetstexten och reservationerna, också kommer att behandlas i utredningen.

Herr talman! Det är ett av skälen till att jag yrkar bifall endast till reservationerna nr 1 och 23 samt begär rösträkning på dem. Naturligtvis står vi moderater bakom även de övriga reservationerna där våra namn förekommer. Men för tids vinnande har jag begränsat mig till de två nämnda.

Herr talman! Kommuner och landsting disponerar över utomordentligt stora reala resurser. Genom en effektivare förvaltning och omprioritering skulle en god kommunal service kunna ges inom en oförändrad total ram realt sätt, vilket vi moderater har föreslagit. Den tidigare så snabba expansionstakten ökar möjligheterna till en betydande effektivisering av verksamheten. Om de kommunala monopolen bryts kan privata alternativ och entreprenader bli regel snarare än undantag som det är i dag. Härigenom kan man uppnå ökad välfärd genom valfrihet för konsumenten samtidigt som den friare konkurrensen ger effektivitetsvinster.

Vi har där ett problem i kommunerna i dag. De styrs i hög grad av statliga regleringar och bidragsbestämmelser. Enligt vår uppfattning har det varit en målmedveten socialdemokratisk politik som har gått ut på att detaljstyra kommunernas verksamhet och service till medborgarna. Om det skall bli möjligt att skapa en god kommunal verksamhet, måste enligt vår uppfatt-

ning den statliga styrningen av den kommunala verksamheten minska markant. Först då kan vi tala om en verklig decentralisering av besluten och därmed en anpassning till de lokala förhållanden som råder.

Direktiven i utredningen pekar även i det här fallet åt det moderata hållet. Men vi har ännu inte sett något resultat. Det vore därför intressant att höra Arne Anderssons uppfattning på den här punkten.

Det brukar ofta framhållas i den kommunala debatten att ökade anslag till den offentliga verksamheten automatiskt medför bättre service. Vi tycker dock inte att det sambandet finns längre. Högre anslag kan till och med ge mindre verksamhet beroende på ineffektivitet. Det finns dessutom flera mätningar av produktivitetens utveckling inom skilda sektorer som visar att den kommunala verksamheten genomgående har haft en mycket långsam och t.o.m. negativ produktivitetsutveckling. I de tre dominerande kommunala verksamheterna hälso- och sjukvård, utbildning och social verksamhet som svarar för över 80 % av de kommunala utgifterna och närmare 90 % av de anställda, har produktivitetsutvecklingen varit negativ under de senaste åren.

Dessa sektorer har varit inlåsta inom den offentliga sektorn, vilket inneburit onödigt stora kostnader samt en kraftig begränsning av medborgarnas valfrihet. Litet ironiskt kan man konstatera att det är enbart hushåll som har höga inkomster som har valfrihet i dag. De kan utnyttja de alternativ som finns utanför den offentliga sektorn. Så går det med socialdemokratisk politik.

Vi moderater har sagt att vi vill att den kommunala tillväxten skall upphöra realt sätt. Men vi anser att det finns stora förutsättningar att erbjuda en oförändrad eller t.o.m. bättre kommunal service inom ramen för oförändrade kommunala utgifter. Det kan ske om den produktivitetsminskning som vi upplevt under så lång tid upphörde och vändes i sin motsats på en eller ett par procent per år. Den nolltillväxt i volym som vi förespråkar låter sig alltså väl förenas med höga ambitioner förutsatt att bättre förutsättningar för effektivisering skapas och tas till vara. Speciellt viktigt är att de statliga bestämmelser som nu finns och som försvårar eller förhindrar ökad konkurrens tas bort. Ofta är dessa bestämmelser knutna till statsbidrag i olika former som genom sin utformning lätt får en kostnadsdrivande effekt. Nu har t.ex. finansministern upptäckt detta och uttalat sig för en sådan här avreglering i överläggningar med kommun- och landstingsförbund. Men inga sådana förslag fanns i budgetpropositionen. Det tycker vi är anmärkningsvärt.

Vi moderater har länge framhållit att den statliga styrningen av kommuner och landsting måste minskas radikalt. Många av de specialdestinerade anslagen har en snedvridande effekt och motverkar dessutom effekten av skatteutjämningsbidragen. Kommuner lockas av bidragsbestämmelser att välja verksamheter som är samhällsekonomiskt dyrare på grund av att bidragen då blir större. Många kommuner väljer utbyggnad av daghem i stället för familjedaghem som ett exempel. Även om den kommunalekonomiska kommittén nu arbetar med dessa frågor så anser vi moderater att man redan till nästa år måste slå samman flertalet specialdestinerade statsbidrag till kommun och landsting till ett allmänt kommunalt bidrag som fördelas på ett med de specialdestinerade statsbidragen ekonomiskt likvärdigt sätt.

De neddragningar av det statliga stödet till kommuner och landsting som vi moderater har talat om kan ske över det allmänna bidraget. De bestämmelser och detaljregleringar som är kopplade till statsbidraget vill vi naturligtvis också skall avvecklas samtidigt. Kommunerna kan på det sättet utan hinder av statliga bidragsvillkor bestämma uppläggning, inriktning och omfattning av skilda verksamheter så att det passar den enskilda kommunen och dess invånare bäst.

Herr talman! Under de år som jag har suttit i finansutskottet har utskottet besökt Danmark och Norge. Man kan konstatera att man i inget av de två länderna klarar sig utan någon form av kommunal skatteutjämning. Så är det även här i Sverige. En av förutsättningarna för en god kommunal verksamhet över hela landet är faktiskt att det finns ett väl fungerande skatteutjämningssystem. Det systemet skall utjämna de yttre förutsättningarna som kommunerna inte själva kan påverka i någon nämnvärd utsträckning. Det gäller i första hand kommunens skatteunderlag, befolkningssammansättning och kostnadsläge men däremot inte de kostnadsskillnader som orsakas av olika standardval för verksamheten inom kommunerna.

Den kommunala skattesatsen skall vara ett uttryck för den kommunala självstyrelsen och spegla den avvägning mellan offentlig och enskild verksamhet som kommunens befolkning väljer – ingenting annat.

Däremot bör rundgång av bidrag och avgifter mellan stat och kommuner på sikt försvinna helt. Ett system där kommunerna betalar in skattepengar till staten, som i sin tur betalar tillbaka dem i form av riktade bidrag, är inte bara opraktiskt utan leder också till fördyringar och urgröpningar av den kommunala självstyrelsen. Vi moderater kan inte acceptera ett sådant system, och det rör sig inte om några små belopp. I dag är skatteutjämningsavgiften 79 öre per skattekrona för kommunerna och 56 öre för landstingen.

Nu föreslår regeringen en höjning med ytterligare 11 öre för både kommuner och landsting och dessutom en särskild avgift för nästa år på 25 öre för både kommuner och landsting. Om det förslaget genomförs kommer skatteutjämningsavgiften att öka från 1 kr. och 35 öre i dag till 2 kr. och 7 öre nästa år. Enligt min uppfattning illustrerar det på ett mycket tydligt sätt den absurda omfattningen av den ökade rundgången mellan stat och kommun.

En ännu mer absurd avgift är den s.k. Robin Hood-skatten, som nu har utvidgats till att gälla alla kommuner med ett eget skatteunderlag som överstiger 100 % av medelskattekraften. Det rör sig om 42 kommuner. Vi har alltid sagt att det inte är rimligt att kommuner som hushållar väl med skattebetalarnas pengar, bedriver en effektiv och mindre kostnadskrävande verksamhet, vilket sammantaget gör kommunerna attraktiva att bo i, skall bestraffas av staten och tvingas höja skatten. Det är ju faktiskt så att det är kommunens invånare och skattebetalare, inte kommunen i sig, som betalar den här särskilda skatteutjämningsavgiften. Ja, det är faktiskt så, att invånare med låga inkomster i kommuner som drabbats av Robin Hood-skatten kan få bidra till utgifter för invånare med höga inkomster i andra kommuner. Man skulle kunna sammanfatta det med att säga att skatteutjämningsavgifterna, både den allmänna och den särskilda, i praktiken är en statlig kommunalskatt, som fastställs av staten och betalas av kommunens invånare, oavsett ekonomiska förutsättningar. Ännu mer upprörande blir Robin Hood-

skatten när man vet att två kommuner, Danderyd och Lidingö, får på marginalen betala mer i avgift till staten än de får in i skatt av sina kommuninvånare på den sist tjänade hundralappen. Genom det kommunala skattestoppet kan de här kommunerna inte kompensera sig genom att höja skatten.

Låt oss ta exempelt Danderyd, som år 1991 har en utdebitering på 11:65 kr. Danderyd betalar som alla andra kommuner en allmän skatteutjämningsavgift på i år 79 öre och dessutom en särskild skatteutjämningsavgift, denna s.k. Robin Hood-skatt, på hela 14 kr. på varje beskattningsbar hundralapp som är intjänad i kommunen.

Summerar man detta får man en förlust på 3 kronor och 14 öre på varje intjänad hundralapp för i år. Detta, herr talman, är inte rimligt. Tar man dessutom med avräkningsskatten blir det ännu värre. Lägger man därtill de höjningar som regeringen föreslagit på de olika skatteavgifterna för nästa år, blir situationen ännu värre för dessa kommuner. För oss moderater är den här frågan ganska enkel, eftersom vi anser att den här typen av beskattning av kommunerna inte skall finnas över huvud taget. Bort med den! Men majoriteten har inte ens velat reflektera över möjligheten att ta bort marginaleffekten, där kommunen tvingas betala mer än vad man får in på den sist tjänade hundralappen i kommunen. Detta tycker jag är anmärkningsvärt, herr talman! Jag skulle vilja veta vad herr Arne Andersson i Gamleby har för försvar för detta. Kan man verkligen som gammal kommunalpolitiker acceptera ett sådant system, där man tar ut mer i avgift än kommunen får in?

Vi moderater har alltid talat för att man skall ha en så låg kommunal skattesats som möjligt, att man skall sänka de höga kommunalskatterna när man kan göra det. Vi moderater vill därför att den kommunala utdebiteringen sänks i de kommuner som har särskilt hög kommunalskatt, dvs. över 17 kr. Vi vill att dessa kommuner skall få ett extra skatteutjämningsbidrag på 50 % av skattesänkningen det år som man genomför en sänkning. Det är speciellt motiverat av att det ordinarie skatteutjämningssystemet har stimulerat höjningar, något som pressat upp de kommunala skattesatserna i stället för att hålla dem nere på en låg nivå. Vi tycker att de kommunala skattesatserna och den kommunala konsumtionstillväxten fortfarande ligger på alltför höga nivåer, och därför anser vi att det kommunala skattestopp som nu råder bör förlängas ytterligare ett år, dvs. t.o.m. år 1993, i avvaktan på den kommunalekonomiska kommitténs betänkande.

Låt mig, herr talman, till sist ta upp en gammal bekant, som har förvånat mig när jag läst utskottstexten. Det gäller majoritetens rädsla för analyser av konsekvenserna för kommuner och landsting av regeringens propositioner. Mona Saint Cyr har i år framfört samma krav som hon har gjort tidigare i en motion om behovet av konsekvensanalyser av regeringsförslagen. Vi stöder den motionen tillsammans med folkpartiet liberalerna och centern. Vi tycker nämligen att det är högst rimligt att regeringen försöker leva upp till de krav som regeringen själv ställer på de statliga myndigheterna i den s.k. begränsningsförordningen när det gäller konsekvensberäkningar av olika beslut. Majoritetstexten i utskottsbetänkandet går, liksom tidigare år, oss delvis till mötes, men man avstår från att föreslå riksdagen att ge regeringen detta till känna, och därmed blir det inget resultat utan allt blir vid det gamla. Det tycker jag, herr talman, är symptomatiskt för socialdemokratisk politik.

Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Liksom Sveriges ekonomi har bekymmer i stort har också kommuner och landsting bekymmer med sin ekonomi. Detta skyller man ibland på att staten har dragit in pengar från kommunsektorn, samtidigt som staten lagt över flera uppgifter på kommuner och landsting. Även det kommunala skattestoppet möts ibland av vissa med ogillande.

Det är otvivelaktigt sant att riksdagen har genomfört begränsningar i de finansiella överföringarna till kommunsektorn. Motivet har varit samhällsekonomiskt och är så fortfarande. När Sveriges ekonomi växer i den blygsamma takt som har skett under 80-talet, finns det inget utrymme för en stor kommunal expansion – om man inte vill begränsa den privata konsumtionen genom att höja de kommunala skatterna. Det vill vi i folkpartiet liberalerna inte medverka till.

I själva verket har trots den finansiella begränsningen kommunerna vuxit varje år utom ett under 80-talet betydligt snabbare än vad riksdagen har uttalat. En effekt av detta är att kommunsektorn har expanderat betydligt snabbare än hela ekonomin. Andelen av sysselsättningen har ökat från 19,5 % år 1980 till 22 % år 1990. Det är en andelsökning med 2,5 %, och det är ett uttryck för en ganska betydande expansion. I själva verket var det så att kommunerna växte med ca 2,5 % under första hälften av 80-talet och med ca 1,5 % under andra hälften av 80-talet, trots att riksdagen under hela denna tid har uttalat att en procents konsumtionsökning är vad som kan vara samhällsekonomiskt försvarbart.

I dagens betänkande upprepar socialdemokraterna målet en procents konsumtionsökning, vilket också var den siffra som angavs i budgetpropositionen i januari. Vi i folkpartiet liberalerna gör den bedömningen att en ökning med 1 % per år inte är förenlig med återgång till samhällsekonomisk balans. Vi har i reservation 2 angivit ca 0,5 % per år som den volymökning som under de närmaste åren kan försvaras.

Det är intressant att notera att den reviderade nationalbudgeten gör precis samma bedömning som folkpartiet liberalerna. Jag citerar från s. 179: "I kalkylerna för den kommunala ekonomins utveckling har antagits att den kommunala konsumtionen växer med 1/2 % per år."

Reservation 2 från folkpartiet liberalerna överensstämmer alltså med den reviderade nationalbudgetens bedömning, vilket utskottsmajoritetens uppfattning inte gör. Jag hoppas att Arne Andersson i Gamleby drar någon slutsats av detta.

Herr talman! Det kan ibland synas nästan omöjligt att tillgodose medborgarnas berättigade krav på bra skola, barnomsorg, äldreomsorg, sjukvård och mycket annat som kommuner och landsting tillhandahåller, om den kommunala expansionen nästan helt skall utebli. Kommun- och landstingsförbunden anser i sina beräkningar att det behövs en expansion på mellan 1,5 och 2 % per år för att klara gjorda åtaganden.

Jag vill först slå fast att lösningen på detta dilemma inte heter höjda kommunalskatter. Folkpartiet liberalerna anser liksom moderata samlingspartiet att skattestoppet måste förlängas, i första hand t.o.m. år 1993. Sedan måste kommunalskatten sänkas till i genomsnitt 30 kr. för att säkerställa skattereformens princip om "hälften kvar".

Lösningen på dilemmat med gapet mellan skatteintäkter och medborgarnas servicebehov heter inte heller ökade bidrag från staten. Sådana pengar finns nämligen inte. Lösningen heter i stället konkurrens och privata alternativ. Det handlar om att utnyttja existerande resurser på ett bättre sätt och därmed öka produktiviteten och få en effektivisering av den kommunala verksamheten.

Jag måste säga att det förvånar mig att socialdemokraterna är så benhårda motståndare till enskilda alternativ och så ovilliga att skapa konkurrens inom den sociala tjänstesektorn. På flera andra områden har det skett en positiv utveckling i regeringens politik. Det talas en hel del om avreglering och konkurrens i regeringens olika propositioner, och vissa konkreta åtgärder har också vidtagits. Senast i går kväll hörde jag jordbruksminister Hellström tala om hur viktigt det var med konkurrens, för att inte sådant som hör till hans område skulle bli för dyrt. Det gällde särskilt maten. Det tycker jag är utmärkt. Men det måste också gälla sådana viktiga saker som barnomsorg, utbildning och vård. Jag tycker därför att Arne Andersson i Gamleby borde ta sitt försvar för de offentliga monopolen under omprövning och se till att de kommer bort, så att även de viktiga tjänster som dagis, skola och sjukvård utgör kan få bli tillgängliga för medborgarna till rimliga kostnader.

Monopol är nämligen ineffektiva. Därmed bidrar den socialdemokratiska politiken till slöseri med resurser. Detta går i slutänden ut över barn, gamla och sjuka. Dessutom skapar den en orimlig arbetssituation för de anställda som har idéer om förbättringar, vilka helt omintetgörs av en i dag omöjlig arbetsorganisation.

Herr talman! De finansiella strömmarna mellan stat och kommunsektor består av ett stort antal poster i båda riktningarna. Alltihop är för närvarande föremål för utredning i den kommunalekonomiska kommittén och det är min förhoppning att man där skall komma fram till ett betydligt bättre system för statsbidragen och den kommunala skatteutjämningen. Framför allt måste kommunerna få större möjligheter att använda pengarna på det sätt som passar de egna invånarna bäst – vilket med stor sannolikhet inte alltid är det sätt som vi politiker i riksdagen beslutar om. Jag vill alltså förorda att vi tar bort en mängd statliga pekpinnar. Detta ligger också i utredningens uppdrag.

Det finns annat som måste bort omedelbart. Dit hör den s.k. Robin Hood-skatten. Detta är en progressiv avgift som tas ut på kommuner med hög egen skattekraft. Det finns mycket att säga om denna skatt. Jag delar den uppfattning som Rune Rydén gav uttryck för nyss. Särskilt anmärkningsvärd är effekten för vissa kommuner i Stockholms län. För dem är avgiften så hög att om skatteunderlaget ökar, t.ex. därför att någon person flyttar in, så ökar den summa som kommunen skall betala ut till staten mer än kommunens skatteintäkter ökar. Marginalskatten blir över 100 %. Förr i tiden kallades detta för Pomperipossa-effekten. Det är fortfarande ett bra ord. En inflyttad person blir rena förlustaffären för dessa kommuner.

Jag måste erkänna att jag hade vissa förhoppningar om att utskottets socialdemokrater skulle göra något åt den här problematiken. Även om de, i motsats till oss i folkpartiet liberalerna, vill ha kvar Robin Hood-skatten, var det uppenbart även för dem att den konstruktion vi har i dag är orimlig. De

säger i betänkandet att "detta förhållande utifrån principiella utgångspunkter är otillfredsställande". Det är sannerligen det minsta man kan säga. När någonting som man själv beslutar om är "principiellt otillfredsställande" är det naturliga att man gör något åt det – men icke. Jag utgår dock från att vi får en chans till i voteringen så småningom.

Herr talman! Jag har undvikit att ställa några frågor till utskottets talesman, Arne Andersson, eftersom jag tyvärr är förhindrad att delta i något replikskifte.

Jag vill för tids vinnande tala om att vi i folkpartiet liberalerna självklart står bakom alla reservationer som vi har undertecknat, men jag vill yrka bifall bara till reservation nr 2.

Anf. 4 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag vill först instämma i att det finns en betydande samsyn när det gäller den kommunala ekonomin och den kommunala verksamheten. Jag tror att vi alla i utskottet är medvetna om att produktiviteten måste förbättras. Vi måste få ett bättre skatteutjämningssystem. Vi måste ge kommunerna en större frihet. De måste själva ta det fulla ansvaret.

Sedan finns det nyanser som skiljer. Jag tror också att bedömningarna kan skilja sig något åt. Jag tar upp några av dessa saker.

Jag vill börja med att konstatera att den kommunala ekonomin genom sin omfattning och inriktning är avgörande för Sveriges ekonomi. Den kommunala ekonomin är i dag svag. Detta är allvarligt. Under 1990-talet kommer de samlade kommunala utgifterna att bli ca 20 miljarder större än de samlade intäkterna. Detta sker trots att många kommuner genom fastighetsförsäljningar och andra extraordinära intäkter skaffar sig tillfälliga inkomstförstärkningar.

Kommunernas situation beror inte till oväsentlig del på den socialdemokratiska regeringens politik. Kommunerna har under 1980-talet påförts nya uppgifter motsvarande ungefär 5 kronor i skattehöjning. Under samma tid har kommunalskatterna höjts med drygt 1:70 kr. Dessa nya uppgifter är huvudorsaken till den alltför snabba expansionen i den kommunala ekonomin under 1980-talet. Den har i genomsnitt varit ca 2 % per år. Detta kan och får inte fortsätta i en situation där tillväxten i Sveriges ekonomi är noll eller därunder.

Vi i centern anser att den privata och offentliga konsumtionen måste hållas tillbaka för att skapa utrymme för nödvändiga framtidsinvesteringar. Centern delar under vissa förutsättningar det mål som anges i budgetpropositionen, att volymtillväxten i den kommunala verksamheten får bli högst 1 % per år. Förutsättningen måste bl.a. vara att kommunerna inte åläggs nya uppgifter utan att godtagbar finansiering kan anvisas från statens sida.

Den kommunala självstyrelsen måste respekteras. Det nu gällande skattestoppet är därför olyckligt och ger sannolikt inte några som helst långsiktigt positiva effekter. Det bidrar mer till tillfälliga lösningar av kommunernas ekonomiska problem än till att stimulera till den långsiktiga effektivisering som är helt nödvändig för att skapa balans i den kommunala ekonomin. Varaktigt underskott i den kommunala ekonomin är lika allvarligt som varaktigt underskott i den statliga budgeten.

Herr talman! Ett talande exempel på skattestoppets orimliga effekter är kombinationen med den särskilda skatteutjämningsavgiften. Den s.k. Robin Hood-skatten har till uppgift att verka för en utjämning av skattenivån kommunerna emellan. I dess nuvarande utformning har centern röstat emot Robin Hood-skatten. Dess effekter i kombination med skattestoppet är helt orimliga. Det innebär t.ex. att Danderyd och Lidingö, med hög egen skattekraft och med låg skattesats, på marginalen får betala väsentligt mer i skatteutjämningsavgift än vad de får in i skatt. När det gäller de här marginaleffekterna vill jag ändå göra den kommentaren att det för Danderyd är mer lönsamt att det flyttar in låginkomsttagare än att det flyttar in höginkomsttagare. I nuvarande situation medför låginkomsttagarna en sänkning av skattekraften och därmed också en sänkning av den totala Robin Hood-skatten, om vi ser den här matematiken i en förlängning. Det är en unik situation. Effekterna är i dag helt orimliga.

Nu kan vi konstatera att hela finansutskottet har anslutit sig till uppfattningen att detta förhållande är orimligt och måste åtgärdas. I centerns motion Fi314 tas dessa problem upp och snabba åtgärder krävs för att man skall komma till rätta med de mest orimliga effekterna av Robin Hood-skatten.

Socialdemokraterna och vänsterpartiet nöjer sig med att med anledning av centermotionen göra ett uttalande. Man menar att Robin Hood-skattens orimliga effekter bör beaktas i samband med att ett nytt skatteutjämningssystem utarbetas. Detta innebär att beskrivna orimligheter kommer att bestå ytterligare ett par år.

Moderaterna och folkpartiet vill avskaffa Robin Hood-skatten, något som också är centerns målsättning. Men detta är möjligt först när ett nytt skatteutjämningssystem kan sättas i sjön.

Centern och miljöpartiet föreslår därför i reservation 19 att regeringen skyndsamt lägger fram förslag som går ut på att ingen kommun på marginalen skall betala mer i Robin Hood-skatt än man får in i kommunalskatt. Vi menar att detta måste ske så snabbt att vi får ett ikraftträdande den 1 januari 1992, alltså vid kommande årsskifte.

I utskottet har moderaterna och folkpartiet anslutit sig till det förslag som handlar om denna åtgärd. Jag förväntar mig därför att både moderaterna och folkpartiet vid omröstningen kommer att stödja reservation 19. Jag yrkar härmed bifall till reservation 19.

Vidare förväntar jag mig att det åtminstone skall finnas så många självständiga och rättänkande riksdagsmän bland socialdemokraterna och vänsterpartisterna att det kan skapas en majoritet för reservation 19. Det borde vara en hederssak för alla riksdagsmän, oavsett partitillhörighet, att inte bara tala om det som är orimligt utan också i praktiken medverka till att det blir möjligt att komma till rätta med detta orimliga förhållande.

Min uppmaning till alla riksdagsledamöter är: Ta er del av ansvaret och rösta för reservation 19!

I reservation 21 tar vi i centern upp en annan orättvis skatt. Det gäller den s.k. avräkningsskatten. Avräkningsskatten är av generell karaktär, dvs. den drabbar alla kommuner lika. Däremot varierar utfallet av skatteomläggningens effekter väsentligt mellan skilda kommuner. Det finns alltså helt klart ett

behov av att också avräkningsskatten anpassas till skattereformens verkliga effekter för de enskilda kommunerna.

Den varaktigt bästa lösningen vore att reglera detta via det nya skatteutjämningssystemet. Men av tidsskäl låter sig detta knappast göra. Inom den tid som den kommunalekonomiska kommittén förfogar över hinner man inte få tillräcklig erfarenhet. Det är också viktigt att kommittén fullföljer sitt arbete inom den tänkta tidsramen. Vi i centern förordar därför att en särskild utredare tillkallas som får i uppdrag att göra analyser och att lägga fram förslag till en differentierad avräkningsskatt. Jag yrkar bifall till reservation 21.

Centerns riksdagsgrupp står självfallet bakom alla reservationer som centern varit med om att underteckna. Men för att spara tid åt kammaren yrkar jag bara bifall till reservation 3 – förutom då de två tidigare nämnda reservationerna.

Anf. 5 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Kommunerna har hand om en stor del av den generella välfärdspolitiken i vårt land. Det är faktiskt i kommunerna, nära medborgarna, som den tryggheten finns. Naturligtvis påverkar kommunernas ekonomi, organisation och effektivitet i mycket stor utsträckning medborgarnas möjligheter att leva i det här landet. Men på något sätt har kommunerna hamnat i strykklass när det gäller den ekonomiska politiken. Kommunerna är inte effektiva nog och gör allting fel. Kommunerna tar för stora resurser i anspråk. En tes som hela tiden drivs är att kommunerna kräver alltför stor del av våra samlade resurser. Om kommunerna krävde ännu mera, skulle det innebära att den privata konsumtionen skulle få minska, precis som om det skulle vara fråga om en jämn fördelning över hela riket. Det finns faktiskt grupper av människor, och även juridiska enheter, här i landet som skulle kunna minska sin konsumtion för att därmed i stället tillåta en fördelning. Det finns alltså någonting som egentligen handlar om fördelningspolitik. Men det är något som sällan kommer till uttryck när man i de fyra partierna diskuterar kommunernas ekonomi. Jag tänker då på de tre borgerliga partierna samt socialdemokraterna.

Vi i vänsterpartiet har stora ambitioner när det gäller den generella välfärdspolitiken. Vi menar att plånbokens storlek absolut inte i något skede eller i något sammanhang får vara avgörande. Det är därför som vi föreslår ett kommunalt stödpaket.

Vi är inte ute efter att bara göda kommunerna, utan vi vill ha preciserade och direkta insatser för att på det sättet stödja kommunerna. Därför anser vi – och det framgår också av våra reservationer – att 1 % volymtillväxt i det här läget är alldeles för litet. Jag tror att de som arbetar ute i kommunerna står på vår sida. Inte minst gäller det Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Dessa är inte allenarådande när bedömningar skall göras. Vi har ju också konsumenterna av kommunernas resurser.

Vi för vår del vill framför allt att vården, omsorgen och skolan skall få sina resurser. Vi vill också att de anställda skall ha en dräglig arbetsmiljö. Förhållandena måste vara goda. Det skall också finnas resurser för att kontrollera att både organisation och ledning ute i kommunerna är effektiva.

Detta är en omöjlig uppgift med tanke på de neddragningar som har gjorts. Jag tänker då på de huvudlösa besparingar som har genomförts.

Vi menar alltså att kommunerna skall vara effektiva och ändamålsenliga. Men att tillgripa privat finansiering och höjda avgifter – något som utgör en del av Allan Larssons förslag i den reviderade nationalbudgeten – är absolut att gå åt fel håll.

Det talas här mycket om produktivitet. För den som är verksam inom industrin är det mycket enkelt att förstå detta begrepp. Men här har vi lyssnat till Rune Rydén och Anne Wibble, som direkt sade att produktiviteten är för låg inom den kommunala verksamheten. Själv sitter jag med i den kommunalekonomiska kommittén, som har kallat in allehanda experter och utnyttjat allehanda resurser vad gäller produktivitet. Men ingen har hittills kunnat presentera entydiga mätningar i fråga om produktiviteten. Ingen har kunnat säga vad som är plus eller minus i det sammanhanget.

När det gäller industrisektorn i övrigt kan man också se till sådana här resultatenheter. Frågan är om det är produktiviteten i kommunerna som är viktigast att läsa ut. Inom en industri skärs ju det bort som är otrevligt. Men inom en kommun finns det mycket kostsamma saker. Vården och omsorgen exempelvis är ju besvärliga områden. Det rör sig säkert om en annan resultatenhet här. Inom industrin skär man bort delar som inte är gångbara på marknaden. Naturligtvis ökar produktiviteten ofantligt inom verksamheter där så sker. Men si i kommunerna går det inte vad gäller vård och omsorg att göra sådana mätningar. Därför är produktivitetsmåttet inte något bra mått i kommunala sammanhang.

Däremot tror jag att den bästa mätaren på vad som är bra i en kommun eller inte är medborgarnas egen uppfattning om den kommunala verksamheten. Jag lovar att medborgarnas dom över onödig byråkrati, ineffektivitet och dålig service är oerhört hård. Man ser inte mellan fingrarna när det gäller den kritik som man har. Jag tror att den så att säga folkliga biten är allra viktigast när det gäller att åstadkomma effektivitet och att göra det hela ändamålsenligt. Det handlar alltså inte om diktat uppifrån, något som jag faktiskt tycker att de borgerliga och socialdemokraterna ägnar sig åt.

Enligt det stödpaket som vi har föreslagit skall resurserna framför allt går till barnomsorg, hemtjänst och sjukvård. Vi tycker att 10 miljarder på årsbasis skall tillföras kommunerna. Nu läser vi, som det redan har nämnts, i den reviderade nationalbudgeten att det inte ens blir 1 % utan det skall bli 0,5 %. Det som är intressant här är faktiskt vad utskottets socialdemokratiska majoritet skriver med anledning av folkparti- och moderatmotionerna. Där säger man att det visserligen måste till omprövningar och effektiviseringar om vi verkligen vill värna om vården, omsorgen och utbildningen, för detta är väldigt viktigt, men folkpartiets krav på 0,5 % i volymtillväxt går inte alls och absolut inte moderaternas förslag på 0 %. Det går inte alls, för då blir det ytterst svåra konsekvenser för människor som är beroende av den kommunala servicen. Så skriver utskottets socialdemokratiska majoritet i det här sammanhanget. Det vore intressant att höra vad som egentligen hänt sedan januari, vad det egentligen handlar om. Det är en klar dragning till den moderata ståndpunkten, som Rune Rydén mycket riktigt påpekade, som vi ser framför oss. Nog om detta, herr talman.

Jag skall ta upp ett par andra frågor som behandlas i betänkandet. Statsbidraget skall tydligen lösa allting när det gäller effektivitet. Vi från vänsterpartiet är inte heller för detaljerade när det gäller statsbidraget, som ju minskar kommunens möjligheter att göra det så ändamålsenligt som möjligt. Men vi är inte heller för att smeta ut alltihopa som ett stort skatteutjämningsbidrag. Det finns ändå en viss motsättning mellan samhällets totala ambition att uppnå rättvisa och lika villkor för medborgarna i samhället på olika sektorsområden – skolan, äldreomsorgen, barnomsorgen och vården – och de nationella mål som bör hävdas. Först när någon kan övertyga mig eller mitt parti om att man kan hävda de nationella målen genom att bara ha generella statsbidrag skall vi ge oss. Men problemet är att jag tror att man måste ha sektorsbidrag för att på något viss kunna följa upp det ansvar som samhället har för hur resurserna fördelas till kommunerna.

Vi har ställt oss bakom en reservation tillsammans med miljöpartiet om den kommunala utdebiteringen. Vi har varit emot att det har införts ett kommunalt skattestopp. Vi är helt övertygade om att det i det här läget med problem blir en snedvridning och orättvisa för kommunens invånare genom de ökade avgiftsuttagen och andra snedfinansieringsformer. Vi vill klart uttala att detta är av ondo.

Vad gäller den kommunalekonomiska kommitténs fortsatta arbete har intressanta förslag förts fram motionsvägen. Några socialdemokrater med Inger Hestvik i spetsen – det är inte heller vilka som helst som har skrivit på motionen, bl.a. Bo Holmberg – säger att kommunerna bör ha andra finansieringskällor än bara statsbidrag och sin kommunalskatt. Man kan tänka sig en ny kommunal företagsskatt eller en fastighetsskatt för att se till att kommunerna får in nya resurser. Man pekar på de problem som kommunerna har med ansvaret för näringslivet på orten. Man pekar också på de problem som uppstår när kommuner, som i mitt hemlän Malung, har enorma kostnader för människors fritidsverksamhet i fjällen men beskattningen ligger någon helt annanstans. Det klarar man aldrig av med ett skatteutjämningssystem, såvitt jag kan förstå. Det är rakt upp och ner. Det måste till förändringar. Därför har vi sagt att det som sägs i motionen, nämligen att den kommunalekonomiska kommittén skall se över frågan, också bör göras. Tyvärr avstyrker utskottet förslaget, men vi vidhåller det i en reservation.

Till sist med anledning av Robin Hood-effekten vill jag säga att det naturligtvis kan bli många marginaleffekter men en liten reflexion: Det kan faktiskt vara en möjlighet till styrning att in i den rika kommunen flytta en och annan låginkomsttagare. Det kanske inte skulle vara så dumt med tanke på den sociala balansen.

Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 8.

Anf. 6 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Vi hyllar ju principen om kommunalt självbestämmande och att beslut fattas så nära dem som berörs som möjligt i samhället. Till kommunerna har förts en mängd uppgifter på senare tid – hemtjänsten, civilförsvaret och mycket annat samt skolan har kommunaliserats. Det är bra, och det är en mycket viktig förändring.

Samtidigt som vi hyllar principen om kommunalt självbestämmande är de

stora partierna i full färd med att avskaffa vårt demokratiska system genom att söka medlemskap i EG. Det är ett väldigt fint demokratiskt system som vi har byggt upp. Vi har haft parlamentarism sedan 1500-talet. Det vill man nu avskaffa. Vad det kan få för konsekvenser för kommunalt självbestämmande anar väl ingen.

Vi är nu inne i en utveckling mot ökat kommunalt självbestämmande i så måtto att man vill att allt färre statsbidrag skall vara specialdestinerade. Det tycker vi är en väldigt bra utveckling. Vi skall fortsätta på den vägen och vi skall lita på att kommunerna och deras valda ombud faktiskt vet vad de vill och att de kan ta ansvar för saker och ting i kommunerna. Menar man allvar med kommunalt självbestämmande måste det vara rimligt att kommunerna faktiskt får bestämma i detalj hur de vill ha verksamheten ute i kommunerna.

Vi tycker att det är viktigt att den skattefinansierade verksamheten inte automatiskt utförs av kommuner och landsting utan att man på olika sätt försöker finna vägar så att man får ut så mycket som möjligt av de samlade medel som vi har gnetat ihop i samhället och av skattemedlen. Men det är viktigt att vi ställer precis lika höga kvalitetskrav oavsett vem som sköter den fysiska verksamheten. Kvalitetskraven kan vi inte pruta på. Men problemet är att kommunernas ekonomi är väldigt ansträngd. Samtidigt som man har lagt på kommunerna väldigt många nya uppgifter så har man infört kommunalt skattestopp och tvingar nu kommunerna att fortsätta med det. Vidare har man dragit bort kommunernas beskattningsrätt beträffande fastigheter och juridiska personer. Man kan fråga sig om det finns något mera kommunalt förutom invånarna än de fastigheter som finns i kommunerna. Det är rimligt att kommunerna får beskattningsrätt beträffande fastigheter. Att ha fastigheter i en kommun är förknippat med många olika sorters kostnader för kommunen. Det är rimligt att kommunen på något sätt får ha fastigheten som skatteobjekt och använda sig av fastighetsskatten för att täcka en del av dessa kostnader.

Detsamma gäller juridiska personer. Juridiska personer ger arbete och skattepengar från de verksamheter som människorna arbetar i. Men många av verksamheterna ger kommunen olika kostnader – väginvesteringar av olika slag, trafikinvesteringar och miljöinvesteringar för att ta hand om det som kommer ut ur fabrikerna på ett mindre önskat sätt. Det är därför rimligt att kommunerna återför beskattningsrätten för juridiska personer för att kunna täcka en del av de kostnader som juridiska personer faktiskt åsamkar kommunerna.

Vi vet att kommunerna i de flesta fall står inför mycket stora utgifter i framtiden. Det gäller framför allt miljövänlig trafikförsörjning. Vatten- och avloppsfrågorna är mycket komplicerade. Det skall bli intressant att se hur kommunerna kommer att klara detta med kommunalt skattestopp. Då återstår lånevägen. Man intecknar framtiden eller avgiftsfinansieringsvägen. Vi ser naturligtvis att kommunalt skattestopp kan få en del mycket negativa verkningar inom kultursektorn, fritidssektorn och på det sociala området. Vi ser redan vissa tecken i skyn när det talas om att det inte längre skall vara gratis att låna en bok på bibliotek. För mig är det en sorts kulturskymning.

Samtidigt är vi inte för att skattefinansieringen i samhället skall ökas. Ett

hävt kommunalt skattestopp får ju inte innebära att kommunerna blir våldsamt lössläppta på utgiftssidan. Vi förutsätter att kommuner och landsting är minst lika ansvarsfulla som riksdagen när det gäller pengar. Återhållsamhet är och borde vara en kommunal dygd.

Under mitt politiska liv har jag arbetat i två olika kommunfullmäktige, dels i Södertälje, dels i Hjo. Någon stor utgiftsyra var det aldrig fråga om, utan man strävade och gnetade verkligen för att inte behöva höja skatterna. Det finns en mycket stark vilja ute i kommunerna att inte avsiktligt höja skatterna, om man därtill inte är absolut tvungen.

Lars-Ove Hagberg talade om att man inte skulle behöva ta hänsyn till plånboken för att uppnå generell välfärd. Så ser inte vi i miljöpartiet på saken. Vi anser att man i det långa loppet måste skapa grundtrygghet, lika för alla. Vill människor sedan ha någonting utöver detta, måste de ta hänsyn till vad de faktiskt tjänar. De generella systemen måste på sikt ändras i sådan riktning att de som tjänar mycket pengar inte får ut lika stor andel av sin lön i ersättning som i dag. Det är ett förslag som vi har framfört i många motioner. Vi tror att det är en riktig utveckling.

I en motion, Fi308, av Erling Bager m.fl. lyfter man fram ett speciellt internationellt miljöproblem, som drabbar små och ofta ekonomiskt svaga kustkommuner på västkusten. Dessa kommuner utsätts av en omfattande nedsmutsning från den internationella sjöfarten, som är en del av vår fria handel med många länder. Nedsmutsningen är ett resultat av något som vi för övrigt till övervägande del anser vara väldigt positivt, nämligen internationellt varuutbyte och utbyte av mänskliga kontakter. Det är då inte rimligt att dessa kommuner drabbas av speciella renhållningskostnader för en nedsmutsning som faktiskt är en nationell angelägenhet. Vi har denna gång nöjt oss med ett särskilt yttrande i frågan och menar att dessa förhållanden noggrant måste övervägas i samband med en ansökan om extra skatteutjämningsbidrag i framtiden. Jag anser att det är ganska oförskämt att belasta dessa små kommuner med kostnader av det här slaget.

Det har i olika sammanhang tagits upp de något bisarra förhållandena i kommunerna Danderyd och Lidingö. Det är ganska orimligt att kommunerna på grund av en kombination av en Robin Hood-skatt och ett kommunalt skattestopp förlorar pengar på det sätt som de gör. Vi i miljöpartiet har därför ställt oss bakom den motion som centern har avgivit i denna fråga. Därmed stöder vi också reservation 19. Jag yrkar samtidigt bifall till reservationerna 6, 23 och 26.

Vi står för tillfället mitt uppe i en ganska intressant utveckling i landet. Den innebär i många avseenden en sorts nedrustning i stället för en vidareutveckling av samhället i miljövänlig riktning under demokratiska former.

Under många år har starka krafter inom näringsliv och bland liberaler ägnat mycket tid och kraft för att svärta ner det mesta som Sverige står för. Det visas bilder av följda, förtryckta, nedslagna, skatteförtryckta människor, och den skatt som inte går till polis och försvar betraktas i stort sett som stöld.

Ni har odlat denna bild så länge att ni själva framstår som ert föraktade systems bevarare, därför att inget uppenbart händer av det ni säger borde hända. Ni har blivit era löftens fångar. Då föds ett nytt parti, ny demokrati, som med kraft förfäktar det ni säger er förfäkta, och ni förfasar er.

Herr talman! Man ser här i det verkliga livet att föräldrarna förfasar sig över det barn som de själva har alstrat – ett barn som dessutom ser ut att må väldigt bra och växer till sig. Jag kan inte förstå er oro över den här frodiga ungen, som säkert är villig att hjälpa er på vägen mot ökad miljöförstöring och demokratiavveckling. Tack.

Anf. 7 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar innefattar de flesta avsnitt inom det kommunalekonomiska området. Det gäller den kommunala ekonomin i allmänhet, begränsningar i den kommunala utdebiteringen, den kommunalekonomiska kommitténs arbete, statsbidragen till kommunerna, skatteutjämningssystemet, extra skatteutjämningsavgift, avräkningsskatterna samt kompensation för slopad kommunal företagsbeskattning.

Samtliga dessa avsnitt är nu föremål för överväganden i den kommunalekonomiska kommitténs arbete. Detta sätter naturligtvis sin prägel på avlämnade motioner i anledning av propositionen, på reservationer och självfallet också på betänkandet.

Jag vill inledningsvis nämna att också jag, liksom flertalet har varit inne på, uppfattar det som att det rent övergripande finns en betydande samstämmighet vid bedömningen av de problem som föreligger inom den kommunala sektorn. Jag har dock inte hört särskilt mycket i de tidigare anförandena om det arbete som nu pågår ute i kommunerna. Det är ett omfattande effektiviseringsarbete med anpassningar och nydaningar inom flera områden. Arbetet är t.o.m. så pass avancerat att det har gett underlag för förslag till skattesänkningar, t.ex. här i Stockholm. Jag för min del har en optimistisk bedömning när det gäller de framtida möjligheterna för att åstadkomma balans inom denna sektor. Jag tror att de flesta delar min bedömning. En förutsättning är naturligtvis att en del grundläggande förändringar i olika avsnitt måste genomföras.

Med anledning av proposition 100, bil. 9, har under allmänna motionstiden väckts 25 motioner samt en motion som har överlämnats till finansutskottet från utrikesutskottet.

Utskottet ansluter sig till budgetpropositionens inriktning, att åtgärder måste vidtas för att långsiktigt nå balans mellan den kommunala sektorns utgifter och inkomster och att den kommunala sektorns utveckling och sammantagna ekonomi måste anpassas till det samhällsekonomiska utrymmet. Med hänvisning härtill är utrymmet för landstingens och kommunernas volymtillväxt mindre än 1 % per år under de närmaste åren, vilket är den angivelse som finns i budgetpropositionen.

I anledning av tidigare inlägg vill jag hänvisa just till texten i budgetpropositionen. Volymtillväxten i kommunerna får inte tillåtas bli högre än 1 %. Det skrevs av det skälet att man vid den tidpunkten var tveksam inför utvecklingen. När man nu vet vad som hände, har man i kompletteringspropositionen angivit 0,5 %. Jag säger detta med anledning av de kritiska synpunkter som framfördes om de justeringar som gjordes i kompletteringspropositionen i förhållande till budgetpropositionens. Utskottet ansluter sig nu till de inriktningar som anges i budgetpropositionen om begränsningarna för kommunernas ekonomiska utgiftsexpansion.

Propositionen anger bl.a. också att kommuner och landsting inte skall åläggas nya uppgifter utan att finansiering av åtaganden har anvisats – dock anges att finansiering via höjda skatteuttag icke är finansieringsalternativ, vilket också överensstämmer med de tidigare inläggen, utom i fallet Hagberg och vänstern, som i det här fallet kanske har en annan inriktning.

I den moderata motionen FU303 av Lars Tobisson m.fl. hävdas som ett allmänt faktum att produktivitetsutvecklingen är negativ inom den kommunala sektorn, inom hälso- och sjukvård, utbildning och social verksamhet. Det är ett mycket omstritt påstående, som det inte finns några övertygande bevis för. Själv delar jag inte den uppfattningen, men låt oss följa moderaternas resonemang för att se vart det leder.

Så här skriver moderaterna i sin motion: "Om produktivitetsminskningen upphörde och vändes till en ökning skulle inom ramen för oförändrade kommunala utgifter bättre service kunna erbjudas än den som nu kräver en real kostnadsökning och trots detta leder till oförändrade resultat."

Därmed skulle, säger moderaterna, en nolltillväxt låta sig väl förenas med höga ambitioner för den kommunala verksamheten.

Det är väl en underbar förutsättning för politisk överbudspolitik? Rune Rydén måste redovisa för riksdagen hur detta teoretiskt och praktiskt egentligen skall kunna fungera i verkligheten.

Moderaterna fortsätter: Vi förutsätter högre produktivitet i den kommunala sektorn. Därmed får vi ut mera av de resurser som vi satsar.

I själva verket satsar moderaterna mindre på den kommunala verksamheten än något annat parti, men de hävdar att de får ut mer. Det är samma luftiga resonemang som man numera hör från exempelvis det nybildade partiet Ny demokrati. Skär man ned så blir allt bättre. Jag får lust att fråga: Varför skär moderaterna inte ner ännu mer, så att man får en ännu större produktivitetsökning i den kommunala sektorn, eller finns det en gräns för hur mycket man kan skära ned innan produktiviteten sjunker? På denna punkt upprepar jag till Rune Rydén: Ge oss en liten redovisning av hur det som ni framför i era luftiga resonemang egentligen skall fungera! Jag tror att detta är en vilseledande teknik från moderaterna, som inte har med verkligheten att göra. Moderaternas förslag leder faktiskt inte till en oförändrad omfattning av den kommunala verksamheten. Med all sannolikhet skulle detta innebära nedskärningar av verksamhet och nedrustning på flera områden. Visa av erfarenheterna anger moderaterna numera inte på vilka områden de vill skära ned, utan nedskärningarna skall ske generellt av statsbidragen, och kommunerna får anpassa sig bäst de kan. Det är inriktningen i moderaternas motion, som också följs upp i en reservation.

Vi anser till skillnad från moderaterna att den kommunala verksamheten måste få öka något i omfattning. Det finns stora eftersatta behov i den kommunala verksamheten, och det vore därför fel att drastiskt skära ned den.

Jag är inte så övertygad som moderaterna om att vi har haft en negativ produktivitetsutveckling i den kommunala verksamheten. Jag tror i stället att den har varit positiv och att den kommer till uttryck i successiva kvalitetsförbättringar. Inom sjukvården kan vi i dag bota och operera fler sjukdomar och åkommor än tidigare. Det leder till ökad efterfrågan och större anspråk än tidigare. Det är därför som vi fortfarande har köer inom sjukvården. Men

jag tror att flertalet medborgare instämmer i att när vi får del av vården så är den av hög kvalitet och fungerar mycket bra. Det finns undersökningar som ger stöd för den uppfattning som jag här har deklarerat.

Folkpartiet har i motion 309 med Anne Wibble som första namn understrukit den kommunala ekonomins stora betydelse för samhällsekonomin i stort. Folkpartiet pekar i sin motion också på nödvändigheten av att man balanserar kommunernas ekonomiska utveckling, så att den överensstämmer totalt med statens allmänna ekonomiska möjligheter. Samtidigt påtalas att det är uteslutet att tillskjuta ytterligare resurser via statsbidrag till den kommunala sektorn.

Centerpartiet behandlar de kommunalekonomiska frågorna i motion 227 med Olof Johansson som första namn. Centern brukar i sina motioner hävda att alla kommuner bör ingå i skatteutjämningssystemet. De rika kommunerna skall inte stå utanför utan bör ingå i utjämningen och omfördelningen. Det är den inriktning som tidigare har redovisats av centerpartiet, och jag delar den uppfattningen.

Men jag kan inte förstå varför centern vill avskaffa den särskilda skatteutjämningsavgiften. Den innebär ju att även de rikaste kommunerna, framför allt i Stockholmsområdet, får vara med och betala avgifter i förhållande till sin skattekraft. Det är väl en bra princip för utjämning mellan fattiga och rika kommuner att skillnaderna mellan dem utjämnas? Det finns visserligen vissa brister i detta system i kombination med skattestoppet för de allra rikaste kommunerna, vilket vi påtalar i betänkandet. Men det skall lösas inom den kommunalekonomiska kommitténs utredningsarbete. Men principen måste vara riktig om man anser att alla kommuner bör omfattas av systemet. Jag tycker att centerns agerande i denna fråga inte är helt konsekvent. Det vore därför intressant om centerns representant ville beröra min synpunkt i detta avseende.

I vänsterns motion 224 med Lars Werner som första namn redovisas, precis som Lars-Ove Hagberg har gjort här, att vänstern vill ha en avsevärd påspädning till kommunerna. Jag har tidigare fört ett sådant resonemang från denna talarstol med Lars-Ove Hagberg. Med tanke på det samhällsekonomiska läget är det nästan oansvarigt att gå ut och ge sken av att denna möjlighet skulle kunna föreligga.

Utskottet behandlar i övrigt hela den kommunala ekonomin med den inriktning som jag nämnde inledningsvis, nämligen i etapper.

Utskottet ställer sig bakom propositionens inriktning, och jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

Till sist vill jag göra ytterligare några kommentarer. Rune Rydén ställde några frågor till mig om exempelvis skatteutjämningssystemet. Jag tror att Rune Rydén har förbisett eller glömt – vilket jag har nämnt tidigare, och han och jag har även haft en diskussion om det tidigare – att skatteutjämningssystemet är konstruerat och presenterat av en borgerlig regering. Jag har sagt att detta system inte är möjligt att tillämpa. Skatteutjämningsavgiften är en följd av att skatteutjämningssystemet inte fungerar. Om man skulle låta det fungera fullt ut skulle samhällsekonomin inte tåla de ökade kostnader som blir följden därav. Inom ramen för det allmänna skatteutjämningssystemet

har man därför infört skatteutjämningsavgiften. Men det är en utjämning för att åstadkomma att de bäst behövande kommunerna ändå inte drabbas så hårt av den neddragning som var nödvändig med hänvisning till systemet. Jag delar principen att det systemet har sett sina bästa dagar. Men det är en borgerlig konstruktion. Och jag vet vilka bravorop som man då fick höra från olika håll om hur bra det skulle bli och hur positiv kommunernas utveckling skulle bli med anledning av detta.

Carl Frick blandar i sitt anförande in en del företeelser som egentligen inte har med debatten att göra. Såvitt jag förstår är det inte någon som vill ta bort eller nagga den kommunala självstyrelsen i kanten. Det är en Frickkonstruktion. Så är det alltså inte. Men att man diskuterar vilka avsnitt som man skall ha möjlighet att bedriva verksamhet i och hur tillämpningen skall ske, förutsätter jag att riksdagen även i framtiden har möjlighet att göra.

Jag tycker att den kommunala verksamheten har större frihet i dag än någonsin. Och så kommer det att vara även i fortsättningen, inte minst med hänvisning till de förslag som har genomförts och som innebär att man ser till att kommunerna får en sådan storlek att de har resurser för att klara sina verksamheter. Vi vet också vilken kritik som har framförts i dessa sammanhang. Men det har också varit ett led i den kommunala självstyrelsens möjlighet att utvecklas. Och den inriktningen står i varje fall socialdemokraterna fortfarande fast vid.

Anf. 8 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag vill till Arne Andersson i Gamleby bara säga att det som oroar oss moderater mest när det gäller den kommunala ekonomin är att den kommunala konsumtionen har ökat betydligt mer än vad som är förenligt med en balanserad utveckling av samhällsekonomin. Den utvecklingen har pågått under många år. Visserligen har det år efter år påpekats i finansplanen att nivån har varit för hög. I år har man krupit ned litet grand i förhållande till tidigare och sagt att ökningen skall bli 1 %. Det sade man i januari. Nu i slutet av april när kompletteringspropositionen presenterades talas det om 0,5 %. Arne Andersson uppfattade alldeles riktigt att detta visar att även regeringens uppfattning i denna fråga närmar sig den moderata. Men jag saknar att Arne Andersson inte drar lärdom av detta och säger att det är riktigt och att det bör bli på det här sättet. I stället säger han att det inte är troligt att man kommer ned till den nämnda nivån. Jag fick intryck av att Arne Andersson önskade att volymexpansionen skulle uppgå till ungefär 1 %. Detta oroar mig, eftersom det visar att det bland socialdemokraterna finns ett ointresse för att hålla den kommunala expansionen nere. Därmed uppstår automatiska störningar i samhällsekonomin. Det är vi överens om.

Sedan sade Arne Andersson någonting som förvånade mig. Han sade att han inte är övertygad om att det har varit en negativ produktivitetsutveckling inom den kommunala sektorn. Det finns undersökningar som visar på motsatsen, hette det. Ja, det finns enstaka sådana undersökningar, men man kan verkligen betvivla deras sätt att arbeta metodologiskt, och det finns oerhört många fler undersökningar som visar på motsatsen, nämligen att utvecklingen har varit utomordentligt dålig och i regel negativ. Detta är ett allvarligt bekymmer, för om det fortsätter kommer ju den totala kakan i kommun-

sektorn att krympa. I stället borde man, som sagt, försöka se till att produktivitetsutvecklingen blir positiv. Om den kan öka med 1–2 % om året, blir det en bättre utveckling än för närvarande då man har en 0-procentig utveckling realt sett i volym i kommunerna. Man får ju ändå mera till godo än om man har ingen produktivitetsutveckling alls vid en ökning av den kommunala konsumtionen med 1 %.

Anf. 9 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby blev helt plötsligt mycket otydlig. I andra sammanhang är han inte direkt känd för att vara otydlig, men när det gällde volymtillväxten mellan januari och april gled Arne Andersson betänkligt i sitt resonemang. Jag hoppas att Rune Rydén har rätt i sin bedömning: att Arne Andersson egentligen vill ha minst 1 % i volymtillväxt. Men regeringen kom och slog till.

Annars kan man fundera över vad som egentligen har hänt mellan januari och april. Har regeringens bedömning av det ekonomiska livet i framtiden blivit så mycket sämre? Om jag har förstått det hela rätt, hyser regeringen en oändlig optimism om att utvecklingen vänder i höst. Kunde regeringen lägga fram ett förslag i höst, skulle det bli en ökning från 1 % till kanske 1,5 %. Regeringen förnekar ju inte direkt behovet. Man säger ju att områdena vård, omsorg och utbildning är oerhört viktiga. Det är väl kvartalspolitiken som på nytt kommer till uttryck. Jag vet inte om det var några förlupna ord när Arne Andersson sade att det var politiskt nästan ohederligt av vänsterpartiet att säga att vi borde kunna satsa 10 miljarder extra på kommunerna, framför allt då på de områden som vi mycket konkret har pekat på: barnomsorgen, hemtjänsten och sjukvården. Det gäller insatser för de människor som arbetar inom kommunen. Som jag sade tidigare handlar det givetvis om fördelning mellan offentlig och privat konsumtion. Vi har föreslagit att pengarna skall tas genom ett slopande av grundavdraget för personer med en inkomst över 180 000 kr. Det betyder att de högavlönade måste minska sin konsumtion till förmån för offentlig konsumtion i kommunerna. Det är gammal hederlig fördelningspolitik inom arbetarrörelsen.

Jag blev litet förvånad när Carl Frick i ett tidigare inlägg diskuterade generell välfärdspolitik. Miljöpartiet är kanske mycket nära de borgerliga. Jag vet inte om jag fattade rätt. Skall vi ha en grundtrygghet, varefter man i kraft av plånbok skall kunna plussa på sin trygghet? Eller skall vi ha en mycket hög grundtrygghet samtidigt som de högavlönade inte får sjukvård och annat gratis? Jag blev inte riktigt på det klara med miljöpartiets ståndpunkt. Det här är ju ganska intressant, eftersom högerpartiernas ståndpunkt ju är den att grundtryggheten skall vara ganska låg, så att plånboken sedan får avgöra.

Anf. 10 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Låg mig börja med en liten komplimang till Arne Andersson i Gamleby. Att Arne Andersson tog upp det omfattande omdaningsarbetet i kommunerna visar vad vi väl alla vet, nämligen att Arne Andersson är mycket väl förankrad i den kommunala verkligheten. Det är alltid roligt att få debattera med dem som kan de frågor som de diskuterar.

Beträffande omdaningsarbetet kan man säga att många möjligheter till

produktivitetsförbättringar onekligen finns i kommunerna, men i en del kommuner är de redan utnyttjade. När moderaterna säger att man skall satsa mindre för att få mera är det som om man skulle diskutera om fåglar som man inte har i handen. Det gamla ordstävet att det är bättre med en fågel i handen än tio i skogen har en viss giltighet. På den grunden är också centerpolitiken upplagd.

Med tanke på den kunskap som Arne Andersson besitter blir jag litet förvånad över att han kunde tolka mig på det sättet att centern skulle ha uppgivit det klara och mycket konsekventa målet att alla kommuner skall vara med i ett skatteutjämningssystem. Jag deklarerade tidigare att vi har målet att avskaffa Robin Hood-skatten. Jag trodde faktiskt att även Arne Andersson hade det målet, eller är det så att Arne Andersson vill ha den skatten kvar inom det nya skatteutjämningssystemet? I så fall vill vi gärna få upplysning om den saken. Vi har i alla fall haft en vision av att det nya skattesystemet skall fungera som vi tänkt, eftersom de specialdestinerade bidragen skall minska radikalt. Jag tror att vi är överens om detta. Då kommer det att ges utrymme för att styra skatteutjämningen i första hand genom att skatteutjämningsbidraget blir mindre. Detta innebär att skatteintäkterna får behållas i mycket högre grad. Det blir en påfyllnad ovanifrån endast genom statsbidrag.

Det blir ett mer logiskt och rättvist system, och i det systemet har Robin Hood-skatten inte någon plats. Dess nuvarande utformning har centern varit emot – vi ville ha en annan utformning, bl.a. för att minska de orättvisor som i dag uppstår.

Jag kan inte förstå, Arne Andersson, att ni socialdemokrater inte vill rätta till de uppenbara orimligheterna. Det kostar någon promille, sett ur skatteutjämningssynpunkt, att rätta till detta att man som i Danderyd och Lidingö betalar 125–130 % av sin skatteintäkt. Varför ställer ni inte upp på det? Varför låter ni en helt onödig orättvisa fortgå ett extra år, när vi här i dag kan se till att avskaffa detta fr.o.m. nyår? Ge mig ett ärligt besked på den punkten!

Anf. 11 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag gläder mig åt Arne Anderssons i Gamleby självklara hängivenhet till det kommunala självbestämmandet och den kommunala demokratin. Även jag tycker att detta utgör grunden för den framtida kommunala ekonomin.

Jag vågade framföra en farhåga beträffande det kommunala självbestämmandets framtid, med tanke på det som sker i det svenska samhället och de önskningar som framförs om att vi skall integreras i det demokratiska underskottet i EG. Men det var bara en oro som jag ville uttrycka.

Det kom upp en diskussion om den generella välfärden. I ett läge i ett land när man faktiskt har ont om pengar tycker vi det är viktigt att lägga pengarna där de verkligen behövs. De som har goda inkomster kan avstå från stora delar av den generella välfärden eftersom de har råd med det. Men andra har inte råd med detta. Pengarna skall alltså användas på rätt sätt. Därför tycker vi att det finns all anledning att se över systemen så att de fungerar på ett bra sätt, så att de som har gott om pengar inte är med och slösar och konsumerar för mycket.

Anf. 12 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Rune Rydén har förmodligen missuppfattat mitt inlägg, vilket jag beklagar. När det gäller den kommunala volymtillväxten har jag sagt att det var skillnad mellan budgetpropositionen och kompletteringspropositionen, och jag angav också orsakerna till det. Med den skrivning som finns i budgetpropositionen är det helt klart att man kunde förvänta sig en justering i kompletteringspropositionen – det kan inte vara något märkvärdigt. Att den justeringen sedan är neddragen och närmar sig förslag som ligger ännu lägre bör moderaterna inte tillskriva sig alltför stora fördelar av.

Det finns inget ointresse från socialdemokratin i fråga om att se till att få ett system som ger kommunerna ett ekonomiskt underlag och rättmätiga resurser av de samlade samhällsresurserna. Det är detta vi håller på att samverka till en lösning av i den kommunalekonomiska kommittén, men det är inte så enkelt. Många förenklar det hela och säger att alla problem nu skall lösas. Problemen kan lösas, men det måste till mycket samstämmighet, mycket samordning och förståelse för att det i slutändan skall bli ett bra resultat. Hittills ser det ut som att det skall bli möjligt, och jag hoppas att slutprodukten får denna inriktning.

Beträffande Lars-Ove Hagbergs resonemang vill jag säga att jag självfallet delar uppfattningen att det vore önskvärt att de samhällsekonomiska resurserna gav möjligheter till påspädningar. Men oavsett var man tar resurserna och balanserar dem, är det i den totala samhällsekonomiska omslutningen omöjligt att i det här avsnittet plötsligt dra på med stora insatser. Då skulle det bli snedvridningar i det stora sammanhanget, som vi i alla andra sammanhang säger att vi måste hjälpas åt att balansera. Under den övergångsperiod som vi nu upplever får vi godta de här anpassningarna, för att så småningom komma rätt igen.

Till Ivar Franzén: Jag tycker kanske att det som står i de centerpartistiska motionerna om Robin Hood-skatten är ganska klart. Det är också på den grunden som jag har uppfattat centerns allmänna hållning. Men det är möjligt att vad som sägs i motionerna inte överensstämmer med den centrala centerinriktningen och med verkligheten.

Till sist till Carl Frick: Jag kan konstatera att Carl Fricks farhågor beträffande det kommunala självstyret är helt obefogade. Jag uppfattade också att Carl Frick ansåg att det var på det sättet.

Anf. 13 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag har inte alls missuppfattat Arne Anderssons i Gamleby inlägg vad gäller den kommunala volymexpansionen. Han säger: Det finns inget ointresse av att låta kommunerna få sin rättmätiga andel av de samlade resurserna. Ja, det är det viktiga och den avgörande frågan. Det är tydligt att vi har olika uppfattningar om vad som menas med den rättmätiga andelen.

Vi moderater menar att kommunernas andel av den totala samhällsekonomin inte får öka. Arne Andersson tycker att det är riktigt med ytterligare ökningar, även i det för landet så ekonomiskt besvärliga läge som vi har för närvarande. Det är en intressant uppgift som vi har fått.

Låt mig, herr talman, till sist rikta en välgångsönskan och ett tack till Arne Andersson. Jag har debatterat kommunal ekonomi med honom sedan 1985,

och nu drar han sig tydligen tillbaka till sitt kära Gamleby och Västerviks kommun. Jag är övertygad om att han fortsättningsvis kommer att ägna sig åt kommunal ekonomi och kommunalpolitik. Jag har alltid tyckt att det har varit givande och trevligt att debattera med en kommunalekonomiskt så kunnig person som Arne Andersson. Tack!

Anf. 14 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Om man skall ta Arne Andersson på orden skulle man säga: Det är ett bekymmersamt samhällsekonomiskt läge, och även om vi tar resurser från de högavlönade som tjänar över 180 000 kr. och tar bort grundavdraget för dem och tillför kommunerna de resurserna, för framför allt vård och omsorg, kan det gå alldeles snett.

Då måste det vara en oerhört vårdslös skrivning som majoriteten har gjort som svar på motionerna. Såvitt jag förstår säger man att det grundläggande ansvaret för vård, omsorg och utbildning måste tas av kommunerna. Man säger att man inte delar folkpartiets uppfattning att det går att klara medborgarnas berättigade krav på dessa områden inom ramen för en årlig volymtillväxt på 0,5 % eller kravet på nolltillväxt, som moderaterna framför. Man säger vidare att en neddragning till den senare nivån skulle få kraftiga effekter för kommuner och landsting osv.

Det måste vara en oerhört djärv skrivning från majoritetens sida. Är det så besvärligt när vänsterpartiet föreslår fördelningspolitiska åtgärder? Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om det.

Den snedvridning som sker är bl.a. de galenskaper som på en del håll kan uppträda inom vård, omsorg och utbildning. Målsättningen för samhället framöver är ju att gemene man skall ha tillgång till vård, omsorg och bra utbildning, alltså kvalitet.

Det jag ännu mer ser som en fara är, som finansministern säger, det ekonomiska läge kommunerna framöver kommer att få genom framför allt de lägre skatteintäkterna, vilket kanske kommer att dra ner kommunernas volym. Men detta skall man kompensera genom omställningar, omprioriteringar och avgiftsfinansiering, något som också kommer att gå ut över medborgarna. Jag tror inte att detta i sammanhanget är fördelningspolitiskt rätt. Det är just de som behöver servicen och omsorgen i kommunerna som är de sämst ställda. Detta är en mycket sämre väg, Arne Andersson i Gamleby.

Sedan vill jag till Carl Frick säga, att jag tror vi har precis samma uppfattning om dem som har gott om pengar.

De som har gott om pengar skall betala. Men jag är kanske lika bekymrad som Carl Frick i detta sammanhang över att man tagit bort progressiviteten i skattesystemet, något som skulle utjämna skillnaderna och minska de högavlönades möjligheter till orättmätig konsumtion.

Anf. 15 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! För att undanröja alla möjligheter till missförstånd vill jag upprepa att centerns konsekventa målsättning är att alla kommuner skall vara med i skatteutjämningssystemet. Robin Hood-skatten är inte någon bra lösning. Vi menar därför att den måste ersättas av ett nytt skatteutjämningssystem, där man i första hand låter utjämningen ske genom att bidragen blir

mindre till kommuner med hög skattekraft. Det innebär att den större delen av de samlade statsbidragen utgår som skatteutjämning.

När Arne Andersson i Gamleby talar om att inte nagga det kommunala självstyret i kanten, är det mycket svårt att få någon trovärdighet i detta, eftersom man beslutat om skattestopp. Det om något är att nagga det kommunala självstyret i kanten.

Jag har några gånger haft det nöjet att debattera kommunal ekonomi med Arne Andersson i Gamleby. Också jag vill tacka Arne Andersson, och jag önskar lycka till i fortsättningen. Men det vore särskilt tillfredsställande för Arne Andersson att kröna denna mycket fina period i riksdagen med att göra en liten extra insats här i dag och visa att man i praktisk handling vill undanröja orättvisor. Jag föresätter därför att Arne Andersson blir en av dem som röstar för reservation nr 19.

Anf. 16 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Lars-Ove Hagberg gör sina deklarationer utifrån, från min sida sett, felaktiga utgångspunkter. Socialdemokraterna har alltid prioriterat de socialpolitiska frågorna. Vi har drivit dem hårt och lagt fram omfattande förslag i strid med icke minst de borgerliga partierna i denna kammare.

Det har uppstått en ekonomisk situation i detta samhälle som gör det nödvändigt att stanna upp och vidta vissa justeringsåtgärder för att uppnå balans i den totala ekonomin, och då har även vissa sociala frågor fått stå tillbaka under någon kort period.

Jag förutsätter att de förändringar som nu pågår i olika sammanhang, och som jag deltar i, bl.a. i den kommunalekonomiska utredningen, skall skapa en grund för en rättvis bidragsgivning och överförande av resurser från stat till kommun. Detta är nu inte så enkelt. Ett och annat parti föreslår att riksdagen plötsligt, med kritik från kommunerna, i dag eller i morgon skall fatta ett beslut om att förändra det regelsystem som skall tillämpas redan nästa år. Vi vet att Ivar Franzén i andra sammanhang har riktat kritik mot detta. Jag tror att det kanske är bäst att låta sådana ändringar anstå tills vi får en samlad överblick över möjligheterna att i det nya bidragssystemet arbeta bort de negativa inslagen, såsom exempelvis delar av Robin Hood-skattesystemet.

Flera talare har uttalat sig på denna punkt. Jag är medveten om att det med Robin Hood-systemet har uppstått brister som man inte riktigt har kunnat överblicka. Detta är också en av de viktiga frågorna i arbetet i den kommunalekonomiska kommittén, och jag förutsätter att systemet kommer att justeras i en riktning som gör att de orättvisor som nu kan påvisas i vissa sammanhang, och som vi också erkänt i kommittébetänkandet, försvinner.

Anf. 17 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Får jag påminna Arne Andersson i Gamleby om att han tillsammans med utskottsmajoriteten står bakom skrivningen i betänkandet, att den nuvarande utformningen av Robin Hood-skatten är otillfredsställande och oacceptabel. Jag är kort och gott besviken över att Arne Andersson och majoriteten inte vill rätta till en sådan uppenbar brist i systemet utan försöker krypa bakom att vi måste göra allt på en gång.

Jag lovar att det inte kommer att komma kritik från några kommunalmän

om vi avskaffar bestämmelser som leder till effekten att man får betala 130–140 % mer än vad man får i i skatt. Jag tror att alla kommunalmän har förståelse för att vi inte kan ha det på så sätt. Jag tror att Arne Andersson verkligen kommer att få lovord om han ställer upp och röstar för reservation nr 19.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 6 §.)

6 § Anslag till länsstyrelserna m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1990/91:BoU14 Anslag till länsstyrelserna m.m. (prop. 1990/91:100 delvis och 1990/91:87 delvis).

Anf. 18 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Detta är en av de sista gångerna riksdagen behandlar länsstyrelsefrågor innan den nya länsstyrelsereform som kallas den samordnade länsförvaltningen genomförs den 1 juli i år. Det kunde ha varit en spännande dag, där man från olika håll redovisat sina förändringar och vad man ser fram emot.

Men olika regeringsförslag under det senaste året, bl.a. inom skolan och vägväsendet, har tagit musten ur många länsstyrelsers förnyelsearbete. Man är också försiktig med kostnaderna. Visserligen anslås under nästa budgetår 32 milj.kr. för att täcka kostnader för bl.a. flyttningar och dessutom drygt 8 milj.kr. för överförande av fiskenämndernas verksamhet till länsstyrelserna. Men man vet på förvaltningarna att besparingskrav kommer, och man vill därför vara försiktig med att dra på sig nya kostnader.

Det blir nu den enskilda länsstyrelsens styrelses ansvar att besluta om nämndorganisationen. I det län som jag kommer från, Kalmar län, har man valt att tills vidare inrätta endast en nämnd: lantbruks- och fiskenämnden. Detta minskar givetvis förtroendemannainflytandet väsentligt. Det är därför viktigt att noga följa arbetet inom övriga områden och ifrågasätta, om det medborgerliga inflytandet visar sig bli alltför ringa.

Länsstyrelserna fick för några år sedan i uppdrag av civildepartementet att undersöka vilka förenklingar som kunde göras i arbetet, regler som kunde tas bort etc. Praktiskt taget ingenting kom ut av denna enkät. Inom vissa områden ökar i stället arbetsbelastningen starkt. Planbesvären har t.ex. blivit fler med nya PBL.

Regionalekonomiska enhetens arbete ökar i takt med nedgången i konjunkturen. Många företag ansöker om stöd i olika former. Länsanslagen är en stor tillgång, men de utredningar och bedömningar som enheten gör är också viktiga. De skapar ett underlag för länsstyrelsens arbete i näringslivsfrågor och för initiativ till att stödja utvecklingen i länet.

Att bevaka kommunikationsfrågorna som ett led i länets utveckling är en av länsstyrelsens huvuduppgifter i samarbete med vägförvaltningen. Om

denna förvaltning försvinner som självständig enhet i flera län, måste behandlingen av de viktiga infrastrukturfrågorna diskuteras. Vissa län har redan tagit beslut om en ny organisation även på detta område, medan andra avvaktar riksdagens beslut.

Nu förslås i kompletteringspropositionen en ny översyn för förenkling av arbetet. Vi kan bara hoppas att denna leder till mer av rationalisering än den enkät som jag tidigare nämnde. Detta behövs för att klara den ökade arbetsbelastningen inom bl.a. de områden som jag redan nämnt, till vilka jag också kan lägga det sociala området och de två områden beträffande vilka vi har avgivit reservationer.

Herr talman! Folkpartiet liberalerna har alltså på två punkter yrkat tillägg till regeringens förslag till länsstyrelseanslag. Liksom tidigare år vill vi förstärka miljövårdsenheterna, främst för arbete med den s.k. gröna naturvården. Till detta vill vi anslå 20 milj.kr. Den landskapsvårdande uppgiften och det förhållandet att vi har fler naturreservat pressar miljövårdsenheterna hårt, och vi vill ge dem denna förstärkning.

Likaså ökar behovet av att skydda kulturmiljöer och av att ta vara på värden från en svunnen tid, vilka annars helt kan försvinna. Regeringen har tillfört medel för två biträdande länsantikvarietjänster. Folkpartiet liberalerna yrkar på ytterligare två, något som centern instämmer i. Regeringen bör tillsammans med riksantikvarieämbetet besluta var tjänsterna skall placeras. De län som nämns i reservationen – Värmland och Kronoberg – har stort behov av att få detta bidrag till handläggningen av sina fina kulturmiljöer.

Två språkforskare som nyligen analyserat riksdagsledamöternas sätt att tala tycker att vi är för opersonliga i dag. På 40-talet kunde politiker gå upp och tala utifrån egna erfarenheter. Jag ber därför att utifrån mina erfarenheter få säga att hjärtat naturligtvis klappar litet extra för den värmländska kulturen.

Jag stöder reservationerna 1, 2 och 8 vid bostadsutskottets betänkande 14 och yrkar bifall till reservationerna 2 och 8.

Innan jag slutar vill jag ta upp en fråga som inte finns med i dagens betänkande men som ofta debatteras, nämligen länsindelningen. Framtidsministern Odd Engström uttalade för en tid sedan att "länsstyrelserna några år in på 2000-talet har utvecklats till spännande arbetsplatser där man kan följa samhällsutvecklingen från bästa utkiksplats. Länen är färre och det har utkristalliserats ett antal regioner, som samverkar över nationsgränsen med andra regioner i det nya Europa som kommer efter EG och Efta." Han fortsätter: "Utvecklingen kommer att växa fram långsamt och stabilt under en 15-årsperiod. Några hastiga förändringar blir det inte."

Regeringen har följt upp detta uttalande genom att i dagarna tillsätta en utredning som skall se över länsindelningen i landet. Man skall också studera relationerna mellan länsstyrelserna, landstingen och kommunerna.

Det är bra att man tar upp dessa frågor. Länen har tyvärr i dag i vissa fall en regional struktur som inte gynnar det praktiska arbetet. Men det är viktigt att man inte som regeringen har gjort i fråga om den samordnade länsförvaltningen kommer med flera budskap samtidigt. Länsstyrelserna har i många fall en mycket viktig funktion i dag. Som ledamot av en länsstyrelse tycker jag att jag kan instämma med Odd Engström och säga att länsstyrelserna

redan i dag är en spännande plats, där man har utblick över länet. Vi måste försöka bevara de viktiga funktioner som länsstyrelserna har och få ut det bästa av dem i en kommande omdaning.

Anf. 19 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Förra årets debatt om länsstyrelsefrågor och -anslag präglades av länsstyrelsereformen, den s.k. samordnade länsförvaltningen. Nu börjar man ute i länen skönja hur denna kommer att te sig. Det tycks bli det som centern förra året befarade, ett insnävat beslutsorgan. Som Ingrid Hasselström Nyvall nyss betonade har ingen större förnyelse förmärkts.

Någon minskning av den centrala styrningen blir det inte mycket av, inte heller kommer arbetsuppgifterna på länsplanet att i nämnvärd utsträckning decentraliseras ute i länen. Det finns därför anledning att ge länsstyrelserna i uppdrag att lägga fram förslag om decentralisering av tjänster inom den regionala förvaltningen, såsom centern föreslagit i reservation nr 7.

Jag skall ytterligare något kommentera ett par centerreservationer som är fogade vid bostadsutskottets betänkande nr 14.

Under riksmötet 1987/88 tog riksdagen ett viktigt steg i arbetet för att utveckla vården av kulturmiljön. Ansvaret för de kulturella och kulturhistoriska kvaliteterna i den yttre miljön slogs fast, och lagstiftningen samlades i en särskild kulturminneslag. Men det återstår en del reformarbete. I olika utredningar och i kontakt med kommuner och myndigheter tas ämnet upp, med betoningar på öppet landskap, underhåll av byggnader, skötsel av fornlämningar m.m.

Riksantikvarieämbetet har ju också föreslagit en kraftfull insats för kulturmiljöenheterna vid länsstyrelserna, något som jag tycker att varken regeringen eller utskottsmajoriteten helt har tagit fasta på. Flera län har erhållit en biträdande länsantikvarie medan andra blivit utan. Vi menar inom centern att riksdagen borde gå litet snabbare fram och inrätta ytterligare två tjänster utöver de två som bostadsutskottets majoritet ställt sig bakom.

Vi menar vidare från centerns sida att även miljövårdsenheterna bör få personalförstärkningar. Ytterligare arbetsuppgifter har ju lagts på dessa enheter – jag skall här bara nämna en, nämligen den som tillkom genom förra årets livsmedelspolitiska beslut.

Herr talman! Jag står bakom de reservationer som undertecknats av centerns företrädare, men jag yrkar endast bifall till reservationerna 1, 7 och 8 vid bostadsutskottets betänkande 14.

Anf. 20 JAN STRÖMDAHL (v):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att beröra frågan om extra resurser till länsstyrelserna på miljö- och naturvårdsområdet. Både vi och flera andra partiers företrädare har föreslagit en förstärkning av dessa resurser redan fr.o.m. nästa budgetår.

Regeringen hänvisar till en översyn över naturvårdsverkets organisation och uppgifter, eventuellt innefattande förslag till en decentralisering. Översynen skall genomföras så att beslut om förändringar kan fattas före den 1 juli. Det är ganska kort tid till den 1 juli, och vi tycker därför att det är rimligt att man under alla förhållanden gör en förstärkning för nästa budgetår. Det

är knappast troligt att det kan fattas något beslut om organisatoriska förändringar som kan träda i kraft före nästa budgetår.

Vi har föreslagit en förstärkning med 15 milj.kr. Vi tror att det är realistiskt att förstärka länsstyrelserna med resurser motsvarande två nyanställningar per länsstyrelse. Vi vet också att det nu är svårt att få tag i kunnigt folk på detta område ute på marknaden, och det är därför möjligt att man får göra en blandning av anställningar och förstärkningar via uppdrag och konsultuppdrag. Detta medför att jag i första hand yrkar bifall till reservation nr 3, i andra hand till folkpartireservationen nr 2.

Anf. 21 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar anslag till länsstyrelserna. Det är inte läge att ta upp en stor debatt om länsstyrelsernas vara eller icke vara eller förändringar på det stora planet.

Länsstyrelserna är ett arv från det gamla, centralistiska svenska kungadömet på 1600-talet. Vi från miljöpartiet de gröna vill ha en klar och tydlig förändring på så sätt att det kan skapas självstyrande länsparlament. De tankegångarna finns inte bara hos miljöpartiet, centern och vänsterpartiet. Det finns stora grupper bland moderater, socialdemokrater och folkpartister bl.a. i mitt hemlandskap Skåne som gärna skulle vilja se mera av självstyre i landskapen snarare än den centraldirigerade länsstyrelsestrukturen som nu finns.

Jag vill mot bakgrund av detta yrka bifall till de resursförstärkningar som vi har föreslagit till länsstyrelserna. Det går att göra oavsett vilken överlaga struktur som det skulle vara på det regionala självstyret. Det här gäller främst på miljöområdet. Där finns det flera reservanter som kräver mest till miljövårdsenheterna, nämligen i runda tal två nya tjänster på varje länsstyrelse i hela Sverige. Summa summarum blir det 50 milj.kr. Jag yrkar alltså bifall till reservation 4. I andra hand kommer vi att stödja den reservation som samlar de flesta reservanterna.

I övrigt stöder vi i miljöpartiet, även om jag nu inte yrkar bifall, att resurser för fiskefrågorna på länsstyrelserna finns kvar. Det handlar om en besparing på 3 milj.kr. Vi tycker att de pengarna skall finnas kvar. Det är självklart nu när man ändå vill att fiskefrågorna skall föras ned på länsstyrelsenivå.

Vi i miljöpartiet menar att resurserna för livsmedelskontrollen måste förstärkas. Det skall vara en person ytterligare på varje länsstyrelse som samordnar verksamheten för livsmedelskontrollen. Kommunerna har fått ta över ett allt större ansvar för den tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheten i länen. Jag kan från hemmafronten konstatera att länsstyrelsen är på det planet en bättre granskare än t.ex. livsmedelsverket. Livsmedelsverket har t.ex. stoppat försäljning i rimlig omfattning av opastöriserad mjölk i min hemkommun Lund. Länsstyrelsen har där gjort en närmare och vettigare bedömning.

Jag yrkar bifall till ökade resurser för livsmedelskontrollen på länsstyrelsen.

Anf. 22 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande BoU14 behandlar anslag till länsstyrelserna m.m. Utskottsmajoriteten tillstyrker regeringens förslag och

avstyrker aktualiserade motioner. Till betänkandet har fogats 10 reservationer och två särskilda yttranden.

Herr talman! Det allra mesta är gammal skåpmat, och vi återfinner gamla välkända schlagermelodier från tidigare festivaler och år. Jag skall kort beröra och argumentera för utskottsmajoritetens skrivningar och våra ställningstaganden för avslag inom berörda avsnitt i betänkandet.

Reservation nr 1 behandlar kulturmiljöenheternas resursbehov. Reservanterna vill ha ytterligare två nya tjänster som biträdande länsantikvarier. Det är angelägna krav som framförs. Men vi finner att ytterligare medel utöver regeringens föreslagna två tjänster ej finns. Även mitt hjärta klappar för Värmland, Ingrid Hasselström Nyvall. Det vill jag lova. Men i det här läget finns inga pengar. Någon annan hemlig finansieringskälla att ösa pengar ur hänvisar icke någon av de berörda reservanterna till.

Behovet av resursförstärkning är dokumenterat. Men det är också odiskutabelt att en successiv förstärkning av antalet tjänster trots allt sker och har skett under årens lopp. Inte mindre än åtta nya tjänster har tillskapats under de tre senaste åren. Förstärkningar ute i de olika länen får nu ske i den takt som Moder Svea har råd med. Med den motiveringen yrkar jag avslag på reservation nr 1.

Reservationerna 2, 3 och 4 behandlar resurserna på miljöområdet. Samtliga reservanter vill tillföra miljövårdsenheterna mera pengar och mera resurser. Jag vill påminna damer och herrar, ärade reservanter, om att här har faktiskt skett och sker resurstillskott efter hand. Naturvårdsenheterna har fått åtskilliga tjänster och förstärkningar under årens lopp. Om man ser till länsenheterna har de fått det mesta. I samband med en förestående omorganisation, som för närvarande är föremål för utredning, menar vi inom majoriteten att det är klokt att först och främst avvakta slutresultatet från utredningen. Det finns starka skäl att förutsätta och anta att den regionala organisationen i stor utsträckning berörs. En decentralisering av arbetsuppgifterna från central till regional och lokal nivå kan på goda grunder förväntas. Vi har i miljöskyddskommittén, där jag själv är ledamot, diskuterat även dessa och näraliggande spörsmål inom naturvårdsverkets kompetensområde. Det råder inget tvivel om att det finns en klar majoritet för att decentralisera många av de arbetsuppgifter som i dag ligger på central nivå närmare människorna osv. Beslutsprocessen bör läggas så nära människorna som möjligt, och det ligger väl i linje med vad reservanterna själva vill. Med andra ord vill vi avvakta utredningen innan ytterligare medelsanvisning sker. Med denna motivering yrkar jag avslag på de tre reservationerna nr 2, 3 och 4.

Reservation nr 5 gäller fisket. Reservanterna vill inte att besparingen på 3 milj.kr. genomförs. Vi förutsätter att samordningsvinsterna tas både på central och regional nivå. Rimligen bör den centrala fiskeadministrationen, fiskeristyrelsen, känna av vad vi politiker tycker och tänker.

Det råder väl inget tvivel om att om riksdagen beslutar om vissa besparingar, förväntas den centrala myndigheten generöst och rättvist fördela medlen ut på fältet så långt som möjligt till människorna. Den centrala administrationen eller byråkratin skall inte sitta i orubbat bo medan man får svälta ute på fältet.

De centralbyråkrater som handlägger dessa frågor, allt från generaldirek-

törer till byråchefer, bör vara medvetna om att det finns en klart uttalad vilja hos oss politiker att se till att medlen kommer ut på fältet.

Vi kan inte tillmötesgå reservanterna, utan jag yrkar avslag på reservationen.

I reservation nr 6 vill man att det vid varje länsstyrelse skall finnas en resursperson som tillsammans med vederbörande länsveterinär skall ges huvudansvaret för livsmedelsfrågorna inom resp. län. Vi följer jordbruksutskottets yttrande som bl.a. hänvisar till att ett nytt avgiftssystem med fördubblad kapacitet på tillsynsområdet nyligen har satts i sjön. Därför yrkar jag avslag på reservation nr 6.

I reservation nr 7 av Agne Hansson och Birger Andersson vill de båda reservanterna framhålla decentraliseringssträvandena i sin reservation. Utskottetsmajoriteten tycker nog att detta haltar betänkligt. Efter den tidigare kompromissen i utskottet och i riksdagen finns det en bred enighet om att resp. länsstyrelse skall kunna decentralisera utifrån sina egna bedömningar och finna sin egen modell. Vi redovisar också skriftligt, utförligt och dokumenterat för vår decentralistiska linje i utskottsbetänkandet, och det bör räcka.

Rent allmänt sett är jag, i likhet med Ingrid Hasselström Nyvall, lyhörd för att medborgarintressena inte försvinner i samband med omorganisationen. Låt oss nu avvakta den nya omorganisation som sker den 1 juli. Skulle dessa tankegångar, som oppositionens företrädare gör sig till tolk för, då finnas kvar är jag beredd att resonera och titta på om man kan förändra den här organisationen. Men låt oss nu i första hand avvakta vad som sker den 1 juli.

Reservationerna 8, 9 och 10 är direkta följdreservationer som gäller anslagsposter. Det är äskanden till förstärkningar på resp. enheter inom länsstyrelseanslaget. Det är bara för mig att helt enkelt yrka avslag på reservationerna 8, 9 och 10 i konsekvens med tidigare resonemang.

De särskilda yttranden som vänsterpartiets och miljöpartiets företrädare har avgett avstår jag helt från att kommentera. De finns i obeskuret skick fogat till betänkandet, och den eller de som är intresserade av texten kan mer utförligt ta del av den in extenso i betänkandet.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga till betänkandet fogade reservationer.

Det finns inte mycket mer att säga, men jag skulle vilja kommentera några av de inlägg som har förekommit.

Ingrid Hasselström Nyvall säger att antalet överklaganden har ökat. Det är en sanning med modifikation. På PBL-området kan man se att i samband med att vi gjorde en kompromiss med centern om plan- och bygglagen har antalet överklaganden inom den sektorn minskat med inte mindre än 30 %. Det är en bra siffra som jag tycker visar att det var ett bra lagförslag. Man får inte generalisera som Ingrid Hasselström Nyvall gör.

Centerns Stina Gustavsson säger att länsstyrelsen skulle bli ett insnöat beslutsorgan. Ungefär så sade hon i debatten. Men, herr talman, det är ju så att länsstyrelsen redan i dag kan gå ut och decentralisera och flytta vissa positioner, vissa av de viktiga funktionerna, ut i länet. Gör det i ert eget hemlän och se till att det händer någonting på området.

När det gäller de gränsregionala frågorna är det riktigt – och jag vill i allt väsentligt instämma i det – som Ingrid Hasselström Nyvall säger att det är viktigt att länsstyrelserna får de här resurserna. När nu departementschefen, i det här fallet civilministern, tillsätter en utredning i Västsverige och vissa andra delar, är det för att titta på dessa gränsregionala frågor och se om det skall ske justeringar osv.

Herr talman! Dessa frågor har vi skjutit till hösten. Låt oss återkomma till dem och se vart åt det lutar när höstlöven börjar fladdra på gator och torg. Den dagen, den sorgen. Då får vi ta den debatten. Det är viktiga frågor som ligger framför oss i utskottet och i riksdagen.

Till Kjell Dahlström vill jag säga att detta med självstyre ute i landskapen låter så vackert, men det är ju ett steg för att den nya länsstyrelseorganisationen bättre skall ta tillvara länsmedborgarnas och politikernas olika ställningstaganden. Det skall finnas en styrelse som diskuterar och tar till vara kommunmedborgarnas och länsmedborgarnas intressen. Vi hoppas på den här reformen, och vi tror att detta är ett steg i rätt riktning. Låt oss nu avvakta detta under en viss tid och sedan se vad som händer.

Med detta, herr talman, yrkar jag än en gång bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga till betänkandet fogade reservationer.

Anf. 23 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Det är som Magnus Persson säger att det här är ärenden som har debatterats flera gånger och på de flesta punkterna är vi överens. Jag vill bara göra en liten kommentar. Det är naturligtvis inte så att vi öser pengar ur några hemliga källor, så lyckligt är det inte. När vi föreslår tjänster och ökade bidrag t.ex. till kulturmiljöenheterna och miljövårdens förstärkning, är det inberäknat i vår totala budget. Man gör ju omdisponeringar, och där har skapats utrymme för dessa förstärkningar. På den punkten behöver inte Magnus Persson vara orolig.

När det gäller ökning av planbesvär grundade jag mig kanske på en stickprovsundersökning. I det län som jag bäst känner till har det ökat starkt. Jag skall kanske nämna och jag vill inte generalisera, men i vissa länsstyrelser har man fått ett väsentligt ökat antal planbesvär.

När det gäller länsindelningen var det inte heller min avsikt att vi skall debattera detta i dag. Men på samma sätt som Arne Andersson i Gamleby var uppe och debatterade kommunalekonomi för sista gången är detta kanske sista gången jag debatterar länsfrågor. Därför vill jag nämna någonting om detta med länsindelningen.

I går i Kommunaktuellt stod det: Regeringen har tillsatt en utredning som skall se över länsindelningen i landet. Man skall också titta över relationerna mellan länsstyrelserna och landsting och kommuner. En särskild utredning skall dessutom se över länsindelningen nere i Göteborgsregionen där splittringen är stor på grund av de tre länen.

Det är tydligen mer än Göteborgsregionen på gång nu. Jag motsätter mig inte alls detta, utan jag vill bara göra er uppmärksamma på att det är frågor som måste hanteras med stor varsamhet. De har även verkan på andra saker än själva den geografiska indelningen.

Anf. 24 STINA GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Magnus Persson säger att centerns förslag till en decentraliserad länsförvaltning haltar betänkligt. Vi har den uppfattningen att den länsstyrelsereform som nu håller på att genomföras inte kommer att innebära att den centrala styrningen av den regionala förvaltningen påtagligt minskar. Reformen innebär inte heller att arbetsuppgifterna på länsplanet kommer att decentraliseras på ett sätt som vi för vår del anser nödvändigt. Det vore också bra och nödvändigt för befolkningen ute i länen. Därför måste en rad åtgärder vidtas för en ökad länsdemokrati. Det finns t.ex. förslag om att decentralisera vissa verksamheter vid länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen, länsarbetsnämnden, utvecklingsfonden för att nämna några.

Skall över huvud taget något hända ute vid länsstyrelserna i de här styckena måste länsstyrelserna få uppdraget från riksdagen. I annat fall tror inte jag att det kommer att hända någonting.

Magnus Persson tyckte att jag skulle börja på hemmaplan. Jag kan tala om att det har jag faktiskt gjort. Det jag har sagt nu har jag gjort utifrån mina erfarenheter som ledamot i en länsstyrelse. Jag kan försäkra Magnus Persson om att centern vid flera tillfällen har initierat decentralisering av funktioner. Där har också kommunerna i stor utsträckning ställt upp för att ta emot vederbörande funktioner. Men intresset från övriga partier har varit minimalt, för att inte säga obefintligt.

Anf. 25 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Ingrid Hasselström Nyvall. Jag nämnde siffran 30 %, men det skall vara 13 % som antalet PBL-ärenden har minskat totalt inom landet. Jag vågar inte uttala mig för den länsstyrelse som Ingrid Hasselström Nyvall nämnde. Men generellt sett har vi fått färre antal överklagningsärenden. Det tycker jag ligger i linje med det lagförslag vi har lagt fram. Jag noterar det med tillfredsställelse.

Sedan vet jag att Ingrid Hasselström Nyvall har varit, och är, mycket involverad i detta med länsstyrelseförvaltningen. Jag tycker att det vore bra om fler ledamöter i kammaren vore det.

Det är riktigt som hon säger att jag i min hand har departementschefens kommande direktiv till de två utredarna. Den ena skall utreda Göteborgsregionen och titta på indelningen där samt hämta litet stoff från storstadsutredningen. Jag råkar också veta vem det blir. Det vill jag inte säga till kammarens protokoll, men det blir en politiker som finns i Västsverige.

Den andra utredaren kommer att arbeta centralt och titta på och analysera den offentliga verksamheten. Jag menar att om vi nu sjösätter en länsstyrelseförvaltning, så får man inte göra en regionindelning och slå sönder det som vi har kämpat för under årens lopp. Jag har för regeringskansliet framhållit att så får det inte gå till – och jag tror att vi är ganska överens om den uppfattningen.

När det gäller pengarna, herr talman, vill jag bara säga att vi tycker att Moder Svea inte har mera pengar att fördela. Den fördelningsprofil som folkpartiet liberalerna här har lagt fram innebär inte att man prioriterar miljöintressena. Vi finner att vad vi föreslår är en bättre väg att vandra.

Till Stina Gustavsson vill jag säga: Fortsätt med de decentralistiska strä-

vandena! Fortsätt med att inom era län initiera utlokalisering och decentralisering av olika organ och förvaltningar! Det är det vi vill. Men det skall ligga på regional bas där de folkvalda själva beslutar i den här riktningen. Det är alltså den målsättningen vi står bakom.

Anf. 26 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Jag välkomnar naturligtvis det som Magnus Persson redogjorde för. Det stämmer kanske inte riktigt med vad som stod i tidningen i går. Vi får hoppas att Magnus Persson är mera initierad än Kommun-Aktuellt.

Men hur som helst är det bra att man ser över den här frågan. Jag har inte själv, det skall jag villigt erkänna, tagit ställning för eller emot – om, hur och i vilken riktning vi skall göra om länen. Jag tycker att det är en oerhört svår fråga. Men vad jag ville betona i dag var, med utgångspunkt i hur man har hanterat den samordnade länsförvaltningen, att man måste göra detta varsamt och inte komma med dubbla budskap, som man har gjort på skolans område, på vägområdet osv. Jag är glad att Magnus Persson instämmer i att det inte har varit bra.

Anf. 27 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Vi moderater står bakom majoritetsförslaget i det här betänkandet, men jag vill ändå kommentera två saker.

Den första gäller kulturmiljövården. Jag vill hänvisa till moderatmotionen 1990/91:Kr286. Ett genomförande av motionens förslag skulle medföra förbättringar av kulturmiljövården.

När det gäller den avvikande meningen i utbildningsutskottets yttrande i det här ärendet vill jag kommentera det som berör den statliga tillsynen på regional nivå i fråga om utbildningen. Vi moderater i bostadsutskottet tror inte att det kommer att råda någon tveksamhet om var besluten inom utbildningsområdet skall fattas. Men vi kommer att följa utvecklingen med stort intresse och föreslå de eventuella förändringar som kan behövas om det visar sig erforderligt. Vi tror emellertid inte att så kommer att ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande finansutskottets betänkande 1990/91:FiU29 och bostadsutskottets betänkande 1990/91:BoU14.

Finansutskottets betänkande FiU29

Mom. 1 (inriktningen av den kommunala ekonomin)

Först biträddes reservation 3 av Gunnar Björk och Ivar Franzén med 33 röster mot 19 för reservation 4 av Lars-Ove Hagberg. 249 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 2 av Anne Wibble och Lars De Geer med

38 röster mot 33 för reservation 3 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 231 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträddes reservation 1 av Rune Rydén m.fl. med 59 röster mot 40 för reservation 2 av Anne Wibble och Lars De Geer. 203 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 158 röster mot 57 för reservation 1 av Rune Rydén m.fl. 86 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (begränsningar i den kommunala utdebiteringen)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 37 för reservation 6 av Lars-Ove Hagberg och Carl Frick. 88 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (den kommunalekonomiska kommittén)

Utskottets hemställan bifölls med 228 röster mot 20 för reservation 8 av Lars-Ove Hagberg. 54 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (särskild skatteutjämningsavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 144 för reservation 19 av Gunnar Björk m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (avräkningsskatt)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 33 för reservation 21 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 36 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (konsekvensanalyser i regeringens propositioner m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 146 för reservation 23 av Anne Wibble m.fl.

Mom. 16 (utvidgning av den kommunala beskattningsrätten)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 18 för reservation 26 av Carl Frick. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU14

Mom. 1 (kulturmiljöenheternas resursbehov)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 72 för reservation 1 av Agne Hansson m.fl.

Mom. 2 (resurserna på miljöområdet)

Först biträddes reservation 3 av Jan Strömdahl med 24 röster mot 19 för reservation 4 av Kjell Dahlström. 260 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 2 av Agne Hansson m.fl. med 72 röster mot 37 för reservation 3 av Jan Strömdahl. 194 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 195 röster mot 106 för reservation 2 av Agne Hansson m.fl.

Mom. 11 (resurser för livsmedelskontrollen)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 17 för reservation 6 av Kjell Dahlström.

Mom. 14 (en decentraliserad länsförvaltning)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 43 för reservation 7 av Agne Hansson och Birger Andersson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Alkoholskattefrågor

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU22 Alkoholskattefrågor.

Anf. 28 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Som vanligt har ett stort antal motioner väckts som gäller alkoholbeskattningen och ett mindre antal som gäller tobaksbeskattningen. Prisfrågor återkommer man till med en drucken papegojas envishet. Uttrycket "drucken papegoja" användes första gången här i riksdagen av nuvarande utrikesministern, Sten Andersson, i en debatt med Per Ahlmark. Men Per Ahlmark förstod inte riktigt vad Sten Andersson menade. Sedan dess har emellertid ett påtagligt begåvningslyft ägt rum i riksdagen, varför jag inte närmare behöver utveckla meningen med uttrycket.

Utskottets majoritet skriver att skattehöjningar bör genomföras på alkohol och tobak så att dessa priser följer den allmänna prisutvecklingen. Men talet om att följa den allmänna prisutvecklingen är litet luddigt. Som bekant talar man om den allmänna opinionen, det allmänna brandskyddet, det allmänna livet osv. Men skattehöjningar på alkohol och tobak grundar sig inte på den allmänna prisutvecklingen, utan på utvecklingen av konsumentprisindex. Därutöver har vi grosshandelsindex, produktionsindex, exportindex, importprisindex osv. Om man talar om utvecklingen på alla dessa områden kanske man kan tala om en tendens som är allmän i betydelsen generell. Varför skattehöjningar skall följa konsumentprisindex utveckling kan diskuteras. Det innebär ju en rätt passiv politik. Om reallönerna stiger samtidigt som konsumentpriserna stiger blir ju alkoholen relativt sett billigare. Om man via priserna vill påverka konsumtionen av alkohol bör man agera litet annorlunda.

I vår reservation 6 föreslår vi att lättvinsbeskattningen ändras, så att kvalitetsviner blir billigare och vissa förhållandevis alkoholstarka lättviner blir dyrare. Jag yrkar bifall till denna reservation.

I reservation 7 föreslår vi ytterligare en åtgärd som bör medverka till en övergång till svagare drycker och minska den totala alkoholkonsumtionen. Det är att lindra skatten på alkohol i samband med servering. Den frågan anser jag att regeringen snarast bör utreda.

I reservation 8 vill vi att man skall undersöka möjligheterna att tillåta servering av obeskattade alkoholdrycker ombord på Gotlandsfärjorna. Bl.a. länsstyrelsen i Gotlands län, Gotlands kommun och statens industriverk har ställt sig bakom tanken att tillåta viss skattefri försäljning på Gotlandsfärjorna.

Vi anser också – i reservation 9 – att samma regler bör gälla för färjeförbindelserna mellan Skåne och Danmark som för övriga linjer, t.ex. Göteborg och Danmark samt Halland och Danmark. Vi anser att man bör ta initiativ till nya överläggningar med Danmark om att få bort den s.k. Lex Öresund.

Inte heller finns det något skäl för att färjetrafiken på Bornholm inte skall få drivas på samma villkor som gäller för rederierna i Göteborgs- och Stockholmsregionerna. Det kan ske genom att man anser samtliga förbindelser med Bornholm som långa rutter. I dag är det endast en linje, nämligen linjen Ystad–Rönne som får drivas som s.k. lång rutt. Enligt vår mening bör regeringen omedelbart ta upp frågan om ändrad klassificering också för linjen Simrishamn–Allinge till diskussion med Danmark. I detta instämmer både folkpartiet liberalerna och centerpartiets ledamöter i skatteutskottet.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 29 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Hugo Hegeland skämtar om druckna papegojor. Vi tycker att det här ärendet är för allvarligt för att man skall göra det. Det är nämligen viktigt att tränga tillbaka bruket av alkohol, och särskilt viktigt är det att förebygga missbruk hos den unga generationen.

Om Sverige skall kunna nå det mål som WHO har ställt upp och som riksdagen har anslutit sig till, nämligen att minska alkoholkonsumtionen med 25 % från år 1980 till år 2000, så krävs det enligt folkpartiet liberalernas mening en nationell offensiv för minskad konsumtion av alkohol. Det beror på det faktum att konsumtionen har minskat med enbart 2 % från 1980 på vägen mot en minskning med 25 % till år 2000. Det krävs alltså krafttag för att minska konsumtionen i enlighet med WHOs mål.

Alkoholmissbruket är ett våra största samhällsproblem, och konsumtionen av alkohol är förmodligen den viktigaste enskilda faktorn bakom sjukdomar, olyckor, våld och död bland svenskar i yrkesverksam ålder.

Riksdagen beslöt 1977 att vi mer aktivt skulle använda prisinstrumentet i syfte att minska alkoholkonsumtionen. En sådan policy medför behov av täta prishöjningar, något som tyvärr inte har skett i den takt som krävs för att prisinstrumentet skulle ha åsyftad verkan. Alkoholskatten höjdes senast i maj 1990, men sedan dess har prisutvecklingen varit kraftig inom ett flertal områden. Trots detta och trots upprepade förslag från oss om att justera upp alkoholskatten så att den följer inflationen, har regeringen visat fullständig passivitet i denna fråga.

Folkpartiet liberalerna kräver i reservation 1 tillsammans med centerpartiet en höjning av alkoholskatterna med 10 % under 1991. Den höjningen bör också, som vi påpekar, ta hänsyn till riksdagens beslut hösten 1989 om beskattning efter alkoholstyrka.

Anders Johnson har nyss uppdaterat sin välkända trebetygsuppsats från

1981 om alkoholens samhällsekonomiska kostnader i Sverige. Undersökningen avser enbart de materiella kostnaderna, dels de direkta kostnaderna, dvs. resursförbrukning till följd av alkoholkonsumtionen, dels de indirekta kostnaderna, dvs. utebliven produktion till följd av alkoholkonsumtionen. Humanitära kostnader som lidande och obehag finns inte medtagna i beräkningarna.

Omräknat till prisläget vid årsskiftet 1990/91 är alkoholens materiella kostnader ca 100 miljarder kronor. Anders Johnson kallar också sin bok för "100 miljarder kostar supen!". Om alkoholens kostnader skulle översättas till flaskans nivå betydde det att en flaska 75 cl. starksprit betingade en samhällsekonomisk kostnad på ca 550 kr., en helflaska lättvin ca 160 kr. och 33 cl. starköl ungefär 30 kr.

Den här undersökningen tar definitivt död på den inte helt ovanliga uppfattningen att statens inkomster av alkoholskatten skulle vara större än de statliga utgifterna för alkoholskadorna. Inget kan vara mer felaktigt, vilket Anders Johnson klart har visat.

Många tror att svenskar dricker mer alkohol än vad som är brukligt i andra västländer, eller i varje fall att våra alkoholproblem är värre än i andra länder. Man skyller detta på vår speciella, aktiva alkoholpolitik. Internationella jämförelser visar dock på motsatsen. Ser vi till den registrerade försäljningen av alkoholdrycker finner vi att Sverige, Norge och Finland ligger på en lägre nivå än övriga västvärlden. Dessa tre länder för en likartad, restriktiv alkoholpolitik. Vi i folkpartiet liberalerna finner det nödvändigt att Sverige får möjligheter att fullfölja denna restriktiva alkoholpolitik även som medlem i EG.

Sverige har en internationellt sett relativt låg alkoholkonsumtion. År 1987 kom vi på 28:e plats av 36 undersökta länder. Även när det gäller dödlighet i skrumplever ligger Sverige relativt lågt vid en internationell jämförelse. Men vi har ändå en ur folkhälsosynpunkt alltför hög alkoholkonsumtion i landet.

Europarådet, i vilket de 12 EG-länderna och ytterligare 12 europeiska stater är medlemmar, har i höstas antagit en rekommendation om alkoholpolitiken som väl överensstämmer med folkpartiet liberalernas syn. Rekommendationen kom fram genom en pionjärinsats av Daniel Tarschys, som år 1990 var rapportör för alkoholpolitik i församlingens sociala utskott.

I rekommendationen framhålls att bruk och traditioner i samband med alkoholförtäring varierar kraftigt mellan Europas länder, liksom de nationella strategierna för att reducera alkoholbruket gör. Dessa varierande nationella strategier omfattar också olika nivåer av alkoholskatter, varför någon fiskal harmonisering inte bör avkrävas Europas länder. Däremot rekommenderar Europarådet medlemsländernas regeringar att i högre grad än i dag beakta folkhälsoaspekterna. Det skulle kunna ske genom att man antar nationella mål för att nedbringa alkoholkonsumtionen i linje med WHOs mål "Hälsa för alla år 2000", och genom att arbeta för nationella strategier för att begränsa överkonsumtion och förebygga missbruk.

Folkpartiet liberalernas slutsats är att Sverige som medlem av EES och EG kan och bör arbeta för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Europarådets rekommendation innehåller ett viktigt konstaterande, nämligen att just där-

för att ländernas alkoholtraditioner varierar så kraftigt behövs ett betydande utrymme för nationella strategier mot hög alkoholkonsumtion. Vi förutsätter att regeringen noga bevakar denna fråga i integrationsarbetet med EG. Därför har vi heller ingen reservation på denna punkt.

I reservation 14 däremot betonar vi tillsammans med centerpartiet att pris- och skattepolitiken också spelar en stor roll när det gäller att minska bruket av tobak. Den politiken måste enligt vår uppfattning få spela en än större roll än hittills, och vi föreslår att tobaksskatten nu skall höjas. Det gör vi för att ett hälsopolitiskt program mot tobak skall få trovärdighet. Regelbundna prishöjningar på tobaksvaror är bland de viktigaste instrumenten för att minska tobakskonsumtionen.

Ett skäl mot prishöjningar har varit att tobak räknas in i konsumentprisindex och att en höjning av priset därmed blir inflationsdrivande. Inom EG anser man att det av hälsoskäl är angeläget att ta bort tobak från konsumentprisindex. Redan i dag publiceras för vart och ett av de 12 medlemsländerna prisindex exkl. tobak. År 1992 skall det helt tas bort. Vi i Sverige borde göra detsamma.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 14.

Anf. 30 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Ungefär vart åttonde dödsfall i vårt land anses orsakas av tobaksrelaterade sjukdomar, och en stor del av sjukvårdsresurserna tas i anspråk för personer med sjukdomar eller andra skador som har samband med alkoholförtäring. Mot denna bakgrund och på grund av de stora skador i övrigt, lidande och förluster som tobaks- och alkoholbruket medför, är det för oss inom centerpartiet självklart att samhället genom olika åtgärder måste försöka begränsa tobaks- och alkoholkonsumtionen. Det är främst åtgärder som saklig upplysning, restriktioner och utnyttjande av prisinstrumentet, alltså beskattningen av tobak och alkohol.

Det nu aktuella ärendet gäller alkohol- och tobaksskatterna. Vi anser att dessa skall höjas successivt så att priserna åtminstone följer penningvärdeförsämringen och helst så att sprit och tobak relativt sett blir något dyrare. I tider av en positiv reallöneutveckling är det särskilt viktigt att prishöjningarna sker så att de överstiger kostnadsutvecklingen. Åtgärder bör vidtas för att förhoppningsvis begränsa konsumtionen.

Vad gäller alkoholskatterna vill jag först erinra om att det i det alkoholpolitiska program som antogs av riksdagen 1977 ingår att föra en aktiv prispolitik, innebärande att alkoholpriserna skall vara höga och följa den allmänna prisnivån samt att prishöjningar skall genomföras relativt ofta. Vi kan nu konstatera att alkoholskatterna senast höjdes i början av maj i fjol, alltså för ett år sedan. Med hänsyn till prisutvecklingen sedan dess bör alkoholskatterna höjas med 10 % i år, något som vi tillsammans med folkpartiet framhåller i reservation 1.

Tyvärr finns det en utskottsmajoritet som inte anser att riksdagen skall uttala någon uppfattning i denna viktiga samhällsfråga som alkoholpolitiken utgör och som alkoholbeskattningen är en viktig del av.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Vad gäller åtgärder för att begränsa tobaksbruket har jag tillsammans med

Kersti Johansson under en följd av år väckt ganska omfattande motioner, vari successivt höjd tobaksbeskattning och ett från tobaksskatt rensat konsumentprisindex varit några av de många kraven. I vår senaste motion framhåller vi mot bakgrund av vikten av en aktiv prispolitik när det gäller tobaken följande:

"Det bör ankomma på regeringen att mot bakgrund av strävandena att begränsa tobaksbruket överväga och föreslå erforderliga successiva höjningar av beskattningen av tobaksvaror, så att tobakspriserna stiger mer än konsumentprisindex, vilket riksdagen bör ge regeringen till känna."

Jag är glad över att skatteutskottets centerpartister och folkpartister i reservation 14 helt ställt sig bakom denna del av vår motion. Men det är bara dessa 4 ledamöters ställningstagande som vi som vill försöka begränsa tobaksbruket kan vara glada över. De 14 övriga i utskottet motsätter sig nämligen varje riksdagsuttalande i denna fråga.

Herr talman! Jag yrkar med det bifall till reservation 14.

I det nu aktuella utskottsbetänkandet behandlas även en fråga av något annan karaktär. Det är hur färjeförbindelsen Simrishamn–Allinge skall klassificeras. För att jämställa denna linje med de andra färjeförbindelserna från Sverige till Bornholm bör, enligt utskottets icke-socialistiska ledamöter, även den förstnämnda linjen klassificeras som s.k. lång rutt.

Motion med detta krav har bl.a. väckts av de båda centerpartisterna Karl Erik Olsson och Ingbritt Irhammar. I skrivelser dels till regeringen i januari, dels till riksdagsgrupperna i april har Simrishamns kommun bl.a. med hänvisning till vikten av upprätthållande av principen om lika behandling av konkurrerande näringsidkare begärt att den nämnda färjelinjen skall få samma klassificering som övriga linjer från Sverige till Bornholm. I reservation 10 stöder bl.a. centern detta mycket välmotiverade krav, vilket avstyrks av den socialistiska majoriteten utan någon som helst motivering. I varje fall har inte jag kunnat finna någon i betänkandet.

Den kanske största alkoholpolitiska frågan torde ganska snart bli om vi inom ramen för den västeuropeiska integrationen kan fortsätta att föra en tillräckligt restriktiv alkoholpolitik i vårt land. I ett särskilt yttrande fogat till utskottets betänkande understryker centern och folkpartiet kraftigt att integrationsarbetet från svensk sida inte får bedrivas så att en effektiv alkoholpolitik försvåras. Det är, herr talman, ett synnerligen värdefullt påpekande som görs i detta särskilda yttrande.

Anf. 31 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 22 diskuteras en del fiskala aspekter på alkoholfrågan. Jag avser inte att för vänsterpartiets del denna dag i kammaren driva någon alkoholpolitisk debatt. Jag anser att de alkoholpolitiska frågorna är bättre ägnade att hanteras inom socialutskottets ram, och det är väl också den allmänna meningen i kammaren att så bör vara. Jag kommer främst att uppehålla mig vid fiskala aspekter och den del av statsbudgetens intäktssida som alkoholbeskattningen utgör.

Jag skall dock säga några ord angående alkoholpolitiken. Isa Halvarsson och Martin Olsson har tagit upp ståndpunkter som jag till stor del kan instämma i. Från vänsterpartiets sida verkar vi naturligtvis för att nå WHOs

målsättningar och fullfölja riksdagens alkoholpolitiska program. Bruket av alkohol är naturligtvis en av de viktigaste orsakerna till missbruk. Därför är prisinstrumentet viktigt. Men det är också en intäktskälla som är riktig. Den har mycket få negativa aspekter. De flesta skatter har någon negativ aspekt. De marknadsstörningar som uppstår av en skatt är i denna fråga enbart positiva.

Vi har därför från vänsterpartiet yrkat i en motion att man borde ta fram förslag som leder till att skatteintäkterna kan öka med 10 %. Det kan kräva en något större skatteskärpning än 10 %. Hoppeligen sjunker bruket vid en skattehöjning. Vi yrkar bifall till reservation nr 2. Jag vill också redan nu säga att därest kammaren inte skulle tillstyrka reservation nr 2, kommer vi i en senare votering även att stödja reservation nr 1.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till reservation nr 4. Den gäller tobaksbruket. Ledamöter från sex partier har här kunnat enas. Jag tror att det vore mycket värdefullt om dessa motionärer skulle kunna få stöd av en majoritet i kammaren. Även tobaksbruket har ju mycket påtagliga skadeverkningar, i likhet med alkoholbruket. Här skulle finnas ett utmärkt sätt att göra en koppling till att försöka minska tobaksbruket genom ett bifall till denna reservation.

Jag vill också kommentera reservation nr 6, dock utan att yrka bifall till densamma. För min personliga del vill jag säga att det finns ståndpunkter i denna reservation som jag delar och ställer mig bakom. Men jag menar också att i och med direktiven 1989:51 arbetar en utredning i riktning mot att ändra beskattningen så att man tar ökad hänsyn till alkoholhalten. I ett sådant sammanhang menar jag också att man bör överväga att införa en ny form av starköl som enbart skall säljas på Systembolaget. Med tanke på att det pågår ett utredningsarbete i denna riktning menar jag att vi bör avvakta detta.

I reservationerna nr 10 och 11 tas en fråga upp som av nationell betydelse är mycket liten men som är besvärlig ur regionala aspekter. Det gäller den bristande likställigheten mellan rutterna till Bornholm. Socialutskottet har i sitt yttrande påpekat att det vore lämpligt med en bättre likställighet. Socialutskottet säger också att det enligt utskottets bedömning vore ur alkoholpolitisk synpunkt lämpligt om den skattefria försäljningen på sträckan Ystad–Rönne upphörde. Det har också varit åsikten i vänsterpartiets riksdagsgrupp att man borde skapa en likställighet genom att klassa bägge rutterna som korta rutter.

Detta skulle kunna leda till att man borde stödja reservationen från miljöpartiet. Jag menar dock att så som den är formulerad bör man göra vidare överväganden innan man rakt av kan stödja den. Där förs ståndpunkten att alla internordiska färjeleder skall klassificeras som korta rutter fram. Om man skall ta det ställningstagandet rent generellt, fordrar det vidare överväganden på det trafikpolitiska området. Vi har nämligen den situationen att vissa färjelinjer mellan t.ex. Göteborg och Danmark är beroende av en skattefri försäljning av alkohol och tobak för att över huvud taget kunna fortsätta som färjelinje. För att kunna gå denna väg – som i och för sig kanske kommer att bli verklighet om en majoritet driver igenom en snabb EG-harmonisering

kring år 1993 – krävs ytterligare överväganden på det trafikpolitiska området och stödåtgärder för att stimulera den färjetrafik som har fördelar.

Av detta skäl har vi från vänsterpartiet inte ställt oss bakom reservation nr 11. Av alkoholpolitiska skäl har vi inte heller sett det möjligt att stödja reservation nr 10, som faktiskt innebär att man skulle utvidga möjligheterna att köpa skattefri sprit. Det är fel väg att gå när alla tycks vara överens om att man skall minska alkoholbruket.

Jag vill dock inte påstå att jag är nöjd med det resultat som utskottsbehandlingen har lett till. Jag tror att man hade kunnat skapa mer konstruktiva åtgärder om alla parter i utskottet hade varit mera kreativa. Nu står vi i det läge vi står, men det är möjligt att alla parter kan ta andra steg och komma med uppslag så att vi kan få en likställighet på en grund som innebär att man försöker reducera alkoholbruket. I det sammanhanget är det särskilt viktigt att skärpa kontrollen på den linje som i dag finns, där vi vet att det har förekommit hantering som är mindre lämplig. Tullen tycks här vara beredd till insatser.

Herr talman! Jag vill också kommentera reservation nr 13 där vi från vänsterpartiet och miljöpartiet har tryckt på vikten av att behålla en självständig och aktiv svensk alkoholpolitik i Europaperspektivet. Jag tycker också att det är positivt med det särskilda yttrande som finns från centern och folkpartiet, där man i alla fall ligger i fas med de ståndpunkter som har redovisats av vänsterpartiet och miljöpartiet.

När det gäller reservation 14 vill jag säga att när vi behandlade frågan i skatteutskottet tog vi från vänsterpartiet främst ställning till de förslag beträffande budgetsaldot som vänsterpartiet hade redovisat. I detta skede hade vi inte tagit in en höjning av tobaksskatten. Det är dock motiverat av andra skäl än budgetsaldot att ställa sig bakom denna reservation. Vi kommer i kammaren att stödja reservation nr 14 vid en eventuell votering.

Anf. 32 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Det är med en känsla av nostalgi som jag för tredje gången deltar i denna debatt. Leden Simrishamn–Allinge har blivit ett begrepp oss alla, och man använder i stort sett samma argument som tidigare.

När det gäller motivationen bakom alkoholpolitiken finns det ingen anledning att upprepa Isa Halvarssons utmärkta beskrivning – sjukvårdskostnader, supen kostar 100 miljarder osv. Däremot har vi dragit helt andra slutsatser. Vi menar att alkoholmissbruket allvarligt måste bekämpas.

Det är en svår fråga. 90 % av befolkningen kan handskas med spriten och har glädje av den, medan 10 % inte kan göra det och orsakar mycket stor misär och mycket stora problem såväl ekonomiska som sociala och mänskliga.

Att i det läget fortsätta att stödja billigt spritinköp på färjor för dem som är ute och reser, kanske bara av den anledningen, kan inte vara det rätta sättet att stödja upprätthållandet av färjeleder.

När det gäller Bornholmstrafiken är det givetvis så att även vi tycker att man skall ha konkurrensneutralitet. Vi har dragit en slutsats, som Lars Bäckström tydligen inte ställer upp på, nämligen att man i alla dessa fall borde ha klassifikationen korta rutter.

Trafiken bör bäras upp av turism, när det är turistfärjor, och av gods när det är godsfärjor. Bornholm är ett underbart turistmål, och färjor både från Ystad och Simrishamn borde kunna bäras av turisttrafik. Vi erkänner problemet. Om man bara kan köpa sprit på färjan från Ystad, kommer kanske linjen från Simrishamn att få problem. Vi har försökt lösa denna fråga, och vi hoppas att skatteutskottet så småningom kommer att ställa upp på en sådan lösning.

Jag yrkar bifall till reservation 11.

När det gäller tobaken måste jag korrigera Martin Olssons uträkningar något. Han sade att skatteutskottets fyra ledamöter från folkpartiet och centerpartiet ville ha en ökad tobaksbeskattning. Han drog dessa fyra från det totala antalet ledamöter, och fann att det var 14 kvar. Det kan inte vara rätt. Det borde bli 13 kvar, men i verkligheten blir det bara 12 kvar, eftersom vi i vår reservation har gått ännu längre.

I fråga om tobaken har en mycket intressant sak hänt. Jag åsyftar det stora möte som anordnades av Svenska Läkaresällskapet och som många av riksdagens kvinnor deltog i. Mötet inspirerade till en motion med Elisabeth Fleetwood som första namn. I den motionen skriver kvinnorna att tobaksbruket måste stävjas. Det orsakar ytterst stora skador. Man föreslår att en avgift på två och ett halvt öre per cigarett skall tas ut och att det anordnas en informationskampanj. Detta innebär inte förbud, utan det är information. Man skall tala om, kanske särskilt för unga och för utsatta personer, att de riskerar sin hälsa och att även andra personer på grund av den passiva rökningen riskerar att få cancer. Detta är mycket allvarligt. Man kan naturligtvis inte anklaga dessa personer för mord eller dråp i legal mening, men rökarna kan genom den passiva rökningen förorsaka andra människors död genom cancer. Detta är allvarligt, och vi skulle helst vilja yrka bifall till Elisabeth Fleetwoods motion Sk339. Om detta av formella skäl inte är möjligt yrkar jag i första hand bifall till vår reservation nr 5 och i andra hand till vänsterpartiets reservation 4, där den här motionen kanske mer renodlat följs upp.

Anf. 33 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Utskottet avstyrker samtliga de motioner på alkohol- och tobaksbeskattningens område som behandlas i detta betänkande. Motiven är följande:

Tobaks- och alkoholskatterna höjdes senast i maj 1990. Vi kan faktiskt konstatera att priset på alkohol och tobak därefter i huvudsak följt den allmänna prisutvecklingen. Alkoholpriserna har faktiskt höjts fem gånger mellan april förra året och februari i år.

Till betänkandet har fogats ett yttrande från socialutskottet. I det yttrandet hänvisar socialutskottet till en proposition i dessa frågor som regeringen väntades lägga fram. Den propositionen har nu lagts fram. Jag skall inte föregripa den debatt som vi senare skall föra med anledning av den propositionen. Jag vill bara konstatera att regeringen i den propositionen inte föreslår några ytterligare höjningar av alkohol- och tobaksskatterna. Däremot konstaterar man mycket riktigt att sambandet mellan å ena sidan prissättningen på tobak och alkohol och å andra sidan konsumtionen måste följas

mycket noggrant, inte minst när det gäller tobaken där det finns studier som pekar på att just ungdomar är mer känsliga för priset än vad vuxna är.

I denna folkhälsoproposition föreslås en rad andra åtgärder. Det föreslås t.ex. inrättande av ett särskilt folkhälsoinstitut, som skall ges förstärkta ekonomiska resurser. Det föreslås vidare en skärpt tillsyn av restaurangverksamheten, åtgärder när det gäller marknadsföring av snabbvinsatser, hembränning och missbruk av teknisk sprit. På tobakens område förebådar man en lag om rökfria miljöer och förbud mot tobaksreklam.

Målet för den svenska alkoholpolitiken skall även fortsättningsvis vara att minska den totala alkoholkonsumtionen för att därigenom minska alkoholens skadeverkningar. Riksdagen har ju också ställt upp bakom WHOs uttalade mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen.

Grunderna för den svenska alkoholpolitiken skall självfallet hävdas inför de fortsatta överläggningarna om ett svenskt närmande till de europeiska gemenskaperna. Frågan om alkoholbeskattningens utformning, som tas upp i en moderat reservation, finns det enligt utskottsmajoritetens mening inte någon anledning att gå in på i dag. Vi väntar ju på resultatet av den utredning som haft uppgiften att fundera över dessa frågor. Vi vet också att denna utredning inom kort kommer att avge sina förslag, om det inte har skett nu i dagarna, och då får vi anledning att diskutera dessa frågor med ett bättre underlag.

I några reservationer tas de alkoholfrågor som har samband med färjetrafiken upp. Vi har hört att vissa motionärer och reservanter förespråkar en utökning av de färjelinjer som klassas som lång rutt och därmed får ha skattefri försäljning ombord. Andra vill däremot ha mer restriktiva regler. Utskottsmajoriteten har inte funnit anledning att i något fall ändra sin tidigare inställning. Utskottsmajoriteten anser sålunda att den skattefria försäljningen och serveringen av alkoholdrycker bör förbehållas den internationella trafiken och alltså inte medges på Gotlandstrafiken.

Vi vill inte riva upp lex Öresund. Vi anser att ett sådant beslut skulle motverka målet om en sänkning av alkoholkonsumtionen, som vi i riksdagen tidigare har uttalat oss för.

Förslaget att linjen Simrishamn–Allinge skall klassas som lång rutt avvisar utskottsmajoriteten. Vi anser att en förutsättning för att en linje skall klassas som lång rutt är att det finns ett behov av nyttotrafik på linjen. Linjen mellan Ystad och Rönne, som är en lång rutt, tillgodoser bevislingen ett behov av nyttotrafik. Den linjen fanns i många herrans år, innan den omklassificerades till lång rutt. Det är därmed så att säga bevisat att den linjen fyller ett trafikbehov. Däremot anser vi inte att linjen Simrishamn–Allinge fyller samma behov. De framställningar som gjorts bygger inte heller på att trafiken skulle bedrivas året runt på den sträckan. Därför anser vi inte att det finns förutsättningar för en omklassificering av den linjen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 34 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag hörde att Yvonne Sandberg-Fries också ställer upp på målet 25 % minskning, som Världshälsoorganisationen har satt upp till år

2000. Jag är förvånad över att man inte tar konsekvenserna av det, utan säger att alkoholpriset skall följa den allmänna prisutvecklingen. Jag är förvånad att man inte inser att man måste profilera priset så att man uppnår en effekt i den riktning som Världshälsoorganisationen anger, och att man dessutom inte inser att en begränsning av inköp av skattefri sprit verkligen kan hjälpa till på vägen mot det mål som Yvonne Sandberg-Fries säger sig stå bakom.

Jag är också förvånad över att jag inte fick några direkta kommentarer till "kvinnomotionen" om tobak. Förslaget innebär att man skulle ta bort 2,5 öre per cigarett vilket skulle gå till en informationskampanj om tobakens skadeverkningar. Det vore intressant att höra om ni har funderat över och tagit till er det som har uttalats i denna sexpartimotion.

Anf. 35 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Yvonne Sandberg-Fries varför den internationella trafiken skall förbehållas rätten till skattefri försäljning av alkohol. Varför skall man få dricka skattefri sprit när man far till Danmark, men inte när man far till Gotland? Det tar längre tid att fara till Gotland än till Danmark. Varför i all världen skall man göra den differentieringen? Vad är det för något speciellt som gör att det skall vara skattefritt när jag far till Danmark, men sätter jag mig på en Gotlandsfärja för att åka från Stockholm till Gotland, som tar längre tid, då är det inte skattefritt. Men det är ungefär lika mycket vatten och det är båtar i båda fallen.

Anf. 36 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Det räcker inte att med ord uttrycka att man stödjer WHO-målet om att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till sekelskiftet, utan det måste även vidtas åtgärder. Prisinstrumentet är ett av de medel som måste tillgripas.

Utskottsmajoriteten säger att motionen avstyrks för att inga nya omständigheter anförs som skulle föranleda något ändrat ställningstagande. Omständigheterna har tidigare varit så allvarliga att vi i vårt land alkoholpolitiskt är ense om att missbruket står i relation till bruket. Det är därför vi vill nedbringa den totala alkoholkonsumtionen. Allteftersom vi närmar oss sekelskiftet får vi kortare och kortare tid på oss att nå den stora minskning som vi har förbundit oss att sträva efter.

Det är två huvudlinjer som står emot varandra i betänkandet. Skall riksdagen vara aktiv och ange viljeyttringar i viktiga frågor som alkoholpolitiken, eller skall riksdagen nöja sig med att säga att det inte har hänt någonting nytt. Vi har avslagit motsvarande motioner tidigare, alltså skall vi göra likadant nu. Yvonne Sandberg-Fries är försvarare av den senare linjen. Jag vill fråga: Varför skall riksdagen avstå från att klart uttala en viljeriktning i viktiga politiska frågor, när frågorna aktualiseras genom motioner? I det här fallet skedde det genom motioner från olika partier.

Vi kräver i vår reservation en tioprocentig prishöjning på sprit, eftersom det inte har skett någon ändring av skatterna på ett år. Vi tycker att det är mycket väl motiverat.

En sak som inte tas upp här är i vad mån man på olika sätt skall få kompen-

sation för att sprit- och tobakspriser höjs. Det är en sak som behandlas av finansutskottet. Vårt krav är att konsumentprisindex skall rensas från sprit- och tobaksskatterna, så att inte någon grupp skall kunna hävda att man skall ha kompensation för dessa höjningar. Det faller liksom på sin egen orimlighet.

Det viktiga är att riksdagen gör klara uttalanden och bidrar till att få ned konsumtionen av såväl alkohol som tobak.

Anf. 37 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! CAN har alldeles nyligen kommit ut med en forskningsöversikt där man konstaterar att beskattning av alkohol är ett i jämförelse med andra åtgärder mycket verksamt medel för att minska konsumtion och förebygga skador. Man säger också att vad man än vill jämföra med, reglerad inköpsålder, monopol, reglerade öppettider, information och kampanjer, är effekterna mycket begränsade jämfört med vad en målinriktad och medveten prispolitik kan åstadkomma.

Jag noterade att Yvonne Sandberg-Fries höjde rösten väldigt mycket när hon talade om propositionen rörande vissa folkhälsofrågor. Det fanns ingen anledning till det, om hon inte hade brist på argument. Propositionen har blivit en mycket stor besvikelse. Det talas inte om höjning av alkoholskatten, där finns ingenting om insatser för att begränsa marknadsföring av snabbvinsatser, det finns inga konkreta åtgärder mot hembränning och det finns ingenting som säger att man har tagit fasta på riksdagens beredskap att harmonisera åldersgränsen vid restaurangutskänkning. Vi är mycket besvikna på folkhälsopropositionen och tycker att den inte tar i på allvar med de här frågorna.

I CAN sägs också att det är rimligt att anta att en prishöjning medför en ökad konsumtion av legalt eller illegalt hemtillverkad alkohol, men att man ändå kan konstatera att den konsumtionen inte uppväger den minskade försäljningen. Skulle den göra det skulle alkoholskadorna inte minska när priset höjs. Därav drar man slutsatsen att prishöjningar är en mycket effektiv alkoholpolitisk åtgärd.

Anf. 38 YVONNE SANDBERG-FRIES (s) replik:

Herr talman! Hugo Hegeland undrar varför man gör åtskillnad mellan internationell och nationell trafik. Det har bl.a. att göra med att man, om man åker båt till ett annat land, passerar internationellt vatten. Jag skulle vilja ställa en motfråga till Hugo Hegeland: Skall vi ha skattefri alkoholförsäljning inom Gotlandstrafiken, borde vi kanske i likställdhetens namn också erbjuda detta till trafikanter som färdas på annat sätt inom Sverige – Gotland tillhör bevisligen Sverige. Då skulle man t.ex. kunna tänka sig att om man åker med SJ skall man ha tillgång till skattefri sprit. Det vore väl konsekvent, Hugo Hegeland?

Beträffande prishöjningar redovisade jag i mitt inledningsanförande att vi har haft en prisutveckling som i huvudsak stämmer med den utveckling vi har haft av konsumentpriserna. Det läge vi nu befinner oss i, med tanke på stabiliseringsavtal och annat, utgör ytterligare ett skäl till att inte nu höja priserna på de här varorna.

Till Isa Halvarsson vill jag säga att jag också har läst CANs rapport, som kom i går. En intressant slutsats man också kan dra av den rapporten är att inkomstförändringar förmodligen påverkar benägenheten att lägga pengar på alkohol mer än prisförändringar. Det står också att läsa i den här rapporten. Om vi återknyter till stabiliseringsavtalet och de mycket låga nivåer som huvuddelen av arbetsmarknadens parter nu har slutit avtal på, skulle det också tala för att det av alkoholpolitiska skäl inte finns så starka argument för att just nu klippa till med skattehöjningar på detta område. Det finns alltså två skäl till detta.

Isa Halvarsson må vara besviken på folkhälsopropositionen, men det har sagts i andra sammanhang att förslaget om folkhälsoinstitut är ett gammalt folkpartiförslag som vi nu har lagt fram. På den punkten tycker jag att hon borde vara ganska lycklig. Vi skall inte debattera detta nu, för det skall ett annat utskott göra. Men det finns en hel rad förslag i denna proposition som alla är ägnade att ta itu med och komma till rätta med de problem som ett överdrivet alkoholbruk och tobaksbruk innebär. Den fortsatta debatten i den frågan får vi kanske överlåta till dem som har att hantera den propositionen.

Anf. 39 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Det är ganska lätt att svara på Yvonne Sandberg-Fries fråga. Yvonne Sandberg-Fries har ju nu haft både en sufflör och en sufflös vid sin sida, som antagligen har gett henne goda tips om vad som skall sägas.

När man åker med färja från Stockholm till Gotland kommer man ut på internationellt vatten. Man håller sig alltså inte inom nationens gränser hela tiden, vilket man ju gör om man åker tåg i landet eller om man åker på Göta kanal. Det gör man också om man åker på Vänern eller Vättern – om det nu skulle tillåtas fri försäljning där. Yvonne Sandberg-Fries förslag är kanske inte så dumt. Men jag vill låta det vara osagt hur det förhåller sig i det fallet.

Jag tycker i varje fall att det finns en klar skillnad i det här sammanhanget när det gäller sträckan mellan fastlandet och Gotland resp. Bornholm. En del tycker att det är dumt att införa samma villkor för linjen Simrishamn–"Allike". Man är rädd för att alla skall komma i land som "allikar" – och det kan ju ha sina sidor.

För det första kan hela debatten om prishöjningar vad gäller alkohol t.ex. och om procentsatser – 10, 12 eller 8 % – betecknas som ett rätt så fantasilöst resonemang. För det andra har man hela tiden när priser har fastställts utgått från att staten inte skall gå miste om intäkter. Det har varit det primära. När höjningar görs räknar man med att det inte skall bli någon förlust. Det skall minsann bli intäkter – och gärna litet mera än så.

Anf. 40 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag drar återigen slutsatsen att Yvonne Sandberg-Fries inte riktigt tar Världshälsoorganisationens mål på allvar. Det handlar då om en minskning av alkoholkonsumtionen med 25 %.

Vi vet att prissättningen är ett känsligt instrument när det gäller alkoholkonsumtionen – ett instrument som vi tydligen inte använder oss av. Detta beklagar jag.

Sedan vill jag passa på och yrka bifall till den reservation som jag står bakom och som gäller mom. 1. Den här reservationen handlar just om nämnda saker. Det talas här om en uppskattning av hur stor konsumtionsminskning man kan vänta sig med den höjning av spritskatten som vi föreslår och hur många miljarder som staten skulle tjäna. Det här kunde i och för sig vara intressant för regeringspartiet.

Anf. 41 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att vi tycker att det är bra att man har nappat på vår tanke om ett folkhälsoinstitut. Men just förslaget i fråga är bristfälligt. Men det kanske blir en ändring under arbetets gång.

Just när det gäller alkohol- och tobaksfrågorna tycker vi att propositionen är väldigt tunn. Målet om en minskning av alkoholkonsumtionen med 25 % under perioden från år 1980 till år 2000 har ju antagits. Det handlar alltså om en 20-årsperiod. Nu har det gått 11 år, och vi kan konstatera en minskning om 2 %. Då skulle jag vilja fråga Yvonne Sandberg-Fries: Kan man i det läget bara ligga helt stilla så att säga och låta sig nöja med de priser som vi har? Eller hur har Yvonne Sandberg-Fries tänkt sig att man aktivt skall verka för en minskning av alkoholkonsumtionen?

Anf. 42 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag noterar att jag inte har fått något svar på min fråga om varför socialdemokraterna är så emot att riksdagen gör uttalanden i så viktiga frågor som frågorna om alkohol- resp. tobakspolitiken är.

Yvonne Sandberg-Fries angav nu ett nytt motiv för att inte höja skatten på tobak och alkohol. Det gäller då det stabiliseringsavtal som träffats. Men den här frågan är väl så viktig att ett sådant argument borde ha funnits med i utskottets betänkande som motiv för ett avslag på motionen. Varför återfinns alltså inte detta argument i utskottsbetänkandet? Varför får vi, helt överraskande, höra det här?

Sedan vill jag anknyta till det som Hugo Hegeland sade om skatteinkomster. Ser Yvonne Sandberg-Fries skatten på alkohol och tobak som ett medel att få maximala skatteinkomster eller som det främsta medlet för att begränsa tobaks- och alkoholbruket?

Anf. 43 YVONNE SANDBERG-FRIES (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag kan ta Gösta Lyngås och Martin Olssons frågor samtidigt. Gösta Lyngå gick mycket långt när han sade att vi över huvud taget inte utnyttjar prisinstrumentet för att åstadkomma resultat på alkoholpolitikens område. Det är, Gösta Lyngå, litet väl häftigt så att säga att göra ett sådant uttalande mot bakgrund av att Sverige förmodligen är det land som har den högsta alkoholskatten. Visst utgör alkoholbeskattningen ett led i vår alkoholpolitik. Det torde vara kammarens ärade ledamöter välbekant att vi genom den alkoholpolitik som har förts i vårt land faktiskt har åstadkommit goda resultat. Alkoholkonsumtionen på våra nordliga breddgrader är faktiskt betydligt mindre än vad som gäller för stora delar av Europa i övrigt.

När man debatterar dessa frågor – det gäller då särskilt de partier som är

ivriga anhängare av ett medlemskap i EG – skall man vara litet försiktig med orden. Man måste vara litet försiktig när man skäller på regeringen och säger att denna inte gör tillräckligt mycket. Det torde vara välbekant att det närmande till EG som vi har framför oss inte är helt okomplicerat med tanke på alkoholpolitiken här i Sverige. Vi måste minsann med gemensamma krafter se till att vi verkligen argumenterar för dessa saker och att vi på bästa sätt sköter de framtida förhandlingarna om vi skall kunna fortsätta med vår alkoholpolitik som hittills har varit mycket framgångsrik.

Vidare är alkoholpolitiken inte bara en fråga om skatter – även om skatterna utgör ett effektivt instrument, som också har utnyttjats. Det finns oerhört många andra saker som vi kan göra i det här sammanhanget. Jag har redovisat en del. Det är bara att läsa regeringens folkhälsoproposition. Men vi kan inte gärna föra den debatten nu. Egentligen är det, herr talman, litet olyckligt att vi här i kammaren på det här sättet får två olika debatter om alkoholpolitiken. Kanske hade vi sparat tid åt kammaren om frågorna hade kunnat debatteras i ett sammanhang.

Anf. 44 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Regeringarna i Danmark och Sverige träffade 1989 en överenskommelse om en ändring av klassificeringen beträffande färjeleden Ystad–Rönne på Bornholm från kort till lång rutt. Men det var ett olyckligt beslut ur konkurrenssynpunkt för leden Simrishamn–Allinge, som ej blev omklassificerad. Nu, två år efter det att det här beslutet fattats, kan man klart utläsa resultatet. Beslutet har lett till en ohållbar konkurrenssituation för linjen Simrishamn–Allinge. 1989 var det endast det danska helstatliga rederiet Bornholmstrafiken som trafikerade linjen Ystad–Rönne.

1990 erhöll ett annat rederi långruttillstånd för trafiken mellan Ystad och Rönne med bil- och passagerarfärja. Den 4 april i år beviljade regeringen ytterligare ett rederi långruttillstånd för färjetrafiken mellan Ystad och Rönne. Det senaste tillståndet avser snabbgående katamarantrafik av samma slag som man hittills har varit ensam om att bedriva på linjen mellan Simrishamn och Bornholm.

Den under sommarsäsongen tidtabellslagda trafiken mellan Ystad och Rönne har nu en kapacitet om totalt ca 20 000 passagerare per dag. Detta innebär en kapacitetsökning med 65 % jämfört med tiden innan långruttillståndet beviljades. Den skattefria försäljningen på Ystad–Rönne-linjen har visat sig vara ett kraftfullt marknadsargument. Resandeströmmen, som tidigare av naturliga skäl gått via andra linjer, har letts över till denna linje med skattefri försäljning. Den skattefria försäljningen medverkar också till nivåer som klart understiger vad som kan anses riktigt ur företagsekonomisk synpunkt. Lägsta pris för en tur- och-returresa Ystad–Rönne är för närvarande 10 kr. Rederiet som trafikerar linjen Simrishamn–Allinge kan omöjligen konkurrera på dessa villkor. Om inte linjen omklassificeras, blir följden att den måste läggas ned.

I sin förtvivlan har Simrishamns kommun vid flera tillfällen uppvaktat regeringen. Man har också haft sammankomster med ansvariga myndigheter på dansk sida. Det är högst otillfredsställande att man från båda länders

myndigheters sida säger att det är det andra landets uppfattning som har varit vägledande. Man måste tala klarspråk och inte skylla på varandra.

I utskottets betänkande skriver man nu återigen bl.a. att det krävs nya förhandlingar med Danmark, som hitintills inte varit intresserat. Detta kan jag absolut inte hålla med om.

Jag är ingen vän av att det absolut måste vara skattefri försäljning på linjerna mellan Skåne och Bornholm. Men jag kan inte acceptera som österlenbo att orter med 4 mils avstånd behandlas olika. Den totala mängden av skattefri försäljning kommer inte att öka enligt min uppfattning. Resandeunderlaget för resor mellan Sverige och Bornholm är begränsat med hänsyn till övernattningsmöjligheter inom regionerna. Vad det är fråga om är att hela Simrishamnslinjens resandeunderlag, 30 000–35 000 passagerare, flyttas över till Ystad–Rönne-linjen.

Det finns inte några delade meningar mellan kommunerna Ystad och Simrishamn. Kommunledningen i Ystad ser det som naturligt att Simrishamnslinjen blir klassad som långrutt och att konkurrensen sker på lika villkor. Simrishamns kommun, som satsat mycket på turistverksamhet byggd på en resandeström till och från Bornholm är i dag fullt förståeligt mycket besviken på denna ohållbara konkurrenssituation, där resultatet troligt blir en nedläggning av färjelinjen Simrishamn–Allinge om inte omklassificering sker.

Eftersom frågan varit uppe till debatt flera gånger under senare år, borde utskottsmajoriteten ta ett bättre grepp om frågan i stället för att envist hålla fast vid sitt ursprungliga ställningstagande. Men det är brådskande. Ur rättvisesynpunkt bör linjerna klassas lika, vare sig det är lång eller kort rutt. Jag ser det som naturligt att det är lättare att klassa Simrishamn–Allinge-linjen som långrutt än att ta steget tillbaka till Ystad–Rönne-linjen.

Yvonne Sandberg-Fries säger att Ystad–Rönne-linjen har trafikerats under lång tid. Men linjen Simrishamn–Allinge har trafikerats under större delen av 1900-talet, visserligen med några års uppehåll, men större delen av 1900-talet har som sagt linjen trafikerats. Året-runt-trafik kan också ske mellan Simrishamn och Allinge.

Herr talman! Med anledning av vad jag framfört yrkar jag bifall till reservation 10 angående korta och långa rutter.

I detta anförande instämde Börje Nilsson och Johnny Ahlqvist (båda s).

Anf. 45 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Egentligen är det bara ett av våra yrkanden i vår motion om tobakens skadeverkningar som behandlas i detta betänkande. Men när jag lyssnat har jag förstått att även andra frågor har tagits upp, och då anser jag att jag som representant för de tolv kvinnorna bakom motionen också bör säga någonting.

Det här är en mycket svår debatt. Man kan lätt trampa på människors integritet, och det tycker vi inte om. Men samtidigt som man gör det så oroar man människor. Man skrämmer människor. Det vill vi inte heller. Varför har vi då skrivit vår motion, och varför är vi så envetna? Det beror naturligtvis på att vi genom kontakter med forskare och sjukvårdens representanter har fått klart för oss hur långt forskningen har kommit under senare tid. Vi kän-

ner kravet på oss att visa civilkurage, att bli obekväma inte minst för oss själva, för det blir vi, det kan jag intyga. Men vi fortsätter i alla fall.

Jag skall passa på tillfället att nämna några korta fakta i den här frågan innan vi återkommer i samband med behandlingen av folkhälsopropositionen.

I Sverige dör mellan 10 000 och 12 000 personer per år på grund av missbruk av tobak. 800 000 dör i Europa därav, 2 à 2,5 miljoner i hela världen per år. Man behöver inte vara någon moralpredikant – det är en etikett som ibland sätts på oss – för att förstå att vi måste ta dessa siffror ad notam och på allvar.

Tobaksrökningen är faktiskt den helt dominerande orsaken till sjukdomar och för tidig död i dagsläget. Tobaksbolaget säger att tobaksförsäljningen totalt har minskat. Det är fel, men det mest tragiska är att det är bland unga människor som rökningen ökar mest, framför allt bland unga lågutbildade kvinnor. Det är därför det är så viktigt att vi från riksdagens sida tar vårt ansvar för att informera om hur farliga tobakens skadeverkningar är. Vi som har rökt länge – jag har också rökt många år – tar vårt ansvar för oss själva, men vi måste också ta ansvar för kommande generationer. Vi har fått veta att den metod som vi ställer krav på, nämligen reklamförbud, är ineffektiv. Det var den i Norge, sade man i en debattartikel mot oss. Det är inte riktigt. Man räknar med att rökningen bland unga människor har minskat med 40 % genom reklamförbud. Det är ett av de krav som vi ställer. Vi vill införa en informationsavgift på 2,5 öre. För oss är det egentligen egalt om man lägger den på toppen av priset i dag eller tar den genom den beskattning som redan finns. Det viktigaste är att dessa pengar går till information, för jag tycker att unga människor som i framtiden ser tio-procentiga ökningar av lungcancerfall bland unga kvinnor har rätt att ställa krav på oss att vi talar klartext. Det har vi inte gjort. Tyvärr räknar forskarna också med att en ökning på 10 % som vi haft under de senaste två åren kommer att bestå. Det beror ju på att effekterna inte kommer förrän kanske efter 20 eller 25 år. Det är nu vi måste vidta åtgärder för att få en förbättring under decennier som kommer.

Den passiva rökningen har man bortsett från i många fall. Låt mig nämna ett exempel på passiv rökning, en grupp som råkar värre ut än några andra, och det är fostret i kvinnans livmoder och de små barn som ammas av sina mödrar. I tobaksröken finns 3 000–4 000 olika ämnen som passerar genom moderkakan. Vad kan dessa ha för effekter? Jo, de ökar risken för missfall eller för tidig födsel. De påverkar fostrets andning och blodcirkulation. De påverkar hjärnfunktionen. Man tror att läs- och skrivsvårigheterna bland barn kan bero på detta. Även risken för tidig spädbarnsdöd finns med i bilden.

Jag tycker, herr talman, att det här säger så mycket om varför vi inte får släppa vårt ansvar. Jag har inget yrkande i dag, herr talman, men det är helt säkert att vi återkommer med en motion med anledning av folkhälsopropositionen, som vi tycker i många delar är alltför svag. Vi trodde att regeringen skulle ta ett starkare ansvar i denna fråga än vad den har gjort.

Anf. 46 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag skall vara mycket kortfattad. Vi har fått en form av följetong i riksdagen som diskuteras varje år, och det är förbindelserna mellan

sydvästra Skåne och Bornholm. Inget nytt har kommit fram. Vi motionerar troget varje år för att skapa konkurrensneutralitet mellan linjerna Ystad–Rönne och Simrishamn–Allinge. Utskottsmajoriteten tycker att det är bra som det är. Utskottsmajoritetens syn på neutralitet är att neutralitet är att ge en förmån till den ena linjen och missgynna den andra. Så nu vet vi vad utskottsmajoriteten har för syn på konkurrensneutralitet.

En del anser att förbindelsen bör omklassificeras till kort rutt och att den skattefria försäljningen skall tas bort även på linjen Ystad–Rönne. Jag undrar om de i utskottet och i riksdagen som gärna diskuterar alkoholpolitik vet vad kort rutt innebär. Det tar längre tid från Ystad till Rönne än vad det gör från Kapellskär till Mariehamn, men det har aldrig lagts fram något förslag till denna riksdag om att den skattefria försäljningen skall tas bort på den linjen.

Trafiken på linjen mellan Simrishamn och Allinge har bedrivits betydligt längre tid än trafiken mellan Ystad och Rönne. Det är i och för sig betydelselöst i sammanhanget, men det har förts fram som ett argument för att detta förhållande skulle prioriteras.

Vad är det egentligen som en del är ute efter i den här diskussionen? Jo, man vill ta bort den skattefria försäljningen. Jag förstår inte varför ni inte kan vara raka och tala om att ni vill ta bort all skattefri försäljning. Men det törs ni inte. Att få ta med sig den lilla pavan när man har varit utomlands är något av det allra heligaste för svensken. Det finns inte någon riksdagsledamot som vågar föreslå någonting annat, speciellt inte ett valår. Är det vad ni är ute efter, så kom igen och ge raka besked om vad det handlar om!

För två år sedan ställde jag en fråga här i kammaren till dåvarande svenske finansministern om detta, men han skyllde på danskarna. Jag ställde samma fråga i Nordiska rådet i Köpenhamn i våras till den danske ministern, som sade att det inte alls var sant. Det var Sverige som krånglade. Jag vill därför fråga utskottsmajoritetens företrädare: Vem är det som talar sanning? Skulle inte detta kunna ordnas upp i det nordiska samarbetets anda, så att man i alla fall fick samma svar av den danske resp. den svenske ministern?

Det förs ständiga diskussioner om den här lilla linjen mellan Österlen och Bornholm. Denna fråga brukar behandlas i ett betänkande som handlar om Världshälsoorganisationens målsättning beträffande alkoholkonsumtion osv., och det är ju en bra målsättning. Här sitter det ledamöter av Sveriges riksdag och säger att vi är på väg att klara målsättningen. Men snälla ni, som nu vill ta itu med dessa frågor, varför gör ni ingenting? Det förhåller sig faktiskt inte så som ni tror.

Enligt en tidningsuppgift tillverkas det i Sverige 1 040 ton jäst mer än vad som kan gå åt till brödbak. Denna siffra motsvarar 10 miljoner liter, om man omsätter den till något annat. Då undrar jag: Håller vi inte på att lura oss själva, mina vänner? Är det inte dessa problem som vi borde ta itu med när det gäller alkoholproblematiken i Sverige, och inte en liten, futtig diskussion om en linje mellan Simrishamn och Allinge?

Kaj Larsson och övriga socialdemokrater på Kristianstadsbänken brukar ju rösta för den gemensamma borgerliga reservationen om att den här linjen skall likställas. För dessa socialdemokrater från Kristianstads län står hoppet, precis som för mig, till en annan regering till hösten.

Anf. 47 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag vill bara korrigera Wiggo Komstedt. Jag har i vår reservation framfört att alla internordiska färjelinjer skall klassificeras som korta rutter. Det går bra att stödja den reservationen, nr 11, som snart kommer upp till omröstning.

Anf. 48 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! En del vill lösa saker och ting med förbud medan andra vill göra det genom frihet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (allmän höjning av alkoholbeskattningen)

Först biträddes reservation 2 av Lars Bäckström med 25 röster mot 15 för reservation 3 av Gösta Lyngå. 251 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 1 av Görel Thurdin m.fl. med 74 röster mot 33 för reservation 2 av Lars Bäckström. 189 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 189 röster mot 103 för reservation 1 av Görel Thurdin m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (särskilda avgifter för alkohol och tobak)

Först biträddes reservation 4 av Lars Bäckström – som ställdes mot reservation 5 av Gösta Lyngå – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 236 röster mot 37 för reservation 4 av Lars Bäckström. 22 ledamöter avstod från att rösta.

Carl G Nilsson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 3 (beskattningen av lättviner och starköl)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 63 för reservation 6 av Bo Lundgren m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (korta och långa rutter)

Först biträddes reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. med 128 röster mot 25 för reservation 11 av Gösta Lyngå. 140 ledmöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 148 röster mot 129 för reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (tobaksskatten)

Utskottets hemställan bifölls med 188 röster mot 102 för reservation 14 av Görel Thurdin m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Barbro Westerholm (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Ändring i kupongskattelagen

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU27 Ändring i kupongskattelagen (prop. 1990/91:107 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av kammarens arbetsplenum onsdagen den 8 maj.

9 § Lag om vissa dryckesförpackningar

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1990/91:JoU21 Lag om vissa dryckesförpackningar (prop. 1990/91:71).

Anf. 49 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande 1990/91:21 behandlas regeringens förslag till lag om vissa dryckesförpackningar. I betänkandet föreslås en lag som föreskriver att PET-flaskor som innehåller konsumtionsfärdig dryck framöver skall få användas endast om flaskorna ingår i ett retursystem med återfyllnad. Lagen föreslås gälla från den 1 juli.

Vi moderater och folkpartiets representanter i utskottet har inte kunnat ställa upp för regeringens förslag, detta såväl av konkurrensmässiga skäl som med hänsyn till miljön. Vi anser också att ett större grepp borde ha tagits när det gäller hela förpackningsområdet.

Genom reservation 6 i betänkandet följer vi upp den avvikande mening som moderater och folkpartister i näringsutskottet tillkännagivit i dess yttrande till jordbruksutskottet. Vi noterar också, fru talman, att det finns direktiv rörande förpackningsavtal under utarbetande inom EG. Till grund för det arbetet ligger bl.a. förslag som har framlagts i Tyskland om insamling och återvinning av förpackningar.

Den svenska förpackningsutredningen har fått i uppdrag att utarbeta ett principförslag av innebörd att tillverkare, distributörer och handel skall ges ett väsentligt ökat ansvar för hanteringen av förpackningsavfallet över huvud taget.

Det retursystem för PET-flaskor som oppositionen nu är inriktad på inne-

bär att flaskorna skall återfyllas. Detta retursystem medför emellertid en uppenbar risk för att koncentrationen på bryggerimarknaden blir ännu större än den är i dag. Enligt vår åsikt leder detta till en försämring av konkurrensen på området, liksom även till risk för åtföljande prisstegringar.

Företrädare för näringsfrihetsombudsmannen och statens pris- och konkurrensverk har också inför utskottet redovisat sina farhågor för en sådan utveckling – utan framgång.

Vi tar bestämt avstånd från att konkurrensen på området skall värnas genom myndighetsgranskning av de större bryggeriernas prissättning i fråga om utnyttjande av anläggningar för diskning m.m. av PET-flaskorna. Denna metod för upprätthållande av konkurrensen är enligt vår åsikt principiellt felaktig. Den urholkar marknadsekonomin. Vi vill ha ett system för återvinning av PET-flaskorna vid sidan av återfyllnadssystemet. Då skulle risken för konkurrensbegränsning bli mindre, liksom risken för att Sverige skulle anklagas för införande av importrestriktioner. Utformningen av ett retursystem för PET-flaskor bör stå i överensstämmelse med det förestående EG-direktivet på området. Som bekant befinner vi oss just i slutfasen av förhandlingar mellan EFTA-länderna och EG om ett EES-avtal. Målet har ju varit att ett avtal skulle ligga klart före sommaren och börja tillämpas den 1 januari 1993. Därtill kommer också att den svenska medlemsansökan till EG förhoppningsvis skall kunna inlämnas med det snaraste. Sverige kommer enligt ett EES-avtal att åta sig att tillämpa samma regler som de som återfinns i Romfördraget. Detta kommer att ske dels i gemensamma EFTA-organ, dels genom nationella myndigheter. De regler som är aktuella i sammanhanget är regler om konkurrensbegränsningar och om kvalitativa hinder för den fria varurörligheten. I princip innebär bestämmelserna förbud mot alla åtgärder som i praktiken hindrar eller försvårar import. Direktivens allmänna utformning i vad gäller dryckesförpackningar har visat sig ge upphov till olika nationella lösningar inom EG. I vissa fall har dessa råkat i konflikt med EGs konkurrens- och diskrimineringsregler. Därför pågår en revidering av direktiven mot klarare regler för att få en godtagbar utformning av åtgärder på dryckesförpackningsområdet. Under arbetet med att åstadkomma en sådan revidering har man dock inom EG kommit fram till att problemet angående dryckesförpackningarnas miljöpåverkan bäst kan lösas inom ramen för ett nytt direktiv, som reglerar hela förpackningsproblematiken och som således inte begränsas till att avse dryckesförpackningar. Man har därför inriktat arbetet på att söka åstadkomma ett sådant direktiv före utgången av detta år. Den nya inriktningen beskrivs i ett diskussionsunderlag som nyligen har upprättats inom EG.

Från de utgångspunkter som SPK har att bevaka är det i dagsläget – med hänsyn till de pågående EES-förhandlingarna, troligen också med sikte på en eventuell medlemsansökan – av största vikt att Sverige nu inte vidtar åtgärder som strider mot EGs konkurrensregler. Det skall erkännas att det inte är en helt enkel sak att värdera hur förslaget till lag om vissa dryckesförpackningar låter sig förenas med EG-reglerna. Men det är vad vi kommer att bli tvungna att klara av redan i en EES-ordning, och vad vi bör göra redan nu om vår motpart i förhandlingarna skall uppfatta att vi menar allvar.

I USA har nu Coca-Cola Company som första företag introducerat läske-

drycksflaskor som tillverkats av återvunnen plast. Flaskorna är gjorda av en blandning av 25 % återvunnen plast och 75 % ny plast.

Tillverkningen bygger på en metod som innebär att använda engångs-PET-flaskor i en kemisk process bryts ned till molekyler, som sedan renas och används i tillverkningen av nya flaskor. Det är första gången återvunnen plast kan användas som råvara i dryckesförpackningar. Metoden är testad och godkänd av USAs motsvarighet till livsmedelsverket.

Med det nya systemet kan alltså PET-plast nu återvinnas och bli nya läskedrycksflaskor, på samma sätt som aluminiumburkar i dag återvinns i Sverige. Flaskor av återvunnen plast måste ses som ett betydelsefullt framsteg för hela dryckesindustrin. Den nya teknologin innebär att man kan återvinna plastflaskor utan att tumma på de stränga krav vi har för produktkvalitet och säkerhet för konsumenter och miljö. Självfallet bör detta kunna ske också i vårt land.

Fru talman! Regeringen har i sin proposition föreslagit, vilket majoriteten i utskottet har ställt upp bakom, att endast återfyllningsbara PET-flaskor skall tillåtas. Förslaget är inte acceptabelt från miljösynpunkt. Ett stort antal remissinstanser påvisar att förslaget är dåligt genomtänkt.

Förslaget vittnar om att regeringen har en lättvindig inställning till avfallsproblemen. I stället för att låta en helhetssyn genomsyra miljöåtgärderna på förpackningsområdet väljer regeringen att rikta all kraft mot ett begränsat område. Regeringen låter kortsiktig politik gå före den långsiktiga hänsynen till miljön.

Lagförslaget är principiellt felaktigt av flera olika skäl. Det riktas endast mot engångsflaskor av PET-plast. Engångsflaskor av andra plastmaterial omfattas således inte av förslaget. Lagen löser inte det grundläggande problemet beträffande vad som händer med förpackningen då den kasseras. Det saknas dessutom incitament för att återta flaskorna. Flaskorna kan vara hur återfyllningsbara som helst, men enligt förslaget kan konsumenterna fortsätta att behandla flaskorna som om de vore engångsflaskor. En återfyllningsbar PET-flaska vållar lika stora problem i soptunnan som en engångsflaska av PET-typ.

Regeringen har valt fel tillvägagångssätt. Skall alla miljöproblem bekämpas på detta sätt skulle det behövas ett otal olika miljölagar, vars uppgift skulle vara att ange detaljerade regler på område efter område. Detta menar vi är orimligt. Vi menar att miljöproblemen skall bekämpas med hjälp av generella metoder: miljökonsekvensbedömningar, ekonomiska styrmedel och miljömärkning. På förpackningsområdet föredrar vi pantsystem och miljömärkning.

Vi moderater har i reservation 3 tagit upp pantsystemet. Vi anser att avfallsproblemen skall lösas med hjälp av generella metoder. Ökad miljömedvetenhet hos konsumenterna leder till ett miljövänligt handlande. Miljömärkning av olika produkter är ett bra stöd för konsumenterna. Pantsystem kan användas för att återta olika förpackningar. Förpackningen kan sedan återfyllas. Materialet i de insamlade förpackningarna kan också återvinnas. Pantsystem är att föredra eftersom det garanterar en hög återtagningsprocent. Vi tycker att riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till både reservation 3 och reservation 6.

Reservation 6 gäller avslag på propositionen. Med detta har jag framfört moderata samlingspartiets syn på denna på många sätt viktiga fråga, både ur drycksförpackningssynpunkt och ur miljösynpunkt.

Anf. 50 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Insatser på miljöområdet kan ibland få missriktad effekt på andra områden, samtidigt som man inte uppnår den förbättring av den totala miljösituationen som förhoppningsvis var avsikten med förslaget.

Ett sådant exempel diskuterar vi i dag, när riksdagen skall ta ställning till miljöminister Birgitta Dahls förslag om att PET-flaskor skall få försäljas endast om de ingår i ett retursystem. Folkpartiet liberalerna har länge krävt ett samlat grepp på förpackningsområdet. Eftersom miljöavgiftsutredningen på grund av bristande tid inte hann lämna genomarbetade förslag anser vi att en parlamentarisk utredning borde få ta fram ett samlat och genomarbetat förslag, ingående i en återvinningslag.

Utskottet delar inte denna uppfattning, och jag yrkar därför bifall till reservation 1. Vi yrkar också avslag på hela propositionen i reservation 6, som jag också yrkar bifall till.

Varför är vi då motståndare till ett förslag att införa pant på PET-flaskor? Folkpartiet liberalerna brukar ju ofta tala om behovet av ekonomiska styrmedel och panter. Nu kommer det ett förslag – men då ställer ni inte upp! Jag skulle kunna tänka mig att majoritetens företrädare kommer att lägga upp argumenteringen så.

Jag vill, fru talman, nämna några anledningar till att vi yrkar avslag på propositionen. Först vill jag påpeka att vi inte har några principiella erinringar mot ett pantsystem. Vi är tvärtom positiva till ett sådant. Men det måste komma in som en del i ett samlat grepp på förpackningsområdet. Det gäller införande av resurssnåla system som är anpassningsbara till EG och den utveckling som pågår i hela världen just nu. Vi anser också att propositionen i för stor utsträckning bortser från producentens ansvar. Det är i det ledet som åtgärder också måste sättas in.

Vid sidan av ett retursystem borde också ett återvinningsalternativ finnas. Vi har med skärpa påpekat i vår motion att risker uppkommer för att de företag som förfogar över returorganisationen får monopol och andra företag lämnas utanför. Utskottet har med anledning av vår motion skärpt sina skrivningar, men vi tror inte på att marknadsekonomin vinner på kontroll av statliga myndigheter.

Fru talman! Det finns flera exempel på företag som lägger ned verksamhet där PET-flaskor används, på grund av den hotande monopolsituationen. Ett sådant företag är Bob i Kumla, som inte kan anpassa den del av produktionen där sådana här flaskor används. Om regeringen hade tagit ett totalt grepp på situationen och stimulerat ett återvinningssystem vid sidan av retursystemet hade inte denna situation uppkommit.

Monopol kan få oanade konsekvenser. I Örebro län finns ännu ett exempel på det, nämligen den planerade nedläggningen av Hammars glasbruk, som har tagit hand om återvinningsglas. Även det exemplet visar på det olyckliga i att regeringen inte har tagit ett samlat grepp på återvinningspro-

blematiken. Nu hotar, genom Birgitta Dahls förslag, ett monopol också när det gäller PET-flaskan.

Utskottet har som sagt skärpt skrivningarna, och de bryggeriföretag som äger retursystemet har förklarat sig villiga att släppa in intresserade nya delägare eller nyttjare i sitt system. Då hänvisar utskottet till att konkurrensproblemen skall kunna klaras ut genom att prisövervakande myndigheter skall kunna gå in och kontrollera. Fru talman! Det är en metod som vi inte anser överensstämmer med en fungerande marknadsekonomi.

Vi tycker alltså att det är beklagligt att vi vid sidan av retursystemet inte får något återvinningsalternativ. Om ett sådant hade funnits, kunde konkurrensproblemen ha bemästrats, samtidigt som stora miljövinster hade kunnat göras.

Vi närmar oss nu EG. Det är då viktigt att vi inte bygger upp system som inte stämmer in i mönstret. Det är naivt att tro att inte EG kommer att ta bra initiativ också på det här området.

Fru talman! Jag vill slutligen säga att den här propositionen är ett exempel på att miljöministern kortsiktigt vill visa handlingskraft utåt, samtidigt som de stora problemen lämnas kvar. Jag yrkar än en gång bifall till reservationerna 1 och 6.

Anf. 51 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! God miljö är något som är mycket viktigt för oss alla. I själva verket är en god miljö nödvändig för att vi skall kunna leva ett bra liv här på jorden. Hur vår miljö ser ut beror naturligtvis på många olika saker. Men avfallsfrågorna är naturligtvis i detta sammanhang mycket viktiga.

Vi kan inte såsom vi gjort under många år på ena sidan gräva upp naturresurser, använda dem ett tag och sedan slänga dem i en hög på andra sidan. Det innebär att vi så småningom får brist på resurser att göra någonting av, samtidigt som vi har ett berg av allsköns bråte på andra sidan som vi inte kan använda till särskilt mycket. Det är nödvändigt med en avfallsstrategi som för oss bort från detta sätt att leva.

Förpackningarna utgör en mycket stor del av dessa avfalls- och sopproblem. Vi måste komma dithän att vi anser att dessa förpackningar inte är sopor utan någonting som vi kan använda igen. Härvidlag är returförpackningar den bästa lösningen av problemet. Jag vill därmed inte säga att det inte finns andra sätt att lösa problemen. Men ur miljösynpunkt ger returförpackningarna de bästa resultaten.

Ingvar Eriksson talade här om att pantsystem är så mycket bättre. Men ett retursystem förutsätter att det finns pant. I systemet med en retur-PET-flaska ingår också ett pantsystem. Jag kan i dag inte säga hur stor denna pant blir, men jag har hört summan 3:50 kr. per flaska eller något liknande, men jag vet inte säkert. Men så mycket är väl ändå helt klart att det blir fråga om ett pantsystem. Jag förstår inte riktigt resonemanget att man skulle välja ett pantsystem i stället. Detta system är ett retursystem med pant.

Sedan är det naturligtvis viktigt att vi får en miljöstrategi och beskattning eller avgifter på det material som används så att det sker en återanvändning och en begränsning av användningen av sådana resurser som vi vill spara. Detta ligger naturligtvis i förlängningen av detta arbete, och jag förutsätter

att det kommer att fortsätta. I varje fall kommer vi från centerpartiet som hittills att fortsätta att driva denna fråga mycket hårt. Men samtidigt är det bra att vi ändå kommit en bit på väg. Detta är ett steg på vägen utan att man har löst hela problemet. Här har genomförts ett arbete, och det är viktigt att man så här långt kan säga att det är bra.

När det gäller de material man använder i förpackningar, är det viktigt att de också går att använda till någonting annat när förpackningen inte skall användas längre. Även om det är en returförpackning kommer den förr eller senare att mönstras ut ur systemet när den blir sliten och man inte vill använda den längre. Det skall då gå att använda förpackningen till någonting, eller den skall kunna brukas ner i marken för att återgå till naturens kretslopp.

Vi har här riktat kritik mot detta förslag så till vida att man inte i detta förslag samtidigt ålagt producenten av dessa flaskor att de skall ha denna kvalitet. Nu är det visserligen sagt att dessa flaskor skall användas till att göra takpapp av eller liknande, men det är bara ett steg på vägen. Man skall också veta, att när takpappen inte används längre skall det vara möjligt att antingen mala ner den eller använda den igen och att man då inte förgiftar naturen. Det är viktigt att detta ansvar finns, och det har vi också tagit upp i reservation nr 4.

När det gäller användningen av retur-PET-flaskorna åläggs användarna att vidta åtgärder så att nedskräpning i naturen förhindras på det ena eller andra sättet, och för detta erlägger man en avgift. I propositionen var detta litet tokigt beskrivet. Där stod nämligen att man skulle betala 1 öre per flaska. Detta skulle bli litet fel, och framför allt skulle det innebära ett system på betydligt lägre nivå än det som vi i dag har för aluminiumburken. Utgångspunkten var ju att systemen skulle ligga på samma nivå.

Nu har utskottet i betänkandet tagit hänsyn till de synpunkter som vi haft från centerpartiet och föreslår ett system som utgår ifrån tappning och att panten skall ha ungefär samma värde som det som i dag gäller för burken. Men detta kommer regeringen så småningom att besluta om, och jag utgår från att regeringen vid detta beslut tar hänsyn till det utskottet här säger.

I propositionen sägs att man är nöjd med att 90 % av de flaskor som säljs kommer tillbaka för återfyllning. Det tycker jag och vi i centerpartiet är en alldeles för låg ambition. Vi har sagt att nivån borde vara samma som för returglas. Det finns ingenting som kan få mig att acceptera att det skulle finnas en lägre ambition på detta område. Vi har därför föreslagit att man även här som för returglaset borde ha en återtagsgrad på 98 %. Detta har vi tagit upp i reservation nr 9.

Det är ganska väsentligt att man höjer denna nivå. Även om vi i dag inte skulle få igenom vårt förslag här i riksdagen, kan jag vädja till miljöministern att successivt skärpa kravet. Jag tror det är mycket viktigt att man gör detta för att människor skall förstå att det är någon mening med att returnera förpackningen.

Sedan har här diskuterats konkurrensen mellan olika bryggerier. Det är helt klart att alla restriktioner av något slag får konsekvenser. Det har naturligtvis också returglassystemet. Alla retursystem skapar ett visst merarbete och kanske också en del merkostnader. Men de leder å andra sidan till stora

kostnadsminskningar. Det är därför ändå fel att påstå att detta nödvändigtvis kommer att vara ett bekymmer för de bryggerier eller tappningsställen som inte är tillräckligt stora.

Vi har i utskottets betänkande slagit fast, och också gjort regeringen uppmärksam på, att man måste vara vaksam när det gäller dessa problem. Bryggarna och de som bygger upp dessa system för diskning och framtagning av dessa returflaskor har också lovat att systemet skall kunna fungera. Dessutom är det inte ödesbestämt att allting skall tappas på PET-flaskor. Jag förstår inte riktigt varför så skulle vara fallet. Det fanns drycker i förpackningar även innan PET-flaskor fanns, och vi har glasförpackningarna kvar. Returglaset är från min synpunkt ett ännu bättre sätt att förpacka de drycker man säljer.

Man bör kunna klara av konkurrensfrågorna. Det vore litet ledsamt om man anser att konkurrensfrågorna är mycket viktigare än miljöfrågorna. Som jag ser det måste miljön ändå utgöra en utgångspunkt för detta arbete, och därefter får vi lösa de andra frågorna när det gäller konkurrens, ekonomi och annat inom ramen för de förutsättningar som miljön ger.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan med undantag för de punkter där vi från centerpartiet har reservationer. Jag yrkar dock inte bifall till dessa reservationer, eftersom jag inte tänker begära votering. Men det hindrar inte att vi även i fortsättningen med kraft kommer att driva de frågor som vi reserverat oss för, och vi står bakom dessa reservationer.

Anf. 52 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! "Strunt är strunt, och snus är snus, om än i gyllne dosor, men rosor i ett sprucket krus är ändå alltid rosor." Så skaldade Gustaf Fröding, och han tänkte väl inte på våra problem med förpackningarna. Men jag tycker ändå att hans ord uttrycker en sanning som är svår att hävda i vårt samhälle, nämligen att det är innehållet som är det viktiga, inte förpackningen som omsluter innehållet. I vårt samhälle är förpackningen oerhört viktig. Den är ett argument vid försäljningen. Vi vet alla att vi som konsumenter blir mer eller mindre lurade av förpackningarna till det som vi skall köpa.

Förpackningarna är ett jätteproblem för oss. Volymmässigt utgör förpackningar omkring 50 % av hushållsavfallet. Vi vet också att många av förpackningarna är mycket svåra att hantera. De måste deponeras eller förbrännas, eftersom det inte går att få in dem i ett fungerande kretslopp som i någon mån påminner om naturens eget.

Tetrapaks förpackningar, som är en blandning av plast, aluminium och papper, är ett exempel på detta. Tetrapak är ett oerhört lönsamt företag, som skulle vara Sveriges tredje lönsammaste, om det nu hade sitt huvudkontor här i landet. Det spottar ut en oerhörd mängd förpackningar varje år. Det finns också många andra exempel på förpackningar som är mycket svåra att hantera.

Detta är ett mycket tydligt uttryck för vårt samhälles grundläggande problem, att vi inte har fått produktion och konsumtion att länkas in i fungerande kretslopp. Det är en akut fråga, som vi måste göra något åt mycket

snabbt. Därför är det beklagligt att det har dröjt så länge. Nu har regeringen – sent omsider, får man väl säga – till förpackningsutredningen, som är en enmansutredning, lämnat tilläggsdirektiv om att den skall studera helheten. Man har därvid sneglat mycket på det som hänt i Tyskland och som även vi har sett på med stort intresse.

För över ett år sedan presenterade man i det som då fortfarande hette Västtyskland ett förslag som gick ut på att handel och industri skulle vara skyldiga att återta alla förpackningar. Detta förslag har utlöst en ferbril aktivitet i Tyskland och har fått både industri och handel att börja fundera över hur man skall åstadkomma system för detta.

Det är självklart att någonting liknande måste till även i vårt land. Som konsument känner man sig oerhört maktlös. Jag har varit ute och talat på många möten och har då träffat tuffa människor – faktiskt ofta pensionärer – som har berättat för mig att de efter det att de har handlat i kassan stannar och plockar av alla onödiga förpackningar och lämnar dem där. Men få av oss är så modiga att vi kan göra det. Även om många skulle göra det, är de dessutom ändå inte tillräckligt många för att pressa handel och industrier till att ta sitt ansvar. Det behövs lagförslag och ett samlat agerande från regering och riksdag.

Det är beklagligt att det här tilläggsdirektivet till utredningen kommer så sent att vi t.ex. redan står i begrepp att besluta med anledning av det nu aktuella förslaget. Det är också beklagligt att man tillsatt en enmansutredning, eftersom det handlar om grundläggande politiska och principiella frågor, som borde bli föremål för en mycket mer övergripande politisk diskussion. De problem som sammanhänger med resurshushållning och återvinning i retursystem ställer i blixtbelysning de traditionella politiska ideologiernas svårigheter att möta dagens verklighet.

Det handlar här om att i praktiken klara balansen mellan marknadsekonomi och planhushållning. För att man skall kunna genomföra retursystem eller återvinningsystem krävs det faktiskt planhushållning. Dessa system är nämligen kostsamma. Vi har i detta fall sett hur hundratals miljoner kronor redan har investerats i ett system som vi ännu inte har beslutat om. Detta beskär i hög grad våra möjligheter att i realiteten utöva vår beslutsmakt.

Men när man lägger ned så oerhört stora summor för att få system att fungera, krävs det mycket av planering, och väldigt många måste ansluta sig. Förpackningen i fråga måste vara enhetligt utformad. Det måste därför till mycket tydliga inslag av traditionell planhushållning för att detta skall fungera.

Flexibiliteten, förmågan att utvecklas och anpassas, är ju marknadsekonomins stora förtjänst. Det är verkligen något att fundera över hur man skall kunna förena ett flexibelt system med de för miljön helt nödvändiga mera storskaliga lösningarna. Hur kommer detta att påverka situationen för nytillträdande aktörer? Hur kommer det att påverka möjligheterna att utveckla helt nya material och förpackningar, som inte alls passar in i de etablerade systemen? Det finns en uppenbar risk att man hamnar precis i de problem man har fått i de traditionella planhushållningsländerna, dvs. att man bromsar inte bara en dålig utveckling utan också en bra utveckling till nytänkande och innovation.

Jag skulle gärna vilja se den som kan ställa sig upp och säga att han har svar på dessa frågor. Jag har det inte. Jag tror att krävs mycket av diskussion och funderingar för att vi skall klara av balansgången mellan hänsynen till naturen och nödvändiga storskaliga system, där sådana behövs. Men det gäller också att försöka jämna vägen för en flexibilitet och ett nytänkande i framtiden när det gäller förpackningar. Därför skulle det ha varit bra om denna utredning hade haft en större parlamentarisk bredd.

Vi har nu yrkat avslag på detta förslag. Som jag sade tidigare känns det som om verkligheten här – mer än vanligt, höll jag på att säga – har sprungit förbi oss. Vi är mer än vanligt överkörda i denna församling, eftersom systemet redan är i stort sett färdigt att tas i bruk. Det har pågått diskussioner under flera år, och det har varit en lång process fram till dess att förslaget i stort sett i färdigt skick har lämnats till riksdagen. Jag tycker att det är beklagligt och nonchalant mot landets högsta beslutande församling att en så pass viktig fråga har hanterats på detta sätt.

Vi borde ha fått chansen att komma in i denna diskussion på ett tidigare stadium, en diskussion om de problem som jag tidigare har tagit upp. Vi skulle ha fått överlägga om huruvida man i det här fallet skulle ha valt retursystem eller återvinningssystem.

Nu är jag inte så säker på att ett återvinningssystem, som här tidigare har diskuterats, skulle ha varit att föredra. Det gäller i varje fall inte av energi- och miljöskäl. Ser man på hela kedjan inkl. energiåtgång, tror jag att man kommer fram till att ett retursystem är att föredra. Det är symtomatiskt att den moderate företrädaren här gör sig till för förespråkare just för Coca-Cola, ett företag som verkligen säljer på förpackningen och inte på innehållet och som därför konsekvent vägrar att inordna sig i system där man måste konkurrera med varans egna kvaliteter, inte med en mycket hårdför reklam och marknadsföring av förpackningen.

Om man väger in alla aspekter kommer man kanske fram till att ett retursystem är att föredra, men jag tycker inte att problemen med ett sådant har blivit tillräckligt belysta.

Vi har också tagit upp ett förslag i detta sammanhang som jag tyckte viftades bort mycket nonchalant i utskottets hantering, nämligen att man borde verka för internationell standardisering av livsmedelsförpackningar. Detta har t.ex. tagits upp i Danmark. Vi ställs nästan dagligen inför de problem som uppkommer när ett land vill ta hänsyn till miljön och etablera retur- eller återvinningssystem. Då väcks frågor om huruvida det inte handlar om tekniska handelshinder, och exporterande länder vägrar att acceptera systemen. Detta leder sedan till långa förhandlingar och till domslut i internationella församlingar.

Om man med större konsekvens och energi drev frågorna om standardisering av livsmedelsförpackningar, skulle man undvika en hel del av de här problemen. Jag förstår inte varför den tanken nästan väckte litet löje i utskottet. När det kan läggas ned väldigt mycket tid på att standardisera skruvar och muttrar, kan jag inte förstå varför man inte kan lägga ned lika mycket energi på ett så viktigt område som livsmedelsförpackningar. Man kan i sådana diskussioner se till att konsumentintresset hävdas på ett sätt som inte sker i dag. Den diskussionen kommer ändå – den förs av branscher och före-

tag – man jag tycker att det borde vara en politisk uppgift att se till att konsumentintresset hävdades i de sammanhangen.

Det är också av intresse att bevaka vilka material som kommer till användning i förpackningar. Det skall inte bara vara förpackningen som skall ingå i ett retursystem, utan det kan också vara så att varans material ingår i ett kretslopp. Jag måste säga att jag är besviken på utskottet därför att det inte tillstyrkte yrkandet på den punkten från vänsterpartiet. Jag vill särskilt yrka bifall till reservation nr 5.

Jag vill också yrka bifall till vår reservation 2, där vi framhåller att vi hade velat se ett samlat förslag till lösning av förpackningsfrågan.

Anf. 53 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! När det gäller förpackningar och det stora avfallsproblemet skulle det behövas betydligt bättre och mera övergripande åtgärder än ett lagförslag om just PET-flaskan. Tyvärr har vi inte sett något förslag ännu. Vi förväntade oss att i samband med miljöpropositionen få se ett mer samlat lagförslag om avfall och återvinning. Vi har från miljöpartiets sida lagt fram ett sådant förslag. Men vi verkar inte få majoritet i utskottet. Det kan ändå vara något för regeringen att begrunda och återkomma till i ett senare skede.

Annika Åhnberg sade att vi skulle vilja se ett samlat förslag om förpackningar. Det hade naturligtvis varit glädjande. Men problemet löses inte genom att tjurskalligt säga att detta förslag skall avstyrkas eftersom det inte har kommit ett samlat förslag. Det är att skjuta problemen på framtiden. Oppositionen med bl.a. folkpartiet har föreslagit att denna fråga skall göras till ett stort miljöproblem i den bemärkelsen att själva PET-flaskan och hanteringen av den utgör ett stort problem. Jag uppfattar det mer som att problemet ligger på konkurrenssidan och att det är därför som lagförslaget inte kan antas.

Jag är glad för den insats jag gjorde i utskottet när jag begärde att ärendet skulle remitteras till näringsutskottet för ett yttrande. Näringsutskottet har i samband med sitt yttrande avgivit en kraftfull skrivning. Jag tycker att det är positivt att även konkurrensfrågorna tas upp. Det kommer naturligtvis att bli problem för de små bryggerierna att konkurrera på lika villkor. I gengäld kan man ju säga att det finns andra förpackningar som kan vara bra att använda.

Det talas om återanvändning och återvinning som om det vore samma sak. Så är inte fallet. Det är därför vi i miljöpartiet har yrkat på att det skall vara en 90-procentig återanvändningsgrad och en 98-procentig återvinningsgrad på det här förpackningsmaterialet. Jag tror att det hela skulle bli betydligt bättre, och kraven skulle öka på producenten att se till att få detta att fungera.

Förpackningarna är ju för oss alla ett elände i dag. Vi bär hem mer förpackningsmaterial än vi stoppar in i kylskåpet när vi har varit och handlat. Mycket av materialet är alldeles onödigt. Om det hade funnits en förpackningsskatt hade kanske en del av problemet lösts. Då skulle det inte vara så intressant att förpacka i så stor omfattning som i dag. Då skulle sopberget bli mindre.

Jag vill yrka bifall till reservation 4 där frågan om producentens ansvar tas

upp. Det finns med i vårt lagförslag att producenten skall ha ett större ansvar även för avfallet och att ett s.k. cykelsystem skall utarbetas.

Jag yrkar också bifall till reservation 8 där vi tar upp frågan om en återanvändningsgrad på 90 %.

Jag yrkar bifall till reservation 9 där vi tillsammans med centern tar upp frågan om en återvinningsgrad på 98 %.

I det här sammanhanget är det naturligtvis synd att det fortfarande finns PET-flaskor som inte kommer att tas till vara. Det gäller framför allt de som inte innehåller konsumtionsdrycker, t.ex. saftflaskor. Det är fråga om 15 miljoner flaskor per år. Regeringen måste återkomma med förslag till ett system som gör att sådana flaskor kan tas tillvara och att de inte blir liggande i naturen. Jag hoppas att vi får se ett sådant förslag vid ett senare tillfälle.

Anf. 54 DAG ERICSON (s):

Fru talman! Frågan om lag för vissa dryckesförpackningar, i detta fall den s.k. PET-flaskan, kan tyckas som ett litet ärende. Men det är ett exempel på hur vardagsprodukter kan påverka vår miljö och genom olika beslut förändra människors uppfattningar och handlande.

Genom att förhindra att PET-flaskor får tillverkas och försäljas som engångsflaskor kan vi dra vårt strå till stacken för att minska miljöförstöringen i vår närmiljö, men även i ett globalt perspektiv.

Genom att studera dels de olika motionerna, dels de olika reservationerna som är skrivna om PET-flaskorna, ser man mycket tydligt att det finns en stor uppslutning från riksdagens partier när det gäller att värna om vår miljö. Jag tycker att det är en bra grund att stå på vid det fortsatta miljöarbetet i Sverige.

Grundidén om att värna om miljön finns det alltså stor uppslutning kring. Däremot finns det mellan utskottsmajoriteten och de olika motionerna skiftande uppfattningar om hur vägen till en bra miljö skall utformas även när det gäller PET-flaskorna.

Under en lång tid har vi märkt att avfallet belastar vår miljö i allt större utsträckning. Vi har också märkt att det har blivit en ökning av speciellt engångsförpackningar, och detta har ytterligare ökat avfallsmängden. Vi har alla ett intresse av att arbeta för att minska mängden avfall.

Som mål för denna verksamhet kan mycket väl propositionens text i detta fall användas.

I propositionen framgår det att produktionsmetoder måste utvecklas med hänsyn till sparsamhet med råvaror och återvinning av använt material. Sparsamhet, hushållning och återanvändning bör vara grundläggande principer för utnyttjandet av naturresurser och inriktningen av varuproduktionen. Varorna måste vara anpassade till miljöns krav redan från början. Det är producenten som skall ansvara för att varorna får en miljöanpassad utformning och att den restprodukt varan lämnar i form av avfall kan tas om hand på ett från miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt.

I propositionen sägs även att ett viktigt steg i arbetet med att minska avfallsmängden är att nedbringa antalet dryckesförpackningar av engångskaraktär.

Vad har då jordbruksutskottets uppfattning varit för att uppfylla dessa målsättningar?

Den övergripande inriktningen skall vara att det skall skapas ett återfyllningssystem. Där skall varje flaska kunna användas 15–20 gånger. Registrering av antalet fyllningar av varje flaska kan ske genom modern märk- och räkningsteknik.

Detta beslut innebär samtidigt att ett förbud mot engångsflaskor av PET-typ skall införas från den 1 juli 1991. Under en övergångsperiod skall dock de mindre bryggerierna kunna söka dispens för att underlätta sin anpassning till systemet.

Vi skall också notera att dispensen inte skall vara generell utan måste sökas i varje enskilt fall.

Vad finns det nu för skäl till dessa åtgärder, och vad är fördelarna med systemet?

Mycket är självklart, men jag upprepar det i alla fall. Ur miljösynpunkt är det helt naturligt att om en flaska kan användas 15–20 gånger går det åt mindre råvaror och energi vid tillverkningen än om flaskan endast kan användas en gång. Efter det att flaskan är "utsliten" kan den malas ner och enligt uppgift, det har flera sagt här, användas t.ex. som beståndsdel i takpapp.

Lika klart är att avfallsmängden i det här fallet endast blir 5–8 % med ett återfyllningssystem i förhållande till ett engångssystem.

Det är viktigt att få ett fungerande system där återfyllnadsflaskan får en enhetlig utformning så att konsumenterna inte får flera flasktyper att hålla reda på. För handeln måste det också vara viktigt med ett enhetligt system för att slippa en massa varianter som fordrar sortering på många ställen.

Vi får inte heller glömma bort att PET-flaskan faktiskt är en mycket lätt förpackning för konsumenterna vid köp och återlämnande. Detta är inte minst viktigt när konsumenterna skall gå långa vägar mellan affären och hemmet.

PET-flaskorna är även lätta för affärerna att handskas med. De är lättare än glasflaskor och det är naturligtvis bra för butikspersonalen att ha ett system som inte blir så tungt när man tar tillbaka flaskor.

Finns det då inte några nackdelar med detta system? Jo, det finns en nackdel och det är att konkurrenssituationen kan snedvridas mellan de tre största koncernerna, AB Pripps Bryggerier, Spendrups Bryggerier AB, Falcon AB, som i dag har 90 % av marknaden. De övriga tio små svenska företagen har ca 5 %. Resterande del av marknaden, ca 5 %, är import.

Systemet med att tvätta flaskorna, läsa av antalet fyllningar samt kontrollera flaskornas kondition kan endast utföras av de tre stora bryggerierna. Det är endast dessa som har resurser att skaffa sig de stora maskinella anläggningarna. De mindre bryggerierna har också uttryckt en oro för att bli alltför beroende av de stora bryggerierna, det vet vi. De små bryggerierna måste låta alla sina flaskor tvättas, märkas m.m. av de stora. I en förlängning har man också talat om att det kan bli så att man ibland utnyttjar de större företagen för att också fylla flaskorna.

Det här har både näringsutskottet och jordbruksutskottet uppmärksammat och därför har man gett ett tillkännagivande till regeringen att man bör

tillse att de konkurrensvårdande myndigheterna särskilt följer utvecklingen vad gäller systemet för PET-flaskan. SPK bör löpande granska prissättningen och övriga villkor för utnyttjande av anläggningarna för diskning m.m. Regeringen bör även uppmärksamma frågan om distribution av PET-flaskor över grossistleden. Om så erfordras bör regeringen inleda överläggningar med företrädare för bryggerierna, partihandeln och detaljhandeln i syfte att en överenskommelse kan nås som säkerställer möjligheten till fortsatt distribution vid införande av krav på återfyllning.

Det sista jag läste upp var ett utdrag ur jordbruksutskottets betänkande. Vi från utskottsmajoritetens sida lägger mycket stor vikt vid detta tillkännagivande. Det får inte vara någon som helst risk för att införandet av återfyllningssystemet med PET-flaskor gör att konkurrensen mellan de små och de stora bryggerierna kommer att snedvridas. Med denna uppstyrning anser jag att det enda hindret för införande av återfyllningsflaskor är undanröjt.

Det har under ärendets gång kommit en hel del synpunkter från de olika partierna. Jag skall inte ta upp alla, eftersom det skulle ta mycket lång tid. Det är intressant att följa linjerna i det här. Om jag får kommentera moderaternas och folkpartiets linje uppfattade jag det som att man inte vill göra någonting åt det här. Man skyller på EG och man skyller på allt möjligt bl.a. på att det är en krånglig konkurrenssituation, i stället för att göra det som är möjligt i dagens läge. Då vill jag säga, som Lennart Brunander, att det här är inte hela vägen, men man har kommit en bit på vägen. Därför skall man fortsätta med det här systemet så att vi kommer vidare. Nu har vi en möjlighet att komma en bit på väg när det gäller att värna om vår miljö. Jag tycker att både folkpartiet och moderaterna har en mycket pessimistisk och svart syn på det här. Man vill alltså inte göra någonting, och egentligen förstår jag inte riktigt varför. Man skyller också på att det inte finns enhetliga system.

Sedan tas frågan om producenternas ansvar upp av några stycken. Det är naturligtvis riktigt att producenterna har ett ansvar, men den frågan kommer att behandlas i den här förpackningsutredningen. Det är ingenting som hindrar att vi genomför ett förbud för engångsförpackningar eller PET-flaskor. Vi kan mycket väl genomföra det och sedan ta de andra frågorna efter hand.

Det har talats om ett pantsystem. Då vill jag säga, som Lennart Brunander, att det måste naturligtvis vara någon form av pant när man lämnar tillbaka de här flaskorna, precis som det är i alla andra system när man lämnar tillbaka t.ex. glasflaskor. De här sakerna kommer att lösa sig automatiskt.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 55 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Fru talman! Föregående talare sade att det finns ett problem med det här förslaget och det är konkurrensaspekterna. Sedan nämnde han att man skall genomföra en skärpt konkurrensövervakning. Jag tycker att det är mycket bra att utskottet har tillfört detta krav på en skärpt konkurrensövervakning. Men samtidigt tvivlar jag på att det kommer att fungera. Vi kan ju se hur det ser ut i dag i den här branschen som är så monopoliserad. Om man tittar på prisutvecklingen visar det sig att priserna när det gäller den här typen av drycker har stigit snabbare än konsumentprisindex i övrigt. Det tyder på att

konkurrensövervakningen inte har fungerat särskilt bra. Det måste nog till en betydligt tuffare attityd från samhällets myndigheter på de här området.

Det är för övrigt inte sant att det bara finns ett problem. Det finns åtminstone ett till och det är materialet i sig. Det är mycket bra att man kan använda den här plasten i nästa skede som takbeläggning. Men det är ju också ett sätt att skjuta problemet framför sig. Någon gång skall ju den här takbeläggningen också bli avfall som skall förbrännas eller deponeras. Så länge vi håller oss med den här typen av materiel, som inte ingår i slutna kretslopp, är det ändå ett problem.

Jag tycker också att det är ett problem hur detta påverkar det redan befintliga retursystemet för läskedrycksförpackningar, nämligen det på glasflaskor. Det har inte hämmat konkurrensen mellan olika bryggerier. Det har byggt på att det har funnits fungerande kedjor ända från produktionen av förpackningarna till det fungerande retursystemet. Dess kedjor håller nu på att slås sönder bl.a. därför att PET-plaskan har erövrat så stor del av den här marknaden.

Jag befarar att detta kommer att bli dödsstöten för retursystemet med glasflaskor. Frågan är om det var det vi ville. Vill vi slå ut det glasbaserade retursystemet för att få ett PET-system i stället? Glasflaskorna kan ju också bli lättare och mindre energiförbrukande än vad de hittills har varit. Men den utvecklingen kommer vi nog inte att få nu. Det är en utvecklingsväg som vi kanske stänger i och med det här beslutet.

Det var synd att Dag Ericson inte tog upp litet mer om hur han ser på behovet av helhetslösningar. Skulle kunna man kunna vidga den här utredningen till att få en större parlamentarisk bredd? Han berörde inte heller detta med standardisering av livsmedelsförpackningar. Jag hade gärna velat få en förklaring till varför utskottets majoritet avslog det förslaget.

Anf. 56 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Fru talman! Vi vill inte göra någonting säger Dag Ericson trots att vi år efter år har begärt förslag om återvinningslag. Vi har begärt ett samlat grepp över hela avfallsområdet.

Sedan säger Dag Ericson att det här egentligen är ett litet ärende. Ja, det är kanske inget stort ärende, men det är ett ärende som av miljöministern och socialdemokraterna har blåst upp till en stor ballong precis som en plastflaska. Den skall utåt dölja de brister som föreligger på grund av att man inte har redovisat ett samlat förslag på förpackningsområdet. På det viset, Dag Ericson, är det ett litet ärende. Vi har genomskådat detta, och det är därför vi säger att så skall det inte gå till.

Nu har jag ett par frågor till Dag Ericson. Känner Dag Ericson ingen oro för de här storskaliga förslagen? Det är fråga om stordrift här. Här kommer de små företagen som ofta verkar i glesbygd utanför. Den här frågan skulle jag kunna ställa till andra som också är med på det här förslaget men som jag inte har replikrätt på. Är det inte viktigt att det finns en fungerande konkurrens i samhället? Är det inte viktigt att man har ett helhetsgrepp där miljöaspekterna verkligen står i fokus? Men det är det inte frågan om här. Det är inte fråga om att här smita undan ett miljöansvar, utan det är fråga om att få ett genomtänkt, bra och heltäckande förslag. Anser Dag Ericson verkli-

gen att detta är ett heltäckande förslag? Han har själv sagt att det är ett litet förslag. Varför har man då inte kunnat lägga fram det i ett större, heltäckande sammanhang, så att man fått en fungerande marknadsekonomi i stället för det här monopolet?

Så talar Dag Ericson om de förändringar som gjorts i utskottet när det gäller monopolfrågan. Detta hade inte regeringen tänkt på, men genom en motion från folkpartiet aktualiserades den frågan. Vi är tacksamma för den skärpning av skrivningarna som skett genom näringsutskottets hantering och också genom det som har hänt i jordbruksutskottet. Men det är inget bra förslag att säga att vi skall klara konkurrensen genom att statliga myndigheter kontrollerar. Konkurrensen klaras bäst i en fri marknad.

Anf. 57 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Först säger Dan Ericson att det är stor uppslutning kring värnandet om miljön, och det är riktigt. Men så säger han också att vi i moderata samlingspartiet och folkpartiet inte vill göra någonting. Det vittnar om att han har lyssnat mycket dåligt. Vi har ju redovisat vad vi vill göra – att vi vill ta ett helhetsgrepp på förpackningsområdet. Det förslag som nu föreligger löser väl inte de grundläggande problemen, t.ex. när det gäller vad som händer med förpackningarna när de kasseras. Vi menar därför att regeringen för en kortsiktig politik i stället för att ta mera långsiktiga hänsyn till miljön.

Vi har också fått gehör för dessa synpunkter genom att både statens industriverk, SPK och NO ifrågasätter det här förslaget. SPK säger t.ex. att i den mån systemet motiveras av miljöskäl är det emellertid viktigt att utreda de totala konsekvenserna för miljön, inkl. energiaspekten. Det gäller också konsekvenserna av olika förpackningsalternativ. NO säger att miljö- och energikonsekvenser av olika utformningar av retursystem ej redovisats, och förordar därför att vi skall vänta med att fatta beslut tills detta har utretts färdigt. Jag tycker inte att det är ett lättvindigt sätt att se på de här problemen.

Konkurrensfrågan berördes inte så mycket. Men tror verkligen Dag Ericson att det kommer att gå alldeles friktionsfritt när de stora bryggerierna nu skall ta över både diskning och – som han sade – på sikt också påfyllningen av flaskorna? Och tror Dag Ericson att de små bryggerierna i det långa loppet klarar den här pärsen? Jag ställer mig mycket tveksam till det. I varje fall är det inte rätt väg att arbeta med konkurrensfrågor. Jag tycker att det skulle behövas ett bättre försvar för detta än vad vi har fått höra.

Anf. 58 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Jag delar Annika Åhnbergs uppfattning att det gäller att samhället här är tufft och ser till att man ställer upp med de här åtgärderna, så att det inte blir en snedvridning av konkurrensen. Det är nödvändigt för att det här systemet skall fungera.

När det gäller talet om dödsstöten åt glasflaskorna kan inte jag ha någon uppfattning om det. Men när det sägs att just det här systemet med återfyllning av glasflaskor skulle innebära en dödsstöt, vill jag säga att det naturligtvis skulle bli precis lika mycket av en dödsstöt om man hade ett engångssystem. Det finns alltså inget motsatsförhållande här. Att det kommer att bli

mindre användning av glasflaskor i det här sammanhanget – det tror jag också.

Beträffande helhetslösningar vill jag säga att vi naturligtvis väntar på en helhetslösning; vi tycker att det är bra. Men vad vi i utskottsmajoriteten säger hela tiden är att finns det en lösning just på det här området, låt oss då arbeta med den. Vi skall inte alltid behöva vänta på en helhetslösning för att kunna göra någonting. När det gäller PET-flaskan går det alldeles utmärkt att jobba vidare. Nu kan vi alltså få ett nytt system redan den 1 juli i år. Jag tycker att det är viktigt att man får jobba med det som är klart, att man får gå stegvis. Och man skall inte tro att man kan lösa miljöfrågorna på alla områden samtidigt och att allting blir klart. Så fungerar det inte.

När det gäller standardisering av förpackningar blir det naturligtvis, åtminstone här i Sverige, en standardisering av dessa förpackningar. Med återfyllningssystemet kan man bara ha en storlek på förpackningarna. Ur den synpunkten borde en standardisering bli billig.

Lars Ernestam säger att vi har påstått att ni inte vill göra något. Nej, ni vill ju skjuta allt på framtiden. Ni vill vänta på helhetslösningar innan ni gör någonting, ni vill vänta på EG, ni vill vänta på allting. Och ni vill fortfarande behålla engångssystemet. Jag tycker alltså inte att ni vill ställa upp och göra någonting i det här sammanhanget.

Sedan sade Lars Ernestam att jag har uttryckt mig så, att det här var ett litet ärende. Men så sade jag inte. Jag sade att det kan tyckas att det är ett litet ärende, och det är en mycket stor skillnad mellan att säga detta och att säga att det är ett litet ärende. Jag tycker inte att det är ett litet ärende. Det kan tyckas vara ett litet ärende, men det är det alltså inte. Här visar vi hur man vill jobba med dessa saker, hur man skall kunna göra något konkret, inte bara lägga upp en massa program osv. Här kan vi alltså göra någonting direkt och konkret för vår miljö, och det tycker jag är riktigt.

På frågan om jag är orolig för det storskaliga vill jag svara: Ja, jag är orolig för det storskaliga – att man åstadkommer den här konkurrenssituationen. Det är därför som det har varit så viktigt att både näringsutskottet och jordbruksutskottet mycket klart deklarerat att vi nu måste se till att det blir övervakning när det gäller de här systemen, så att inte de stora företagen slår ut de små.

Anf. 59 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller glasflaskorna vill jag helt kort säga att förut, när PET-flaskorna innebar ett engångssystem, valde människor som hade stor miljömedvetenhet att satsa på glasflaskorna. De kommer kanske nu att välja att satsa på PET-flaskorna. Inget ont sagt om det i den här situationen, det har jag all förståelse för. Men det kommer i sin tur att försvåra upprätthållandet av glasflaskorna. Det var bara så jag menade. Konsekvenserna av detta i vidare mening har man inte funderat över.

Bryggeribranschen har ju själv gjort en utredning och kommit fram till att PET-flaskorna miljömässigt är bättre än glasflaskorna. Men jag betraktar den branschens utredning som en partsinlaga. Det är kanske oförskämt, men jag anser att en utredning som tog hänsyn till både miljö- och energiaspekter skulle ha funnits med som underlag till den här propositionen. Den skulle ha

utförts på uppdrag av samhället och inte varit en partsinlaga. Då skulle vi ha kunnat föra den här diskussionen mycket bättre förberedda.

Det är ju detta som över huvud taget är min kritik. Jag kan hålla med Dag Ericson, när han säger att vi nu har chansen att få någonting att hända från den 1 juli, annars får vi vänta flera år. Men det beror ju på att processen har drivits på sådant sätt att vi har ställts i den här situationen. Det är först nu, under den här korta tiden som vi har haft ärendet i riksdagen, som det har funnits möjlighet för oss att i någon vidare mening föra den här diskussionen. Själva processen bakom förslaget, tills det kom hit till riksdagen, skulle ha sett ut på ett annat sätt, skulle ha gett oss möjlighet att diskutera de här olika miljömässiga och konkurrenspolitiska aspekterna som nu anläggs på ärendet.

Det är detta som är så illa – att man tar ett delförslag och för diskussionerna i stort sett med representanter för de riktigt stora företagen inom branschen, och ställer alla andra utanför diskussionen. Därför har vi nu försatts i den här mycket beklagliga situationen, och därför finns det inte någon annan möjlighet för mig än att hävda den ståndpunkt som vi har haft tidigare, och som vi fortfarande anser vara riktig, nämligen att detta skulle ha varit föremål för en helhetsbedömning.

När det gäller standardiseringen var det ju den internationella standardiseringen jag talade om, inte den nationella, som Dag Ericson valde att tala om när han svarade.

Anf. 60 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Fru talman! Det kan tyckas vara ett litet förslag, säger Dag Ericson att han har sagt. Då kan det tyckas att Lars Ernestam erkänner att Dag Ericson sagt detta – och det gör jag; jag har missuppfattat det. Och jag ber om ursäkt för att jag nu kanske gick litet för långt i min bedömning.

Däremot, Dag Ericson, tycker jag – och det står jag fortfarande fast vid – att det här är ett litet förslag.

Jag förstår inte riktigt Dag Ericsons sätt att argumentera på avfallsområdet. Vi har här i riksdagen år efter år fört en debatt om detta – jag har själv varit här i nio år – och varje år har vi lagt fram önskemål om ett samlat förslag på avfalls- och förpackningsområdena. Främst har det skett på senare år. Under tidigare år var det mer allmänna skrivningar därom.

Nu kommer ett, som jag tycker, litet delförslag utbrutet ur de stora sammanhangen. Det skadar mer än det gör nytta. Därför tycker jag det är rimligt med ett samlat förslag. Avsikten är inte att skjuta upp ett beslut, utan det är för att få något som är hållbart och som inte skadar de små företagen. Vi ser till att ta miljöhänsyn samtidigt som vi har kvar fri konkurrens samt inte bara får storföretag på detta område.

Anf. 61 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Nu förbjuder man alltså PET-flaskan och hänvisar till att det görs stora miljövinster. Det som kanske inte har kommit fram i dagens debatt är att det också finns andra flaskor som mer har karaktären av miljöbovar, t.ex. PVC-flaskor och andra. Dessa lämnar man helt åt sidan, och det tycker jag finns anledning att kommentera. Om hänsyn hade tagits också till

dessa flaskors miljöfarlighet, då hade man också kunnat ta ett större grepp kring hela problematiken. Det hade enligt vår mening varit riktigt i rådande situation.

Det finns exempel på att man på sina håll har försökt och t.o.m. lyckats återanvända PET-flaskan i nytt material men med samma förpackning. Det innebär en vinst, något som vi måste eftersträva. Bara därför att det nu stiftas en lag finns det inget som säger att man har löst problemen med att få flaskorna i retur. Vi anser således att det hade inneburit en större miljövinst med ett bredare grepp kring dessa problem på förpackningsområdet. Det hade man kunnat göra utan att äventyra miljön.

I vår nära omvärld går utvecklingen mycket snabbt på detta område. Talet om att man här försöker bromsa utvecklingen tycker jag med förlov sagt är ett dåligt försvar för detta förslag, som inte är heltäckande.

Anf. 62 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Vad Lars Ernestam och Ingvar Eriksson nu säger stärker mig faktiskt i min uppfattning. Ni säger att det och det inte är utrett och att vi därför skall vänta med ett ikraftträdande av lagförslaget. Det finns ett bra förslag, ett alternativ, som vi kan genomföra. Naturligtvis är konkurrensfrågan svår att lösa, men jag tror ändå att det hela kommer att fungera på ett bra sätt. Men ni vill alltså skjuta på saker och ting för att slippa fatta ett beslut i frågan. Det är inte så vi skall arbeta med miljöfrågor. När vi ser möjligheter att göra något som kan föra utvecklingen framåt, då skall vi arbeta med det.

Vi kommer inte, som jag tidigare sade, att kunna lösa alla miljöproblem och tro att vi kan få ett samlat grepp kring dem. Så fungerar det inte, utan vi får ta små steg i taget. Det kan vara jobbiga steg som för med sig en del krångel.

Annika Åhnberg kommenterade frågan om glasflaskor. Man kan inte i förväg veta hur folk uppträder, om de köper glasflaskor eller inte. Vi får väl se vad som händer på det området. Däremot tror jag att vi kan hålla med dem som förespråkar PET-flaskor. Transportkostnaderna blir under alla omständigheter lägre genom att PET-flaskorna har en betydligt lägre vikt än glasflaskorna.

Det var med flit som jag talade om standardisering enbart i Sverige. Jag kunde inte svara på något annat, eftersom jag inte vet hur standardiseringen går till överallt utomlands. Jag kan dock tänka mig att det kommer att äga rum diskussioner om standardisering i samband med EG-förhandlingar. Det kommer säkerligen också att ske diskussioner på förpackningssidan. Men jag kan inte nu svara på några detaljer.

Förste vice talmannen anmälde att Annika Åhnberg och Ingvar Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 63 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Jag har med stort intresse följt kammarens debatt och kammarens tidigare behandling av detta ärende. När vi nu kommer till slutet av denna debatt kan jag med glädje konstatera att propositionen kommer att

få en stabil majoritet bakom sig i riksdagen. Allra bäst hade det förstås varit om alla partier ställt upp på den.

Jag vill också understryka att det här förslaget är ett led i regeringens och riksdagens samlade insatser för en bättre avfallshantering och för en bättre hantering av framför allt förpackningsavfallet. Jag kan erinra om att regeringen förra året presenterade ett samlat avfallsprogram som riksdagen ställde sig bakom och som nu håller på att genomföras. Vi hoppas kunna förelägga nästa riksdag förslag baserade på förpackningsutredningens kommande betänkande. Regeringen och jag själv anser nämligen att det är viktigt att vi så snart som möjligt vad gäller förpackningsavfallet får ett förslag som baserar sig på helhetsgrepp där producentens och branschens ansvar skall utgöra utgångspunkten för hanteringen av allt förpackningsavfall. Med den inriktning som arbetet nu har tror jag också att vi då uppnår en internationell harmonisering och standardisering av förpackningarna.

Jag tror att ett system som baserar sig på producentansvar och ansvar för branschen för stor nytta med sig när det gäller att sanera marknaden, så att produkterna blir rena, resurshushållande och standardiserade. Det kommer säkerligen att bli många sådana positiva effekter. Ett förslag därom vill vi kunna förelägga riksdagen så fort som möjligt.

Det är angeläget att det föreliggande förslaget, som är mycket betydelsefullt, kan genomföras i praktiken. Engångsflaskorna, dvs. PET-flaskorna, utgör 7 viktprocent av allt hushållsavfall och ännu mer om man ser till volymen. Det rör sig om 30–40 miljoner flaskor per år. De höll på att totalt tränga undan returglasflaskorna. Det var det stora problemet. Vi måste få ett stopp på den utvecklingen.

Handeln hade ett direkt intresse av att sälja just engångsflaskor för att slippa ha ett retursystem att hantera. Det var hotet mot glasflaskorna. Jag tror att förslaget, Annika Åhnberg, kommer att ha en positiv effekt när det gäller att stoppa utträngningen av glasflaskan från marknaden.

Med viss skärpa vill jag säga att regeringen i arbetet med propositionen har lagt ned stor möda på konkurrensfrågorna. I propositionen beskriver vi också hur de har diskuterats med bryggeribranschen. Svenska bryggareföreningen har också tagit fram ett system för att hantera de små bryggeriernas problem. Vi kommer mycket snart, faktiskt redan på tisdag nästa vecka, att ha överläggningar med SPK i syfte att tillse att det blir en övervakning av hur systemet fungerar i praktiken. Vi har sedan tidigare kontinuerliga överläggningar med branschen, och det kommer vi givetvis att ha även i fortsättningen. Som ett direkt svar till kammarens ledamöter vill jag säga att vi kommer att fullfölja vårt åtagande med stor kraft.

Självklart kommer det, i det retursystem som skall få regeringens godkännande, att ställas mycket höga krav på återvinningsgrad. Vi måste försäkra oss om att systemet kan fungera i praktiken. Det förutsätter bl.a. ett pantsystem. Enligt uppgift kommer panten att bli hög, sannolikt kring 4 kr.

Med detta, fru talman, vill jag än en gång sammanfatta denna diskussion med att uttala min glädje över att detta viktiga inslag i de samlade insatserna för att minska den totala mängden avfall inkl. de onödiga förpackningsavfallen kommer att ta ett viktigt steg framåt.

Anf. 64 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Miljöministern sade att PET-flaskorna utgör 7 % av avfallet. Är det riktigt?

(Miljöminister Birgitta Dahl: 7 % av hushållsavfallet. Det står i betänkandet.)

Nej, det står att 7 % är dryckesförpackningar. Huvudpartern av förpackningarna är av glas. PET-flaskorna utgör 1 %. Det får vi kolla upp, miljöministern. PET-flaskorna utgör 1 %. Det är 7 % inkl. glaset. Kan det vara en av anledningarna till att miljöministern har överskattat betydelsen av denna fråga? Det skall bli intressant att höra svaret på detta.

Vi har haft en lång debatt, och jag skall inte förlänga den mycket mer. Jag vill bara uttrycka i stort sett samma förhoppning som miljöministern, nämligen att kommande regeringar skall lägga fram samlade förslag på förpackningsområdet. Jag har min uppfattning om hur den regeringen skall se ut, Birgitta Dahl har en annan. Det som hänt hittills ger oss fullt fog för att vara kritiska och komma med synpunkter på att dessa frågor har tagit mycket lång tid.

Anf. 65 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! När det gäller PET-flaskornas andel av avfallet, kan jag bara instämma med Lars Ernestam. Det står faktiskt också i propositionen på s. 5 att tomma dryckesförpackningar utgör 7 % av hushållsavfallet, men det står inte att det är just PET-flaskorna. Det är lätt att göra det misstaget, det har jag själv gjort.

Jag instämmer med miljöministern om grunderna för det fortsatta arbetet. Jag tycker det är helt riktigt, och vi har från vänsterpartiets sida många gånger betonat betydelsen av producentansvaret och vikten av att man nu med konsekvens driver detta arbete. Vi har av den tyska utvecklingen, åtminstone hittills, kunnat se att detta verkar vara en framgångsrik väg att beträda, eftersom den sätter i gång så många processer. Man tvingar industrin och handeln att börja ta detta ansvar.

Det är verkligen inte så – som det sagts tidigare här i debatten – att den fria marknaden själv löser dessa problem. Just bristen på hänsyn till miljön är en av de stora marknadsimperfektionerna, som ekonomerna säger. Det är ju ett av de stora problemen med marknadsekonomin, att den inte tar hänsyn till miljön. Det är en process som konsekvent måste drivas av oss politiker. Det är ett stort ansvar för oss.

Även om vi har den gemensamma grunden för det fortsatta arbetet, kan det ändå inte hindra att man har rätt att rikta en viss kritik mot hur processen i detta ärende har gått till. Jag tycker fortfarande att denna process alltför snabbt kom att inriktas på – man kan kanske inte kalla det en detalj – ett delområde, en delaspekt. Mycket av problematiken har här tagits upp, såsom att man inte kommer åt de nu befintliga flaskorna som är tillverkade av andra material, t.ex. PVC-flaskorna, och därmed inte heller eventuellt nya flaskor med annan sammansättning än PET-flaskor. Dessa kommer ju inte heller att beröras av den här lagen. Likaså är det inte bra att den över huvud taget inte berör det som inte är konsumtionsfärdiga drycker, t.ex. saft osv., som också förpackas i denna typ av flaskor.

Jag tycker det är ganska uppenbart att utvecklingen gått förbi det sätt att hantera förpackningsfrågor som denna proposition är ett utslag av. Det visar också det som har hänt bara under de senaste åren.

Jag kunde i och för sig stå här och säga att vi från vänsterpartiets sida alltid sedan 1903 lagt fram förslag, men jag måste säga att det är litet tröttsamt med denna typ av politisk argumentation där alla säger att de länge har drivit frågor och att det trots det ändå inte händer något. Jag tror det vore ärligare om vi alla erkände att det hänt mycket på detta område ute i samhället under de senaste åren och att det nu är vår uppgift som politiker att driva dessa frågor vidare.

Sedan måste jag reagera när miljöministern säger att avsikten med detta är att vi skall stoppa utträngningen av glasflaskorna från marknaden. Jag tror inte riktigt på den argumentationen. Jag tror inte att man fått bryggeribranschen att investera hundratals miljoner kronor i ett system som i själva verket skall leda till att de minskar andelen av PET-flaskorna och ökar andelen av glasflaskorna. Jag tror att verkligheten kommer att bli den motsatta.

Anf. 66 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Miljöministern verkade mycket optimistisk om framtiden. Det är gott och väl. Vi hoppas också att man skall kunna ta ett bredare grepp. Vi anser dock att man borde ha tagit det redan nu.

I andra frågor som kanske inte belyses så mycket här i debatten talas det också om en viss dispensgivning. Jag vill gärna fråga miljöministern om hon verkligen tror att denna dispensgivning kan bli fullt neutral med tanke på att t.ex. Bryggareföreningen skall vara remissinstans när man skall ta ställning till dessa frågor. Det tycker jag är litet alarmerande, även om man är expert på området. Det är en viktig uppgift att hantera detta på ett riktigt sätt.

PVC-flaskorna, som ju är den verkliga miljöboven bland förpackningar, omfattas ju inte av lagen denna gång. Jag vill fråga: När beräknar miljöministern att man kan göra någonting på det området? Det vore en verklig miljöinsats.

Anf. 67 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag tycker det vore intressant att få en redogörelse för hur vi skall klara problemet med de flaskor som inte innehåller konsumtionsdrycker och därmed inte ingår i detta retursystem. Det borde vara ganska enkelt att få med även dessa flaskor som innehållsmässigt kanske är av samma kvalitet. Om inte annat bör man kunna styra det så, att även engångsflaskorna, t.ex. 15 miljoner saftflaskor, omfattas av retursystemet, så att de inte hamnar utanför.

Anf. 68 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Först skall jag direkt erkänna att jag i hastigheten läste fel. Lars Ernestam hade rätt. Det är dock inte så att PET-flaskorna är ett så litet problem som Lars Ernestam vill göra gällande. Det står faktiskt också i utskottets överväganden att de volymmässigt utgör en betydligt större del och att det just är PET-flaskorna som svarar för den här effekten, att dryckesförpackningarna volymmässigt utgör en växande andel av det totala hus-

hållsavfallet. Det är i sig ett problem som vi måste ta itu med. Men jag erkänner att jag hade litet för bråttom och att tankarna rusade i väg för mig.

Jag tycker också, Annika Åhnberg, att det är tröttsamt att vi hela tiden står här och öser på varandra vår egen historia. Det är riktigt att det på detta område har hänt väldigt mycket. Jag kan säga att avfallsområdet och dryckesförpackningsområdet var bland de värsta områdena jag fick ta itu med för fem år sedan när jag började arbeta som miljöminister. I diskussioner med bryggeribranschen och förpackningsbranschen stoppade vi en del nya förpackningar som då var på väg in på marknaden. Vi fick till stånd ett nytt sätt att arbeta med dessa frågor som ledde fram till att man tog fram en återfyllningsbar flaska. Vi fick också fram ett nytt flask- och backsystem när det gäller glasförpackningar. I den här processen och i överläggningar med olika parter, även handeln, såg jag så tydligt – liksom även när jag handlade i min Konsumaffär hemma – att man störtskyltade med engångs-PET-flaskorna för att tränga ut andra förpackningar och slippa ha besvärliga retursystem i affären. Det var tydligt. Därför var det strategiskt viktigt att göra denna engångsinsats som ett led i det bredare arbetet med att få någon ordning på avfallshanteringen och förpackningssystemet.

Jag tror att det som vi nu redovisar i den miljöpolitiska propositionen om helhetsansvaret för producenter och branschen är det riktiga svaret på problemet. Inga andra lösningar kan lika bra hantera detta som den satsning vi nu gör och som, vilket jag är övertygad om, kommer att bli gemensam med övriga Europa. Det kommer att få dynamiska och självsanerande effekter som är mycket bra. Jag tror också att vi får en standardisering av förpackningarna internationellt.

Anf. 69 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Jag skall avsluta den här diskussionen kring mängden avfall. Enligt våra beräkningar produceras 140 miljoner flaskor varje år. De väger i genomsnitt 70 gram. Det blir ungefär 10 000 ton. Det skall ställas mot den totala volymen hushållsavfall som uppgår till 2 600 000 ton.

Miljöministern säger att det är fråga om en stor volym, och visst är det så. De är dock mycket lätta att klämma ihop. Vi har inte förringat problemet kring PET-flaskorna. Det är en viktig del i andra åtgärder.

Vi tycker att miljöministern i denna fråga har hamnat på ett stickspår. Varför säger jag detta? Den järnvägsräls som leder rakt fram leder mot EG, internationella överenskommelser och stora grepp. Det var miljöministern inne på i sitt anförande. Det här förslaget är dock ett stickspår. Därför har vi kritiserat det, inte därför att det har gällt att komma till rätta med detta miljöproblem.

Anf. 70 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Först vill jag säga till Lars Ernestam att ton är ett mått på vikt, och inte volym som Lars Ernestam sade. Volymmässigt utgör detta en mycket större del.

Jag tycker att Coca-Colas mycket stora intresse för regeringens och riksdagens hantering av den här frågan med all önskvärd tydlighet visar att detta långt ifrån är ett stickspår, utan tvärtom att det har utomordentligt stor bety-

delse för utvecklingen även internationellt. Tack vare riksdagsmajoritetens kloka ställningstagande kommer Sverige att bli ett föregångsland på det här området.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 8 maj.)

10 § Vissa tillsynsfrågor enligt vattenlagen m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1990/91:JoU28 Vissa tillsynsfrågor enligt vattenlagen m.m. (prop. 1990/91:114).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 8 maj.)

11 § Bostadsdomstolen och hyresnämnderna

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1990/91:JuU26 Bostadsdomstolen och hyresnämnderna (prop. 1990/91:98).

Anf. 71 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Vi skall nu behandla justitieutskottets betänkande nr 26 om specialdomstolar. Bakgrunden till detta betänkande är det s.k. Langborgermålet i Europadomstolen för mänskliga rättigheter, där Sverige blev fällt därför att bostadsdomstolen inte hade varit en opartisk och oavhängig domstol i förhållande till det mål som prövades. Sverige bröt därför mot artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen.

Det mål som prövades handlade om att en parts talan kan stå i strid mot ett gemensamt intresse hos de organisationer som utsett intresseledamöterna i domstolen. Det faktum att Sverige har fällts i Europadomstolen har föranlett regeringen att lägga fram förslag till förändringar.

Regeringens förslag innebär att intresseledamöter som representerar organisationer som kan antas ha gemensamma intressen som i sin tur står i strid med den ena partens intressen i tvisten, inte får delta i ett sådant mål. Om en sådan situation uppstår skall målet i stället handläggas av enbart jurister.

Vi i folkpartiet liberalerna tycker att förslaget är ett steg i rätt riktning, men långt ifrån tillräckligt. Langborgerdomen i Europadomstolen är bara ett av flera symptom på ett systemfel. Regeringen försöker nu isolera de fall där maktbalansen kan tänkas vara förskjuten i stället för att angripa hela systemet av beroendeförhållanden.

Vi menar att i en demokratisk rättsstat skall riksdagen bestämma vilka lagar som skall gälla. När tvister sedan uppkommer skall de avgöras av en oberoende och opartisk domstol som inte kan misstänkas för att ta obehöriga

hänsyn. Det är konstitutionellt tveksamt att ha domstolar vars grundläggande idé är att de bygger på en maktbalans av beroendeförhållanden i stället för att bygga på oberoende.

Hyresnämnden består i regel av en lagfaren ordförande samt två ledamöter från hyresnämndens organisationer. En hyresnämnds beslut kan överklagas till bostadsdomstolen. Men även den instansen har en majoritet av organisationsföreträdare – tre lagfarna domare och fyra intresseledamöter. Vi anser att det är betänkligt från rättssäkerhetssynpunkt med en sådan sammansättning i domstolar.

Människors förtroende för den dömande maktens oberoende och integritet urholkas genom intresseledamöternas delaktighet i rättstillämpningen. Vi anser därför att hyres- och arrendenämnderna samt bostadsdomstolen bör avskaffas så snart som möjligt.

Rättegångsutredningen som lämnade sitt betänkande år 1987 var inne på samma linje. Utredningen skrev bl.a. att utvecklingen beträffande specialiseringen av domstolsväsendet nu gått så långt att det gällde att välja väg. Man menade att det allmänna domstolsväsendet hade blivit så utarmat att en återgång till ett mera enhetligt domstolsväsende var befogad. Därför borde fastighetsdomstolen och hyres- och arrendenämnderna avskaffas och deras uppgifter överföras just till de allmänna domstolarna. Utredningen menade också att även sjörättsmål, tryckfrihetsmål m.fl. liknande mål kunde överföras till de allmänna domstolarna.

Mot bakgrund av den här beskrivningen anser vi att det nu vore lämpligt att ge den sittande domstolsutredningen tilläggsdirektiv för att göra en översyn av specialdomstolarna. När det gäller bostadsdomstolen och hyresnämnden bör regeringen nu lägga fram förslag som går ut på att den verksamhet som dessa domstolar bedriver skall överföras till allmänna domstolar.

Dessa båda yrkanden framgår av reservationerna nr 2 och 3, som jag yrkar bifall till, i det här betänkandet.

Anf. 72 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Justitieutskottets betänkande nr 26 behandlar bostadsdomstolen och hyresnämnderna. Regeringen har i proposition 1990/91:98 bl.a. lagt fram vissa förslag till ändring i lagen om bostadsdomstol. Man har efter avgörande i Europadomstolen i Strasbourg som Britta Bjelle nyss framhöll, föreslagit vissa ändringar i lagen, så att den bättre anpassas till de krav som Europadomstolen har dömt efter.

Det är i och för sig tillfredsställande att förändringar görs i svensk lagstiftning för att uppfylla Europadomstolens krav. Men enligt moderata samlingspartiets uppfattning räcker inte dessa förändringar till. Från regeringens sida har man – som vanligt skulle jag vilja säga – inte tagit steget fullt ut.

Fru talman! Vi moderater har tidigare krävt en fullständig översyn av systemet med partssammansatta domstolar och specialdomstolar och vidhåller fortfarande nödvändigheten av en sådan översyn.

Vissa former av specialisering av domstolsväsendet behandlades i statens offentliga utredningar, SOU 1987:13. Utredningen ansåg redan då att specialiseringen av domstolsväsendet hade gått så långt att man måste välja väg – antingen en fortsatt utarmning av de allmänna domstolarna eller en

återgång till ett mera enhetligt domstolsväsende. Vi moderater – liksom för övrigt utredningen – förordar det sist nämnda alternativet. Vi vill ha ett mera enhetligt domstolsväsende.

Vi vet att många i dag oroar sig över att de särskilt utsedda representanterna i de partssammansatta domstolarna och nämnderna inte i varje sammanhang kan frigöra sig helt från bindningen till den part som har utsett dem som sina speciella representanter i domstolen. Dessa domstolar är också fristående från de allmänna underrätterna. Ofta finns ingen eller bara begränsad möjlighet att överklaga dessa domstolars avgöranden. Talan kan t.ex. inte föras vare sig mot arbetsdomstolens eller marknadsdomstolens domar.

Fru talman! Det är mot denna bakgrund som vi i mom. 7, reservation 2 kräver en fullständig översyn av specialdomstolarna. Det är hög tid att översynen kommer i gång, och utgångspunkterna för arbetet med översynen skall vara att flertalet specialdomstolar skall avskaffas. Mycket starka rättssäkerhetsskäl talar för en förändring i den riktningen.

Förändringen kan komma att medföra ökat behov av expertmedverkan inom de allmänna domstolarna, varför även den frågan bör ingå i utredningsdirektiven, som regeringen bör ge som tilläggsdirektiv till domstolsutredningen. Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

När det gäller reservation 3 har vi liksom folkpartiet liberalerna och centerpartiets företrädare i utskottet krävt att bostadsdomstolen m.m. skall avskaffas. Vi anser att ärendena skall överföras till allmän domstol. Det är från principiella utgångspunkter betänkligt att intresseorganisationer är representerade i dömande organ.

En hyresgäst kan klaga på hyresvillkor och dylikt hos hyresnämnd eller bostadsdomstol. Organen är partssammansatta, vilket innebär att ärendena avgörs av en representant för fastighetsägarna och en från Hyresgästernas Riksförbund samt en domare. Eftersom de bägge avtalsparterna – naturligt nog – slår vakt om sin avtalsuppgörelse leder partssammansättningen här till att den enskilde har mycket små möjligheter att vinna gehör för sin åsikt.

Enligt moderata samlingspartiets uppfattning skall prövning inför domstol vara reell och opartisk. Vi har därför, fru talman, yrkat att hyresnämnd och bostadsdomstol skall avskaffas och att ärendena skall överföras till allmän domstol.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 73 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! Centerpartiet har sedan tidigare uppfattningen att specialdomstolar av det slag som det här är fråga om bör avskaffas. Av skäl som i allt väsentligt redan har anförts av Britta Bjelle och Birgit Henriksson yrkar jag bifall till reservationerna nr 2 och 3.

Anf. 74 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Langborgermålet ligger till grund för förslag till förändringar när det gäller bostadsdomstolen för att den enskilde skall vara berättigad till en domstolsprövning inför en oavhängig och opartisk domstol. Målet kan beskrivas så att både de som ingick i rätten och den svarande hade en ekonomisk vinst av att en viss klausul fanns kvar.

I propositionen som behandlar detta tar man även upp andra specialdomstolar med intresseledamöter, bl.a. arbetsdomstolen. Vänsterpartiet tar i en reservation upp sammansättningen i arbetsdomstolen. Även i arbetsdomstolen kan den enskilde människan känna oro och tvivel inför om domstolen är opartisk.

Jag vill ta ett exempel med ett ärende som jag har läst om. Det gäller en kvinna som sökte arbete som vaktmästare på en LO-skola. Hon fick inte tjänsten. Hon upplevde det som en diskriminering på grund av kön och ville föra frågan till arbetsdomstolen. Hennes fackförbund, ett LO-fack, vägrade bistå henne i en sådan prövning, och hon anlitade en privat advokat. I domstolen fanns då LO-representanter både som svarande och som ledamot av rätten. Man kan förstå att kvinnan kände sig överkörd i en sådan rättegång.

Jag har arbetat som facklig förhandlare i ett TCO-förbund i ett antal år. Därför vet jag hur mina fackliga kolleger, främst från LO-förbunden, ser på syndikalister. Jag kan också föreställa mig att i mål där syndikalister är part kan situationer uppstå där den enskilde kan känna tvivel beträffande opartiskheten.

Därför har vi i en motion från vänsterpartiet föreslagit att i de konkreta fallen då en enskild vill föra sin talan i domstol och det egna fackförbundet inte ställer upp med jurist i domstolen eller en syndikalist vill föra sin talan – syndikalisterna har inga representanter i arbetsdomstolen – skall man ha en domstol utan intresseledamöter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 75 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande 26 och avslag på de reservationer som fogats till betänkandet.

Som tidigare talare framhållit handlar den proposition som ligger till grund för betänkandet i första hand om sammansättningen av bostadsdomstolen och hyresnämnderna i vissa typer av mål. Anledningen till propositionen är en dom i Europadomstolen där det konstateras att den nuvarande sammansättningen i den typ av mål som det är fråga om inte fyller kraven på att domstolen skall vara opartisk och oavhängig. Det finns naturligtvis all anledning att se till att vi har ett domstolsväsende som fungerar utifrån de principer som anges i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

I propositionen behandlas också ett par andra frågor. Det gäller frågan om att nämndemän i olika domstolar inte får uppträda som partsombud i sina domstolar. Vidare föreslås slopande av 70-årsgränsen för valbarhet i hyresnämnd och arrendenämnd. Detta överensstämmer med vad som i övrigt gäller för nämndemän.

Vad Europadomstolen sagt – och det är detta som ligger bakom propositionen – är att lekmannaledamöterna, som är utsedda till ledamöter av domstolarna därför att de har erfarenhet av fastighetsförvaltning sett ur ett ägarperspektiv eller av ett boende sett ur hyresgästperspektiv, inte är representanter för några organisationer, utan det är personer som har just dessa erfarenheter. Vad Europadomstolen uttalat sig om är att lekmannaledamöterna hade ett gemensamt, sammanfallande intresse som stod i motsatsförhållande till intresset hos den person som hade väckt talan i domstolen.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte handlar om något generellt uttalande från Europadomstolen om att den här typen av domstolar inte skulle uppfylla rättssäkerhetskriterierna, utan det gäller just den situationen där lekmannaledamöterna har ett sammanfallande, gemensamt intresse som strider mot det intresse som den person har som väckt talan i domstolen. Utskottet skriver om Europadomstolens uttalande:

"Samtidigt bör det redan här understrykas att Europadomstolen uttryckligen konstaterade att intresseledamöterna i bostadsdomstolen är utomordentligt väl kvalificerade att delta i bedömande av tvister mellan hyresvärdar och hyresgäster m.m. just på grund av sin särskilda erfarenhet."

Man kan alltså inte ta domen i det s.k. Langborgermålet till intäkt för att en ordning med intresseledamöter generellt sett skulle vara oförenlig med Sveriges konventionsåtagande. Jag tycker att det är viktigt att konstatera detta för den fortsatta debatten i anslutning till de reservationer som fogats till betänkandet om att riksdagen skall uttala sig för att avskaffa specialdomstolar. En del reservanter föreslår att det skall ske först efter utredning, medan andra vill att det skall ske mer omedelbart.

Denna fråga är inte något nytt diskussionsämne i denna kammare, utan den har varit föremål för flera betänkanden från justitieutskottet. Utskottet har i dessa betänkanden uttalat att det inte finns anledning att generellt avskaffa det som kallas för specialdomstolar. Specialdomstolarna har i stället – det framhåller också rättegångsutredningen – lett till att många mål har blivit utomordentligt väl utredda och att det har kunnat avkunnas bra domar.

Rättegångsutredningens förslag hade sin utgångspunkt i att man skulle göra en satsning på de allmänna domstolarna och att den allmänna kompetensen där skulle utvecklas ytterligare. Rättegångsutredningen ansåg att man i stället för specialdomstolarna skulle utveckla ett system med expertmedverkan i domstolarna, såsom fallet är just i bostadsdomstolen och hyresnämnderna, där folk med erfarenhet från just de områden som domstolarna skall döma i medverkar. Det är alltså fråga om en expertmedverkan. Därigenom har man egentligen bara genom en annan organisation enligt min mening försatt sig i ungefär samma läge som vi för närvarande befinner oss i.

Det är svårt att förstå att flera partiföreträdare här utifrån principiella utgångspunkter uttalar sig i dessa frågor. För dessa principiella utgångspunkter kan man inte finna stöd vare sig i Europakonventionen om mänskliga rättigheter eller i uttalandet från Europadomstolen. Man kan inte heller finna stöd för dessa principer ens i uttalanden från lagrådet. Dessa instanser har ansett att detta är en korrekt anordning.

Reservation nr 1 har en delvis annan utgångspunkt. Den handlar om arbetsdomstolen. Jag anser att reservanten har missat själva poängen, nämligen att Europadomstolens uttalande handlar om just sammanfallande, gemensamma intressen. Den situationen bör man inte kunna råka in i när det gäller arbetsdomstolen, något som framhålls i regeringens proposition och som det argumenteras för i utskottsbetänkandet.

Fru talman! Till sist vill jag säga att jag tycker att det är underligt att företrädare för vänsterpartiet så starkt vill förlita sig på enbart ämbetsmannamedverkan i vissa typer av mål i arbetsdomstolen.

Anf. 76 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Göran Magnusson verkar förorda att vi skall behålla den typ av specialdomstolar som vi har på alla tänkbara områden i Sverige. Faktum är emellertid att även hans parti börjat inse att det inte ens för socialdemokratin ligger i tiden att behålla specialdomstolar. Vi har ganska nyligen avskaffat ekodomstolarna, och vi har också avskaffat försäkringsdomstolarna som en typ av specialdomstolar. Så nog verkar det som om socialdemokratin vore på väg åt samma håll som vi andra. Det är bara det att socialdemokraterna väntar tills de tvingas in i en ny fålla. Den tiden kanske också kommer då socialdemokratin anser att detta även gäller i det här fallet.

Jag kan inte heller låta bli att konstatera att även rättegångsutredningen konkret förordade att man skulle avskaffa såväl fastighetsdomstolen som hyres- och arrendenämnderna. Det finns alltså inget stöd i rättegångsutredningen för att behålla den nuvarande ordningen, något som jag fick intrycket av att Göran Magnusson hävdade.

Man kan säkerligen läsa in litet olika meningar i Europadomstolens uttalande, beroende på vilka egna värderingar man har. Min bedömning är att Europadomstolen principiellt uttalade att man kunde ha nämndemän som var kunniga. Europadomstolen uttalade sig däremot inte om det lämpliga i att organisationer var företrädda i specialdomstolar. Detta är för mig två helt skilda saker.

Anf. 77 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill bara kort deklarera att jag har uppfattat Europadomstolens utslag på samma sätt som Britta Bjelle här har redogjort för. Vad man uttalar sig om är sammansättningen i den här typen av mål. Vad vi har utgått ifrån är att man aldrig skall behöva känna tvekan om hur en nämnds sammansättning eventuellt kan påverka domen.

Göran Magnusson säger att domstolarna i alla fall måste anlita expertmedverkan. Vi har då sagt att det bör kunna utredas om expertmedverkan behövs. Men det är skillnad att höras som expert och att ha dömande funktion.

De partssammansatta fristående domstolarna, som har att tillämpa särskilda regler inom vissa områden, i snarlika rättsliga frågor, dömer olika. Det tycker vi är mycket olyckligt. Vi anser att det allmänna domstolsväsendet här är bättre skickat att handha den dömande funktionen.

Anf. 78 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag vill först svara Göran Magnusson på hans funderingar över att vänsterpartiet skrivit en sådan här motion och reservation. Det beror på att vi värnar om demokratin och rättssäkerheten. Vi tycker att även syndikalisterna skall få finnas till och kunna få sin rätt. Det gäller alla enskilda människor.

Även om ett överklagande inte skulle vinna bifall i Europadomstolen, kan det ändå vara fråga om ett otillfredsställande förhållande. Detta kan leda till vad vi i dagligt tal kallar för rättshaveri. Man kan befara att det även i arbetsdomstolen kan uppstå sådana situationer som jag pekade på i mitt inledningsanförande, där en part i målet och lekmannaledamöterna kan ha ett gemensamt intresse av att tvisten skall få en viss utgång.

Anf. 79 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Socialdemokratins ställningstagande till specialdomstolar är mer att betrakta som ett praktiskt ställningstagande. Det är riktigt som Britta Bjelle säger att vi har avskaffat ekodomstolarna och fattat beslut om en annan ordning när det gäller socialförsäkringsmål. Vi känner inte alls något motstånd mot att diskutera dessa frågor. Vad jag vänt mig mot i min argumentation är den principiella utgångspunkt som både Britta Bjelle, Anders Svärd och Birgit Henriksson har när de hävdar att man inte skall ha specialdomstolar utan man i stället skall lösa frågan genom att de allmänna domstolarna i olika typer av mål tillförs expertmedverkan. Det är i varje fall den lösning som rättegångsutredningen förordar. Jag anser att man då i verkligheten får ungefär samma lösning som man för närvarande har och att det alltså kan komma principiella invändningar mot detta.

När det gäller Europadomstolens uttalande är det precis så som det står på s. 9 i utskottsbetänkandet och som jag citerade, nämligen att uttalandet inte sträcker sig längre än till att lekmannaledamöterna har sammanfallande intressen, såsom jag redogjorde för i mitt anförande. Det är ju enklare att vi läser på detta än att vi argumenterar här i kammaren. Europadomstolen har alltså inte uttalat någonting negativt i detta fall.

Till Berith Eriksson vill jag säga att arbetsdomstolen haft denna sammansättning under en mycket lång följd av år. Arbetsdomstolen har ett utomordentligt gott anseende. Varken jag, utskottskansliet eller någon annan har kunnat finna att den typen av konflikter som föranlett denna proposition skulle kunna uppstå i arbetsdomstolen. Därför är det inte nödvändigt att göra någon förändring av arbetsdomstolens sammansättning. Jag vidhåller också min uppfattning att det på något sätt känns underligt att just vänsterpartiet förordar en sammansättning som medför enbart ämbetsmannaledamöter.

Anf. 80 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Till Göran Magnusson vill jag säga att det ur min synpunkt är en himmelsvid skillnad mellan en specialdomstol av den typ vi talar om nu och det allmänna rättsväsendet. Specialdomstolarna bygger på maktbalans. I specialdomstolarna tar man in representanter för olika organisationer som står i motsatsförhållande till varandra. Dessa skall i någon mening göra att man får en maktbalans. Mitt emellan dessa sitter sedan en domare. I bostadsdomstolen har man tre domare och fyra partsrepresentanter som skall utgöra något slags maktbalans.

Min uppfattning är att människorna i Sverige har rätt till en opartisk domstol. Jag är inte alls för att man skall ha expertmedverkan i domstolarna. Domstolarna skall i stället anlita sakkunniga och göra sig underkunniga om vad som gäller och i en opartisk dom komma fram till den rätta slutsatsen. Detta tycker jag att svenska medborgare har rätt till, och jag hoppas att avvecklingen av specialdomstolarna skall gå snabbare än hittills.

Anf. 81 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Man kan fundera över hur många ärenden som stoppats innan de över huvud taget kommit till arbetsdomstolen, därför att facket inte velat bistå den enskilde.

Sedan kan man undra vad det är för statistik som Göran Magnusson läser. Jag har exempel på mål där de enskilda efteråt har kommit och sagt att så här har det förhållit sig. Det kommer ju inte in i någon statistik.

Jag har tagit fram två konkreta fall där ur den sökande parterns synpunkt hade varit angeläget att intresseledamöterna inte hade fått delta i domen.

Anf. 82 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Till Berith Eriksson vill jag säga att arbetsdomstolen av ålder har ett utomordentligt gott anseende. Jag vill inte på något sätt förneka att det kan finnas enskilda personer som anser att de blivit felaktigt behandlade i arbetsdomstolen. Men det intressanta är om det hänger samman med arbetsdomstolens sammansättning vid de olika tillfällena och om det förhållande har förelegat som är grunden för denna proposition. Detta har Berith Eriksson inte påvisat, utan hon har endast anfört att det finns människor som har varit missnöjda. Att så är fallet kan jag mycket väl förstå.

Jag tycker att det finns anledning att fundera över konsekvenserna av Berith Erikssons ståndpunkt. I vilka fall kommer det till sist att vara bra att ha andra än ämbetsmän som dömer i arbetstvister?

Britta Bjelle säger att det är en himmelsvid skillnad, och hon tar till väldiga brösttoner och säger att svenska folket skall ha rätt till opartiska domstolar. På den punkten råder naturligtvis ingen oenighet. De specialdomstolar som nu finns uppfyller ju de krav som Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna har. Jag tycker därför att detta är att slå in öppna dörrar.

Jag tror att Britta Bjelle har en felaktig utgångspunkt för sin kritik, nämligen att de s.k. intresseledamöterna skulle representera särskilda organisationer. De representerar kunskaper och insikter på dessa olika områden, och det finns det väl ingen anledning att ifrågasätta. Jag anser att med den organisation som vi för närvarande har får det svenska folket en opartisk och riktig rättegång. Det är den uppfattning som majoriteten i utskottet har.

Anf. 83 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Orsaken till vänsterpartiets förslag är faktiskt att vi inte vill förstöra arbetsdomstolens goda anseende. Vi vill att arbetsdomstolen skall fortsätta att ha ett gott anseende. Det kräver att man i de få fall det här gäller inte har intresseledamöter med i domstolen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 8 maj.)

12 § Beslut om fortsatt ärendebehandling den 8 maj

Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenum onsdagen den 8 maj.

Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1990/91:172 Godkännande av avtal mellan Sverige och den Europeiska ekonomiska gemenskapen avseende ERASMUS-programmet

1990/91:Ub189 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

1990/91:Ub190 av Claes Roxbergh och Eva Goës (mp)

Konstitutionsutskottets betänkanden

1990/91:KU21 Yttrandefrihetsgrundlag m.m.

1990/91:KU34 Sekretess inom och mellan myndigheter på vårdområdet m.m.

1990/91:KU37 Kommunala dispensavgifter i trafikärenden

1990/91:KU45 Riksdagens byggnader

Skatteutskottets betänkande

1990/91:SkU32 Tilläggsanslag till tullverket

Justitieutskottets betänkande

1990/91:JuU37 Nordisk arbetsmarknad (Advokater m.m.)

Lagutskottets betänkanden

1990/91:LU27 Det allmännas skadeståndsansvar

1990/91:LU29 Vårdnad och umgänge med barn

1990/91:LU30 Allmänna arvsfonden

1990/91:LU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Försvarsutskottets betänkande

1990/91:FöU11 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1990/91

Socialutskottets betänkanden

1990/91:SoU14 Statsbidrag till missbrukarvård och ungdomsvård m.m.

1990/91:SoU15 Ledningsansvaret inom hälso- och sjukvården

1990/91SoU17 Avgifter för kontroller av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat

1990/91:SoU24 Tilläggsbudget II till statsbudgeten budgetåret 1990/91

14 § Anmälan om interpellationer

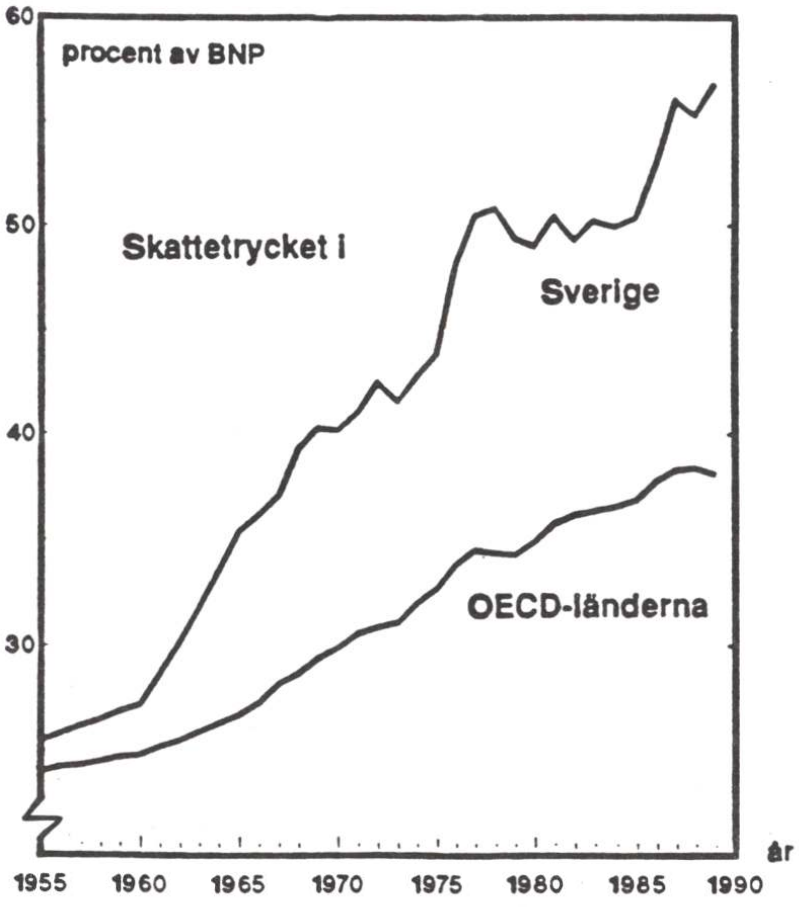
Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 30 april

1990/91:194 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om sänkt skattetryck m.m.:

Sverige har världens högsta skattetryck. Det beräknas enligt kompletteringspropositionen uppgå till 55,6 % av bruttonationalprodukten. På drygt 30 år har skattetrycket mer än fördubblats.

Sverige har därmed alltmer fjärmat sig från övriga industriländer. Av nedanstående diagram framgår hur skattetrycket i Sverige och inom OECD-länderna har utvecklats mellan 1955 och 1990. Skillnaden i skatteuttag var 1960 bara 2,4 procentenheter. Drygt 25 år senare hade socialdemokraterna fört upp skattetrycket till över 50 % och skillnaden mot OECD-länderna hade ökat till inte mindre än 16 procentenheter. Även i förhållande till EG-länderna är det svenska skattetrycket extremt hårt. Det genomsnittliga skatteuttaget inom EG är knappt 41 % av BNP.

Skatteutvecklingen avspeglar en medveten socialistisk politik. Kollektiva lösningar har prioriterats. Vård, omsorg och inkomstomfördelningar över livscykeln handhas i dag av offentliga – huvudsakligen skattefinansierade monopol. Till detta kommer att stabiliseringspolitiska åtgärder konsekvent har genomförts så att åtstramning skett genom skattehöjningar medan efterfrågan stimulerats genom offentliga utgiftsprogram. Detta har medfört att skattetrycket skruvats åt ytterligare.

Skattetrycket leder – i kombination med utformningen av de åtaganden det finansierar – till mindre frihet, sämre utnyttjande av bristande resurser och lägre tillväxt i ekonomin.

Höga skatter, offentliga monopol och regleringar minskar de enskilda medborgarnas valfrihet. De blir beroende av bidrag, vars existens alltför ofta är en följd av att inkomsten efter de höga skatterna inte räcker till. De blir utlämnade åt att de politiska system som tar hand om den övervägande delen av deras inkomster klarar att lösa sina uppgifter. Om sjukvård, äldreomsorg eller barnomsorg inte fungerar finns för de flesta inga alternativ.

Socialdemokraterna har format ett Sverige där stat och kommuner beskattar medborgarna så hårt att de allra flesta blir beroende av bidrag och inte kan välja någon annan vård eller omsorg än den stat och kommuner erbjuder.

I socialdemokraternas Sverige är det därför bara de som har råd att själva betala för inte subventionerad vård och omsorg som slipper köer och kan välja fritt.

Genom att den för medborgarna så viktiga vård- och omsorgssektorn i huvudsak bedrivs i monopolform blir effektiviteten mindre – vi får ut mindre per satsad krona än vad som vore möjligt med system med etableringsfrihet och rätt för medborgarna att välja mellan olika alternativ. Det är oomstritt att privata monopol leder till höga kostnader och dålig produktivitet. Samma sak gäller självfallet de offentliga monopolen.

Hade produktivitetsutvecklingen i den offentliga sektorn under 1970- och 1980-talen varit oförändrad i stället för att minska hade skattetrycket kunnat vara uppemot 10 procentenheter lägre än det i dag är. Det motsvarar drygt 100 miljarder kronor – eller mer än 25 000 kr. per hushåll i genomsnitt.

De offentliga subventionerna snedvrider ekonomiska beslut genom att bl.a. dölja verkliga kostnader. Det innebär ofta felaktig fördelning av resurser och minskad kostnadspress. Den s.k. byggprisutredningen bedömde att uppemot 30 % av byggkostnadsökningarna var en följd av de omfattande subventionerna på detta område.

Transfereringssystemen har utformats så att de i vissa fall kunnat utnyttjas på ett sätt som inte varit avsett. De har ibland lett till en överkompensation. Därmed har kostnaden för det eftersträvade sociala skyddsnätet blivit högre än vad som vore nödvändigt. Det framgår klart genom effekten av förändringen av sjukförsäkringen. Kostnaderna för medborgarna kommer att minska kraftigt samtidigt som en tillfredsställande nivå på inkomstskyddet erhålls.

De olika aspekter på alltför höga kostnader i offentlig verksamhet och inom transfereringssystemen som redovisats ovan innebär dessutom att ar-

betskraft och resurser i övrigt undanhålls industri och privat tjänstesektor. Det leder till lägre tillväxt i ekonomin.

Sammanfattningsvis leder således Sveriges höga skattetryck i kombination med offentliga monopol, regleringar och subventioner till att friheten urholkas, att de resurser vi i dag har utnyttjas sämre och att tillväxten blir lägre.

Det är i ekonomiska termer oerhört stora belopp som medborgarna i Sverige förlorat. Bruttonationalprodukten i Sverige utvecklades fram till 1970 ungefär likvärdigt med andra jämförbara länder. Därefter har tillväxten varit klart lägre i Sverige än i övriga OECD-länder.

Denna utveckling har accentuerats under de senaste åren till följd av den s.k. "tredje vägens" kollaps. Innevarande år beräknar regeringen att bruttonationalprodukten i Sverige t.o.m. minskar.

Hade Sverige sedan 1970 haft samma tillväxttakt som genomsnittet för övriga OECD-länder hade våra resurser i år varit uppemot 300 miljarder kronor större. Av detta belopp hade – vid nuvarande skatteuttag – hushållen kunnat disponera ungefär 130 miljarder kronor eller mer än 30 000 kr. räknat per hushåll i genomsnitt. Hade skatteuttaget legat på europeisk nivå (vilket hade varit nödvändigt för att uppnå en så hög tillväxt) hade hushållen kunnat disponera ytterligare uppemot 50 miljarder kronor (motsvarande ca 13 000 kr. per hushåll i genomsnitt).

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern:

1. Avser den nuvarande regeringen att genomföra en successiv sänkning av skattetrycket ned till europeisk nivå?
2. Avser den nuvarande regeringen att lägga förslag som innebär att offentliga monopol bryts upp och att enskilda alternativ tillåts och stimuleras?

1990/91:195 av *Görel Bohlin* (m) till försvarsministern om kostnaderna för den kommunala räddningstjänsten:

Den kommunala räddningstjänsten bekostas till största delen av kommunala skattemedel. De utryckningar som sker är emellertid till en tredjedel för bostadssektorn, en tredjedel för näringslivet och cirka en tredjedel för trafikolyckor. Mot den bakgrunden har räddningstjänstens företrädare frågat, varför en kommuns skattebetalare skall stå för 100 % av kostnaderna för räddningstjänsten då två tredjedelar utgör mer allmänna hjälpbehov. Man har också frågat om förändringar kan göras för att trygga räddningstjänsten med intäkter från annat håll.

Olika kommuner har olika riskbilder och det finns kommuner i landet, som på grund av sin infrastruktur måste ha en räddningstjänst som vida överstiger kommunens behov. Exempel på sådana kommuner är Åre med sin turistnäring och Sigtuna som med Arlanda flygplats som är ett riksintresse får bära ett stort ansvar både beroende på företagsetablering och inte minst beroende på en intensiv biltrafik från och till Arlanda flygplats. Antalet utryckningar har för Sigtuna räddningstjänst ökat med 55 % på fem år. Ökningen nästan helt beroende på icke-kommunala hjälpbehov, främst Arlandas.

Länsstyrelsen i Stockholms län, som är regional tillsynsmyndighet över räddningstjänsten, har skrivit till försvarsdepartementet den 30 november 1990 och begärt en utredning för att finna ytterligare ekonomiska finansie-

ringsmöjligheter utöver skattefinansiering. Statens räddningsverk, berörda parter och länsstyrelsen föreslogs delta i arbetet.

I takt med ökad bil- och flygtrafik ökar behovet av räddningsinsatser och trycket på berörd kommun. Problemen finns även i anslutning till Sturup och Landvetter. Det brådskar att finna en lösning.

Vad avser försvarsministern att vidta för åtgärder för att finna en lösning som kan innebära såväl hög standard på räddningstjänsten, som att den kommunala räddningstjänsten *inte* belastas med en alltför orättvis andel av kostnaderna?

1990/91:196 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Bengt Lindqvist om åtgärder för att hjälpa de bostadslösa:

Under en tid har jag besökt härbärgen och andra institutioner, som har öppet för bostadslösa män och kvinnor. I Stockholm beräknar man att det finns ca 5 000 män och 1 000 kvinnor som är bostadslösa i verklig bemärkelse.

Vid en A-lagstribunal, där också statsrådet Lindqvist var närvarande, mötte vi nio män, som var eller hade varit beroende av samhället för sitt boende. Då blev vi verkligen medvetna om att detta stöd är långt ifrån tillräckligt.

Endast ett fåtal av de bostadslösa får plats på de härbärgen som finns, och där har de i regel inte någon plats för mer än ett par dagar i taget. Dessutom stänger de flesta hemmen under sommaren. De människor som arbetar på de olika härbärgena har en stor uppgift och satsar verkligen helhjärtat, men de och de ideellt arbetande räcker inte till för det stora behovet för dessa människor.

Här skulle behövas en typ av gruppboende som liknar det vi har för utvecklingsstörda, gamla m.fl. Även större härbärgen behövs för att erbjuda sängplats åt dem som nu sover ute i portgångar eller i kulvertar. Många av dem som vistas på olika härbärgen förvärvsarbetar också, och det är beundransvärt att klara av det utan att veta om man har en säng att sova i till natten.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga:

1. Vilka åtgärder är statsrådet villigt att vidta, när det gäller de bostadslösa?
2. Är statsrådet beredd att undersöka behovet för de mest utslagna?
3. Kan statsrådet tänka sig någon form av gruppboende som mellanform för de bostadslösa, som behöver stöd och hjälp i sitt boende och
4. i så fall starta i större skala, så att något eller några decenniers status quo kan brytas?

1990/91:197 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till miljöministern om miljöeffekterna m.m. av indiskt fördämningsprogram:

Narmadaprojektet är ett gigantiskt fördämningsprogram för floden Narmada, en av Indiens största floder.

Planeringen omfattar 3 000 mindre dammar, 30 mellanstora och 2 större

dammar, där Sardar Sarovar delvis är finansierad genom medel från Världsbanken.

Dammarna skall dels generera elkraft som skall ge möjligheter till en industriell utveckling och dels utgöra stora bevattningsprojekt. Sammanlagt beräknas kraftverkens elproduktion bli 600 MW och 4,8 miljoner hektar beräknas bli konstbevattnade.

Vattnet i dammarna kommer dock troligen att klara endast 20–30 % av de planerade arealerna, samtidigt som delar av jordbruksområden blir förstörda av försumpning och försaltning.

Med tanke på de miljöeffekter, som andra stora dammar i övriga delar av världen orsakat, är jag starkt kritisk till projekt av den här storleksordningen. Tag exempel som Assuandammen i Egypten, GAP-projektet i Turkiet, Aralsjön i Kasakhstan, Kot-Male på Sri Lanka m.fl. Effekter på flodsystemen, deltabildning och uttorkning av sjöar har åstadkommit jordförstöring av katastrofala mått.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga miljöministern:

1. Finns det någon utredning eller undersökning gjord när det gäller Narmada vad gäller avdunstning från dammarna, försumpning och markförstöring?
2. Har man planerat för bosättning för de ca 1 miljon människor, som behöver förflyttas om hela Narmadaprojektet genomförs? Och har man tänkt på effekterna för människor vars ekonomiska och sociala förutsättningar slås sönder?
3. Har man undersökt om de 125 miljarder kronor, som projektet beräknas kosta, hade kunnat användas för att utveckla området i en annan miljövänlig småskalig inriktning?

1990/91:198 av *Anne Wibble* (fp) till statsrådet Erik Åsbrink om AP-fondens rätt att köpa aktier:

I en nyutkommen departementspromemoria från finansdepartementet föreslås att AP-fonden skall få köpa aktier för upp till 60 % av sitt kapital. Detta motsvarar för närvarande ca 250 miljarder kronor.

Förslaget innebär således möjlighet till ett ökat statligt ägande i svenska företag på 250 miljarder kronor. Det är ungefär tio gånger så mycket som de kollektiva löntagarfonderna har och ungefär fem gånger så mycket som löntagarfondernas och fjärde AP-fondens nuvarande innehav.

Om denna utveckling förverkligades skulle den således innebära ett mycket stort förstatligande av det svenska näringslivet.

Förslaget har av statsrådet Åsbrink lanserats under parollen "trygga pensioner". Detta argument motsägs emellertid redan i finansdepartementets egen promemoria. Där sägs:

"Det ligger också i ett fördelningssystem att pensionsförmånen baseras på upparbetade pensionsrättigheter, men är oberoende av avkastningen på eventuella fondmedel."

Trygga pensioner skapas enbart av en ekonomi med tillväxt. Detta framgår både av nyss nämnda promemoria och av pensionsberedningens betänkande. I flertalet av världens länder pågår för närvarande en omfattande

minskning av statens ägande i företagen just för att sådan socialisering har visat sig oförenlig med en god ekonomisk utveckling. Bara den svenska socialdemokratin vill gå motsatt väg.

Till saken hör också att tre socialdemokratiska statsministrar har lovat att inte använda AP-fonden för socialisering. Tage Erlander lovade redan när fonden skapades att den inte skulle användas för att förstatliga företagen. När löntagarfonderna inrättades lovade Olof Palme att det inte var det första steget, utan steget. Detta löfte upprepades av Ingvar Carlsson så sent som i oktober 1987:

"Efter 1990 tillförs löntagarfonderna inga nya pengar. De ersätts inte heller av något som liknar fonderna eller av andra system av fonder med samma syfte."

Det nu aktuella förslaget är med andra ord ett löftesbrott av det grövre slaget.

Mot denna bakgrund vill jag ställa två frågor till statsrådet Åsbrink:

1. Är statsrådet Åsbrink beredd att dra tillbaka förslaget om socialisering genom AP-fonden för att undvika en ny svekdebatt?
2. Om svaret på den första frågan är nej, anser statsrådet Åsbrink att förstatligande och socialisering av svenskt näringsliv främjar en god ekonomisk utveckling?

1990/91:199 av *Ingrid Ronne-Björkqvist* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööw om flyktingpolitiken:

Känslan för humanitet och medmänsklighet är stor i vårt land. Människor reagerar i allmänhet negativt, när de upplever byråkrati och okänslighet för människors nöd. Många är därför beredda till stora insatser och uppoffringar för en generös flyktingpolitik. Dessa människor utgör en ovärderlig motvikt och garant mot främlingsfientliga strömningar och rasism.

Enskilda och organisationer med stor kunskap om flyktingsituationer i andra länder och djup respekt för mänskliga rättigheter kan bli en ovärderlig resurs i flyktingmottagandet om det finns förtroende mellan dem och myndigheterna. Mycket tyder på att det förtroendet har rubbats – framför allt genom de skärpningar i regler för flyktingmottagandet som skedde i november och december 1989.

* Enligt en artikel i Dagens Nyheter 4 november klarar Sverige inte längre av att utvisa flyktingar. Drygt 1 300 personer har gått under jorden. De hålls gömda med hjälp av människor, som bedömt att utvisningsbeslutet är orättfärdigt. De som engagerar sig i dessa enskilda flyktingärenden är mycket kunniga och väl insatta i lag- och konventionstexterna varför den växande kritiken och misstroendet mot den förda flyktingpolitiken måste tas på stort allvar.
* Andra känner besvikelse på grund av att deras ansträngningar att inom lagens ram underlätta flyktingars integrering och bidra till en positiv start i Sverige inte tas till vara. Det gäller t.ex. nykterhetsrörelsen, som har kontrakterats av invandrarverket för 22-veckorskurser med vardera 15 deltagare vid rörelsens 10 kursgårdar. Målsättningen med utbildningen är bl.a.

att ge kunskaper i svenska, förmedla ett demokratiskt förhållningssätt, skapa kontakter med närsamhället och underlätta kommunplaceringen. Utvärdering av de två kurser som hittills kunnat genomföras uppfyller de positiva förväntningarna utom på en punkt – man har haft svårt att få elever till kontrakterade platser varför kurserna omfattat bara 3–7 deltagare.

* Kommuner har hörsammat kravet på kommunplatser för flyktingar och utarbetat ambitiösa program för ett generöst mottagande, men platserna står tomma. I t.ex. Vaggeryd, där avtalet gäller 50 flyktingar, har man byggt upp en flyktingmottagning med två handläggare och kanslisttjänster och skaffat fram lägenheter och barnomsorg under den tid undervisning i svenska planerats. Men några flyktingar har man inte sett till under innevarande år.

Invandrarpolitiken måste syfta till att motverka främlingsfientliga krafter och uppmuntra grupper, som verkar för ökad förståelse och generositet. Initiativ, som syftar till att bereda mark för en generös flyktingpolitik och motverka hatstämningar mot människor som far illa, bör därför uppmuntras.

Den nu uppkomna situationen är utomordentligt allvarlig. Invandrarfientliga har styrkts i uppfattningen att deras motstånd ger effekt och att flyktingar är en risk och inte en tillgång för samhället. Många, som engagerat sig för att hjälpa enskilda flyktingar, har fått erfara att alla ansträngningar är förgäves och blir utbrända eller ger upp. Ideella organisationer, som erfarit att deras planerade insatser inte behövdes, förlorar entusiasmen och lägger av. Kommuner, som satsat pengar och arbete på att bygga upp en mental och materiell beredskap för ett generöst flyktingmottagande kan bli ovilliga att engagera sig i framtiden när utdelningen blev ekonomiska förluster men inga flyktingar.

Jag vill med hänvisning till det anförda fråga invandrarministern:

Anser regeringen att de "särskilda skäl" som angavs ligga bakom beslutet om inskränkt asylrätt i december 1989 fortfarande föreligger?

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att ta till vara den kunskap och det engagemang, som ideella organisationer kan bidra med för att skapa en generös flyktingpolitik?

Anser regeringen att nykterhetsrörelsens initiativ med 22-veckorskurser är en tillgång värd att värna om och utveckla vidare?

1990/91:200 av *Ingrid Ronne-Björkqvist* (fp) till socialministern om barnhälsovården:

I strävan mot familjeperspektiv och helhetssyn har barnsjuksköterskor inom barnhälsovården ersatts med distriktssköterskor, som samtidigt tvingas ägna allt större del av sin tid åt hemsjukvård och äldreomsorg. Enligt rapport nr 79/1989 "Barnhälsovården och barnsäkerheten" (Boel Henckel, pedagogiska institutionen, Umeå) uppgav distriktssköterskorna samstämmigt i en enkätundersökning att deras arbetsuppgifter blivit så omfattande att barnhälsovården riskerade att komma på efterkälken. Frågor om barnolycksfall har bl.a. blivit eftersatta. Från många håll har rapporterats att föräldrautbildningen har stagnerat. Antalet födda barn har också ökat vilket medfört en ökad arbetsbelastning på barnhälsovården.

Landstingsrevisionen i Jönköpings län har nyligen granskat barnhälsovården i länet. Deras rapport, daterad den 30 januari 1991, speglar en liknande bild som den som omvittnats från andra håll i landet. 16 distriktssköterskeområden i Huskvarna, Vetlanda och Gislaveds kommuner har granskats.

Enligt socialstyrelsens allmänna råd bör minst 30 % av distriktssköterskornas tid avsättas för barnhälsovård för att kompetens och kontinuitet skall upprätthållas. Ingen av drygt 30 granskade distriktssköterskor kom upp till den nivån. De flesta låg kring 15 %, minimum var 8 % barnhälsovård.

Enligt riksdagsbeslut skall barnhälsovården ha föräldrautbildning med 8–10 träffar med föräldragrupperna under barnets första levnadsår. 18 granskade barnavårdscentraler rapporterade från 0 till 6 träffar per år. Många hade utbildning enbart för förstagångsföräldrar.

Revisorerna påpekar också att samarbete med socialförvaltningen förekom endast sporadiskt vid de flesta mottagningarna och att kort tid var avsatt för telefontiderna, som var gemensamma för samtliga målgrupper – i några fall bara en timme per dag.

Flyktingbarnen drabbas särskilt hårt av barnhälsovårdens knappa resurser. Barnläkaren Anders Hjern ifrågasätter i en färsk rapport, som enligt pressuppgifter skall lämnas till socialstyrelsen inom kort, om de svenska reglerna för hälso- och sjukvård uppfyller de krav som FNs barnkonvention ställer på lika behandling av alla barn i ett land. Han lämnar flera exempel på hur barn på flyktingförläggningarna särbehandlas jämfört med andra barn i Sverige. Bl.a. framförs att det finns förläggningar där ingen förebyggande barnavård förekommer. Det leder bl.a. till att förskolebarn utvisas efter en tid på förläggningen till fattiga länder i tredje världen utan ens ett grundläggande skydd mot polio, difteri, stelkramp och mässling!

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor till socialministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att bevara och förbättra kvaliteten på barnhälsovården i Sverige?

Vilka omedelbara åtgärder är regeringen beredd att vidta för att garantera flyktingbarn deras rätt till hälso- och sjukvård?

1990/91:201 av *Hadar Cars* (fp) till utrikesministern om den politiska utvecklingen i Indonesien:

Vill utrikesministern redovisa regeringens syn på den politiska utvecklingen i Indonesien och om, och i så fall gärna också på vad sätt och med vilka eventuella begränsningar, regeringen vill utveckla Sveriges relationer med Indonesien?

1990/91:202 av *Eva Goës* (mp) till socialministern om effekterna i Sverige av Tjernobylkatastrofen:

För fem år sedan drabbades världen av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, sju år tidigare drabbades världen av den i Harrisburg. Vi vet att varje dag släpps det ut radioaktivitet från våra egna kärnkraftverk, s.k. normalutsläpp. Nu börjar befolkningen runt Ringhals oroas på grund av oförklarligt många cancerfall på Värö som upptäckts under en kort tidsrymd.

Direkt efter Tjernobylolyckan uppstod förvirring. Beredskapen var låg ute i landet och Birgitta Dahl och Jan Olof Snihs gick ut med att detta inte skulle betraktas som en katastrof. Sålunda skulle inte order om katastrofberedskap gå ut.

Radiofysiska institutionen vid Umeå universitet tillsammans med FOA startade helkroppsmätningar av bl.a. samer. Själv uppmanade jag Västernorrlands landsting att göra blodanalyser på barn. Om detta gjordes har jag inte fått någon klarhet i.

Det viktiga var att omedelbart följa upp blodbilden för att senare kunna se förändringar i blodbilden av vita blodkroppar m.m. Japan och Tyskland har erfarenheter av detta sedan tidigare och en jämförelse hade varit bra att ha för att kunna avgöra vår framtida hälsa och effekter efter strålningen, speciellt för våra barn, som är känsligast. Jag talar här om lågdosstrålning.

Likaså uppmanade jag Gunnar Bengtsson att ta upp de psykologiska och sociala verkningarna för folket i denna och andra regioner, som fick mycket nedfall. Jag ville att socialstyrelsen skulle kopplas in. Inget har jag sett eller hört.

Jag frågar socialministern:

1. Har socialministern följt upp effekterna efter Tjernobyl på barn och vuxna som bott i de mest drabbade områdena?
2. Finns det några offentliga data om dessa effekter?
3. Vad avser socialministern göra för att dämpa den ångest och oro som finns hos folk i de områden som drabbats?
4. Avser socialministern att undersöka närmare vad som ligger bakom dödsfallen på Värö?
5. Har socialministern några uppgifter om ökning av diabetes och Downs syndrom de senaste åren i Sverige och Europa?
6. Hur koordineras uppgifter och data om helkroppsmätning av personer i Sverige med eventuellt liknande i Ukraina, i Vitryssland och i Ryska Rådsrepubliken?
7. Blodanalyser med anledning av misstänkt strålning har gjorts utomlands. Har vi i Sverige gjort några liknande, i så fall när?

1990/91:203 av *Görel Thurdin* (c) till statsrådet Erik Åsbrink om differentierad mervärdeskatt:

Sverige hade innan skatteomläggningen 1990 och 1991 världens högsta marginalskatter och ett lapptäcke av olikformiga skattebestämmelser. Det var skadligt för samhällsekonomin, det var byråkratiskt och enskildas insatser när det gäller arbete och sparande lönades illa. Systemet ledde till omfattande skatteplanering, avdragshysteri, en ökande svart samhällssektor och en urholkad skattemoral. Avdragsrätten och marginalskatterna ledde till att lånebaserad konsumtion gynnades, medan sparande missgynnades. Den progressiva inkomstskatteskalan ledde inte till den fördelningspolitiska omfördelning som det var tänkt. I stället gynnades högavlönade grupper med stora lån och skattefria förmåner vid sidan av lön.

Den internationella integrationen leder vidare till att Sverige inte kan ha gentemot omvärlden markant avvikande skattenivåer. 90-talet ställer krav

på ett sänkt totalt skattetryck, något som skatteomläggningen inte åstadkom.

Mot denna bakgrund var den nu genomförda skatteomläggningen med sänkta marginalskatter nödvändig.

Under utrednings- och remissarbetet som föregick beslutet om skatteomläggningen ställdes från bl.a. fackföreningsrörelsen kravet att låginkomsttagare inte skulle betala höginkomsttagarnas skattesänkningar. Även för centerpartiet var detta ett viktigt kriterium för skatteomläggningen.

En total utvärdering av skatteomläggningen är ännu inte möjlig att göra. De hittillsvarande erfarenheterna och flertalet av de utredningar som prognostiserat skatteomläggningens fördelningspolitiska utfall tyder dock på att ovanstående kriterium inte nåtts.

Omläggningen ger av allt att döma ett snedvridet fördelningspolitiskt utfall till nackdel för de med lägre inkomster. Flertalet av de fördelningspolitiska utredningarna visar att låginkomsttagare i genomsnitt förlorar på reformen, alternativt vinner mindre än de högre inkomsttagarna. Framför allt ensamstående med barn, studerande samt pensionärer utan eller med låg ATP är grupper bland vilka en hög andel med stor sannolikhet förlorat på reformen. Regeringen har redan tvingats korrigera skatteomläggningen på flera punkter på grund av dess fördelningspolitiska utfall. Det gäller bl.a. höjda kommunala bostadstillägg sedan tusentals pensionärer tvingats söka socialbidrag, förutom bostadsbidrag i övrigt. Bidragsberoendet, inkl. socialbidragen, har över lag ökat kraftigt sedan skatteomläggningen.

Avancerad skatteplanering och olaglig skatteundandragande verksamhet minskar förhoppningsvis genom skatteomläggningen. Den skattevinst som höginkomsttagare tidigare, trots den progressiva skatteskalan, åstadkom genom sådan verksamhet vinner de nu genom sänkta marginalskatter. I den meningen var inte ens kriteriet att "låginkomsttagare inte skulle betala ... etc." någonsin tillräckligt för att skatteomläggningen skulle återupprätta skattesystemet som ett system för skatt efter bärkraft.

Skatteomläggningen är därför inte en fördelningspolitisk reform – i betydelsen omfördelning. Däremot kan givetvis minskade marginalskatter leda till ökad tillväxt på längre sikt, förutsatt minskade löneökningar och inflation, vilket kan förbättra låginkomstgruppernas allmänna ekonomiska situation.

Det finns också skäl att rekapitulera även det ursprungliga förslag till skatteomläggning som socialdemokraterna och folkpartiet föreslog och som saknade förhöjt grundavdrag och som tog ut statsskatt först från 200 000 kr. taxerad inkomst. Detta alternativ skulle lett till en betydande omfördelning mellan hög- och låginkomsttagare.

Samhällssolidariteten är för närvarande satt på stora prov. Det gäller inte minst löneavtalen för de närmaste åren och möjligheten att få ner takten i pris- och kostnadsutvecklingen. Skatteomläggningen skapar genom sitt fördelningspolitiska utfall, föranlett inte minst av finansiering genom omfattande mervärdeskattehöjningar, ökade spänningar mellan skilda samhällsgrupper. Här är också viktigt att lyfta fram moms på kollektivresor, vilket fördyrar resorna till och från arbetet för alla.

Under 90-talet kommer detta att fortsätta att gälla. Den nödvändiga sänk-

ningen av skattetrycket riskerar att omöjliggöras om inte förståelse bland breda grupper kan tillskapas. Det ställer krav på att det samlade skattetrycket sänks på ett fördelningspolitiskt acceptabelt sätt. Sänkning av skatten på produktion och kapital måste därför balanseras med skattesänkningar som direkt kommer breda folklager till del.

Grunddragen i skatteomläggningen bör ligga fast. Skatteomläggningen bör således inte rivas upp. Däremot finns anledning att förbättra skatteomläggningens fördelningspolitiska profil. Detta bör bl.a. ske genom differentierad mervärdeskatt med lägre skatt på bl.a. mat, boende och persontransporter. Det finns också anledning att förbättra beskattningsreglerna för småföretag och skatteomläggningens miljöpolitiska profil.

Differentierad mervärdeskatt med sänkt skatt på nödvändig konsumtion är en fördelningspolitisk åtgärd och innebär att Sverige får en mervärdebeskattning som bättre än i dag harmonierar med både nuvarande och förväntade regler inom EG.

Sänkt moms på mat ger en god fördelningspolitisk effekt eftersom den kommer alla till del, men betyder mest för låginkomsttagare och barnfamiljer. Detta förhållande gäller också mervärdeskatten på boendet och på kollektivtrafiken.

Investeringsbidraget för byggande motsvarar i stort sett tidigare lägre mervärdeskattesats för byggande. Beslutet av fp och s att byta ut byggmoms mot investeringsbidrag leder därför till ökad rundgång av skattemedel och ett höjt skattetryck. Enligt centerns uppfattning skall reducerad byggmoms återinföras och investeringsbidraget slopas.

Det förefaller föga rationellt att, som s och fp, omedelbart inför en medlemskapsansökan till EG avvisa en differentiering av mervärdeskatten.

Pensionärer utan eller med låg ATP tillhör de grupper som är särskilt utsatta i dag. Pensionssystemet måste reformeras med inriktning höjd grundtrygghetsnivå genom höjd grundpension, kombinerat med frivilligt pensionssparande utöver grundtrygghetsnivån. AP-fonden skall inte göras om till gigantiska löntagarfonder genom det förslag som socialdemokraterna förutskickat. Framtidens pensioner tryggas inte genom omfattande förstatligande av näringslivet.

Jag vill mot ovanstående bakgrund fråga statsrådet:

Avser statsrådet medverka till sänkt skattetryck och förbättrat fördelningspolitiskt utfall för skatteomläggningen gonom att differentiera mervärdeskatten och härigenom sänka skatten på mat, boende och persontransporter?

1990/91:204 av *Krister Skånberg* (mp) till industriministern om energipolitiken:

Sedan regeringen lade fram sitt förslag till energipolitik i proposition 1990/91:88 och oppositionen lämnat sina motioner som svar på detta har ytterligare frågor blivit aktuella. Bl.a. har en rad organisationer, företag och myndigheter kontaktat näringsutskottet och kommit med synpunkter och förslag på regeringens proposition. Utskottet har självt kallat representanter för statens energiverk och dess norska motsvarighet till en utfrågning. Vi-

dare har utskottet vid ett besök i Köpenhamn fått information och intryck om den nya danska energipolitiken. Därför vill jag ta upp en rad frågor som gäller energipolitiska mål, medel att nå dessa mål och tidplanen för detta.

Många aktörer på energiområdet har tidigare klagat över bristen på långsiktighet i energipolitiken, ja rent av på bristen på energipolitik. Åtminstone delar av kraftindustrin och skogsindustrin har sagt sig vara ganska nöjda med den energipolitiska trepartiuppgörelsen och det regeringsförslag som bygger på denna uppgörelse, dock vill man ha klarare besked om att kärnkraftsavvecklingen skall skjutas på framtiden och fritt fram för fortsatta satsningar på fossila bränslen. Från skogsindustrin centralt anser man förväntningarna på biobränslen vara orealistiska, och varnar för satsningar – man uppger att det inte finns mycket att hämta och att det kommer att vara tidsödande och dyrt att ta vara på det som ändå kan finnas. Samtidigt ser ju åtminstone en del skogsbolag fram emot ökade möjligheter att sälja flis bl.a. från skogsavverkningsrester. Och som svar på oron för skogsskador svarar man från skogsbolagen: Det växer som aldrig förr – och man redovisar den förväntade virkestillväxten under de närmaste åren i klara siffror. Så *skogsindustrin* lämnar dubbla budskap.

Om jag har förstått *regeringens* deklarationer och svar på andras frågor om kärnkraftavvecklingen rätt så bekräftar man att en total avveckling av den svenska kärnkraften skall vara slutförd senast år 2010 enligt folkomröstningsbeslut och upprepade riksdagsbeslut men att man inte har någon tidplan för hur detta skall genomföras. Man skriver i propositionen (s. 8 i bil. 1):

. . . När kärnkraftavvecklingen kan inledas och i vilken takt den kan ske avgörs av resultaten av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga elpriser . . .

Fråga 1: Bekräftar den socialdemokratiska regeringen att en total avveckling av den svenska kärnkraften skall vara slutförd senast år 2010?

Om svaret på denna fråga är *ja* har jag följande *följdfrågor*:

2. Tror den socialdemokratiska regeringen i så fall att detta blir möjligt utan en handlingsplan och tidplan?
3. Anser den socialdemokratiska regeringen att det är viktigt

   a) *att* de stora svenska kraftbolagen och den svenska industrin blir entydigt klar över att en total avveckling av den svenska kärnkraften skall vara slutförd senast år 2010 och *vad* planerar den socialdemokratiska regeringen i så fall att göra för att klargöra detta samt

   b) *att* dessa aktörer medverkar till att genomföra avvecklingen och dessförinnan till att skapa förutsättningar för att göra det och *vad* planerar den socialdemokratiska regeringen i så fall att göra för att skaffa sig en sådan medverkan?

I en skrivelse till regeringen har statens energiverk genom sin generaldirektör Hans Rode påpekat:

– att det behöver skapas en fungerande elmarknad i Sverige och en elbörs, en marknadsplats, där säljarna kan bjuda ut sina leveransmöjligheter till köparna i fri konkurrens samt

– att de fysiska leveransmöjligheterna tryggas genom att åtminstone stamnätet förvaltas av ett bolag som är fritt och oberoende av kraftproducenterna och ställer nätet till förfogande för elöverföring till självkostnadspris.

I en utfrågning i näringsutskottet redogjorde det norska energiverkets representant för att och delvis för hur motsvarande planer skall genomföras i Norge efter ett enhälligt beslut i stortinget, som led i en avreglering och effektivisering av den norska elmarknaden.

Ledande personer i Vattenfall har offentligt beskrivit de norska planerna som utslag av planekonomi, trots att de lanserades av den förra, borgerliga norska regeringen. Vid en uppvaktning uttalade Vattenfalls representanter att vi i Sverige fortfarande skulle ha en friare och öppnare elmarknad än vad Norge kommer att få med den nya norska ellagen och avregleringen.

Fråga 4: Kommer den socialdemokratiska regeringen att se till att det skapas en fungerande elmarknad i Sverige och en elbörs i enlighet med Rodes förslag? I propositionen skriver man bara på s. 13 att energiverket i samråd med kraftproducenterna skall undersöka förutsättningarna för försöksverksamhet med köp och försäljning av effektiviseringsåtgärder i storstäderna. Om svaret är *ja* har jag några *följdfrågor*:

5. Kommer den socialdemokratiska regeringen

   a) att ge Vattenfall de direktiv som krävs för att Vattenfall skall medverka till att i praktisk handling genomföra ett sådant beslut i stället för att misstänkliggöra det och motarbeta det samt

   b) att se till att det skapas en fri el-transiteringsrätt till självkostnadspris åtminstone på det svenska högspänningsnätet och att detta förvaltas fristående från Vattenfall och andra aktörer som hittills har upprätthållit något som liknar ett monopol på elleveranser i Sverige?

I Norge kommer man enligt den nya ellagen att tillämpa det man kallar för balansprincipen och som i USA kallas Least cost utility planning. Den innebär att kraftverken inte får bygga ut sin produktionskapacitet om de inte kan visa att det ger lägre elkostnader för konsumenterna än om man frigjorde motsvarande energimängder genom att motsvarande investeringar gjordes i effektivare energianvändning? Det finns svenska, nordiska och utländska rapporter, bl.a. Vattenfalls rapport U(S) 1990:22 "Att välja väg . . .", som tydligt visar att en sådan politik också leder till mindre utsläpp av miljöpåverkande ämnen och att det ofta är det billigaste sättet att minska sådana utsläpp, bl.a. för att motverka att ytterligare bidra till den s.k. växthuseffekten.

Regeringen skriver i propositionen på s. 13 att energiverket skall ges kompletterande uppgifter . . ., bl.a. . . sprida kunskap om den s.k. balansprincipen.

Fråga 6: Tror regeringen att det räcker med att energiverket "sprider kunskap" om detta eller är man beredd att använda styrmedel för att genomdriva en tillämpning av balansprincipen? Skulle regeringen t.ex. vara beredd att göra balansprincipen till ett villkor för att kraftbolagen skall få koncession för utbyggnad av ny produktionskapacitet?

Ett av de allvarligaste hindren för effektivare energianvändning är det s.k. lönsamhetsgapet, som innebär att kraftbolagen tillämpar helt andra lönsamhetsbedömningar än andra företag när det gäller energiinvesteringar. Kraft-

bolagen nöjer sig med återbetalningstider på storleksordningen tio år och en avkastning på 6–10 % på sina investeringar medan andra företag kräver högre avkastning, ofta i storleksordningen 20 % och väsentligt kortare återbetalningstider, normalt cirka två år eller kortare på sina investeringar.

Fråga 7: Vad planerar regeringen att göra för att överbrygga detta lönsamhetsgap som motverkar samhällsekonomiskt lönsamma och miljömässigt angelägna investeringar, satsningar på effektivare energianvändning, satsningar som dessutom skulle minska behovet av import av fossila bränslen och därigenom vår sårbarhet och som skulle förbättra den svenska bytesbalansen?

1990/91:205 av *Carl Frick* (mp) till civilministern om polisväsendet i EG:

"Gränser stoppar inte poliser". Detta är rubriken på en intresseväckande artikel i Dagens Nyheter den 30 april 1991 författad av Gun Fälth.

Här skildras att man i EGs inre kärna i Tyskland, Frankrike och Beneluxländerna tillåter polisaktiviteter över nationsgränserna.

Det sägs att detta system är något som Sverige kan tvingas acceptera som pris för att bli medlem i EG.

Detta känns helt främmande och strider enligt artikeln mot grundlagen. Statsbildningen vilar på rättsordningen. Och denna övervakas av polisen. Om t.ex. utländsk polis går över gränsen till vårt land följer också deras rättsordning med över och i samma mån inskränks vårt eget lands rättsordning.

Samtidigt förbereds en speciell EG-polis för de nuvarande tolv staterna för att kunna möta den ökande brottslighet som man väntar sig skall bli följden av EG-integrationen.

Jag vill fråga polisministern om han nu eller i annat sammanhang vill redogöra för hur det förhåller sig med den svenska polisintegrationen med EG och om det är meningen att olika länders rättsordning på ett tillfälligt sätt genom gränsöverskridande polisingripande kan vinna tillämpning i Sverige och sätta svensk rättsordning ur spel.

Om så är fallet vad har vi till slut att rätta oss efter?

Hur ser polisministern på hotet om ökad grov brottslighet som resultat av ett EG-medlemskap? Förbereds nya fängelsebyggen?

Jag vill ha en öppen, klar och redig redogörelse i dessa viktiga frågor.

1990/91:206 av *Per Gahrton* (mp) till utrikesministern om EG och den svenska neutralitetspolitiken:

Trots riksdagsbeskedet om att eventuellt EG-inträde skall ske med "bibehållen neutralitetspolitik" duggar motstridiga regeringsuttalanden. I Morgonekot den 15 april svarar utrikesministern att "det kan tänkas inträffa" på frågan om Sverige kan komma att "överge den traditionella alliansfriheten". I riksdagens frågestund den 16 april vill han inte ange hur riksdagsbeslutets neutralitetsförbehåll skall framföras till EG i samband med en ansökan och svarar inte heller på om Sverige som EG-medlem skulle utnyttja veto för att stoppa militärt samarbete i EG. I DN den 18 april säger kabinettssekreterare

Pierre Schori att EG "kan på sikt omvandlas till en försvarsallians, men det går inte i dag att säga om Sverige ska motsätta sig eller stödja detta". I riksdagen samma dag råkar (?) statsministern kalla neutralitetspolitiken en "börda", vilket han dock stryker ur protokollet. Vad är egentligen på gång? Journalisten Ulf Nilsson kräver ett slut på "den eländiga tredjevärldenpolitiken med fjäsk för Fidel, Saddam och grabbarna" och i stället klarspråk om att vi "hör hemma i den stora demokratiska familjen", dvs. EG (Expr 22/4). Diplomaten Leif Leifland varnar för "svensk ovillighet att helhjärtat identifiera sig med den krets av nationer där vi hör hemma", dvs. EG (SvD 23/4). Alltså: Slut på ambitionen att visa upp att det kan finnas rika länder som inte bara sköter sig själva och skiter i de utarmade, slut på Olof Palmes goda sidor! Nu skall Sverige ansluta sig till "EGcentrikerna" – för att citera omslagsrubriken på ett nummer av Sida-Rapport som ägnas oron i tredje världen för effekterna av EGs stormaktsbygge. Sveriges röst i världen skall tystas.

De som läst på har länge vetat att Romfördragets artiklar 75 och 113, ECSC-fördragets artikel 59 och Euroatom-fördragets artikel 52 är oförenliga med Haag-konventionens principer för neutralitet (se s. 197–205). Till det kommer allt som hänt efter slutbehandlingen i utrikesutskottet av EG-ärendet:

– EGs ambassadör i Sverige tar för givet att "EG sätter upp en egen armé" (Riksdag och Departement 23/11 1990),

– Frankrike och Tyskland lägger fram ett gemensamt förslag om gradvis sammansmältning av militärpakten Västeuropeiska unionen (WEU) och EG (4/2),

– WEU beslutar flytta sitt huvudkontor till Bryssel och sluter upp bakom det fransk-tyska förslaget om fusion av WEU och EG (22/2),

– Danmarks utrikesminister deltar för första gången i ett WEU-möte (8/4),

– Luxemburg lägger fram ett kompromissförslag vari föreslås att EG-länderna skall "agera gemensamt på den världspolitiska scenen", bl.a. genom samordning av vapenutveckling, vapenexport, nedrustning, FN-aktioner och handelsblockader. I traktatsförslaget, artikel H, heter det att "medlemsländerna stödjer aktivt och utan förbehåll Unionens utrikes- och säkerhetspolitik med utgångspunkt i ömsesidig lojalitet och solidaritet". Det sägs också att EG skall uppträda enat i internationella organisationer och att beslut skall kunna fattas med majoritet (Notat 19/4 1991).

Sammanfattningsvis: EG-medlemskap betyder – som Carl Bildt har uttryckt det – en systemförändring beträffande utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Sverige har haft en lång tradition av neutralitet och talat med hög röst på världsscenen. En del har velat tysta den svenska solidaritetsrösten i världen. Så kommer att ske om Sverige blir ett län i EG-staten.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

1. Anser utrikesministern att bibehållen svensk neutralitetspolitik är förenlig med förpliktelserna i Romfördraget artiklarna 75 och 113, kol- och stålunionsfördraget artikel 59 och Euroatoms artikel 52?
2. Anser utrikesministern att en anslutning till EG på grundval av den nya versionen av Romfördraget som lagts fram av Luxemburg vore förenlig med bibehållen svensk neutralitetspolitik?

3. Anser utrikesministern att ett svenskt medlemskap i Västeuropeiska Unionen vore förenligt med bibehållen svensk neutralitetspolitik?
4. Står utrikesministern fast vid tidigare riksdagsuttalanden om att Sverige inte kan bli EG-medlem om EG utvecklar ett militärt samarbete?
5. Anser sig utrikesministern bunden av riksdagens beslut att eventuellt medlemskap i EG skall ske med bibehållen svensk neutralitetspolitik?
6. Om Sverige skulle vara medlem i EG när nya förhandlingar inom EG upptas om militärt samarbete, kommer Sverige då att utnyttja möjligheten att genom veto förhindra en sådan utveckling av EG?
7. Anser utrikesministern det förenligt med svensk neutralitetspolitik att vara medlem i ett EG som avser att "tala med en röst" i världspolitiken?
8. Skulle Sverige som EG-medlem självständigt kunna föra den sorts självständiga utrikespolitik som Olof Palme förde?
9. Skulle Sverige som EG-medlem kunna föra den sorts självständiga utrikespolitik som Sten Andersson själv stått för beträffande Mellanöstern?
10. Vad finns det kvar att göra för en svensk utrikesminister om Sverige blir medlem i ett EG som skall tala med en röst på världsscenen?

15 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 2 maj

1990/91:581 av *Hugo Hegeland* (m) till justitieministern om rätten till förtidspension i visst fall:

En 36-årig man blev svensk medborgare 1979. Samma år dömdes han första gången till sex månaders fängelse för misshandel, hemfridsbrott och otukt med barn. Nästa gång han stod inför rätta dömdes han för grovt narkotikabrott och narkotikasmuggling. Därefter har han stått inför skranket vid ytterligare tio tillfällen. Det har varit fråga om våldsbrott och stölder.

Om några veckor blir mannen villkorligt frigiven efter ännu ett fängelsestraff. Under tiden har han blivit förtidspensionär och kan därmed förverkliga sin dröm – att flytta tillbaka till sitt hemland och få pensionen eftersänd.

Med anledning av det inträffade vill jag fråga justitieministern:

Är statsrådet beredd att föreslå ändringar i gällande lagstiftning för att förhindra fler fall av ovan nämnt slag?

den 3 maj

1990/91:582 av *Berndt Ekholm* (s) till kommunikationsministern om taxiverksamheten:

Transportrådet har nu redovisat en rapport om utfallet under det första halvåret för den avreglerade taxiverksamheten.

Avregleringen blev inte den vinstlott för kunderna som ställts i utsikt. Den

ökande konkurrensen har tvärtemot av marknadsekonomiska principer lett till kraftigt höjda priser, långt utöver kostnadsutvecklingen. Detta även i områden, där utbudet av taxibilar ökat markant, t.ex. i Stockholm.

Antalet taxiföretag som också tagit chansen att lägga på extra marginaler i samband med skattereformens momspåslag är otaliga, dessutom hänvisande till att påslaget enbart motsvarar momsbelastningen.

Därutöver har prisjämförelser varit svåra att göra för kunderna och i många områden mindre meningsfulla. Risk för en överetablering föreligger i vissa områden och kan i kombination med förekomst av oseriös verksamhet leda till utslagning av många gamla etablerade näringsutövare.

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att komma till rätta med de kraftiga prishöjningarna, förbättra kundernas möjligheter till prisjämförelser och motverka utvecklingen av oseriös verksamhet?

1990/91:583 av *Sigrid Bolkéus* (s) till justitieministern om utbildningen för fastighetsmäklare:

Tillväxten i svensk ekonomi förutsätter kunniga yrkesutövare för att landets resurser skall utnyttjas på bästa sätt.

För att bli fastighetsmäklare erfordras för närvarande endast nio veckors utbildning.

Konsumenter, som anlitar mäklare tvingas regelmässigt acceptera 20–30 % underpriser. I extrema fall kan det bli 80 % underpris. I de många finansbolagskraschernas kölvatten har avslöjats fastighetsvärderingsintyg, som varit 200–300 % för höga. I extrema fall har 1 000 % för höga värderingar gjorts.

Det ryktas att man inom den pågående utredningen på justitiedepartementet har tänkt sig nästan oförändrad utbildningsnivå, trots att många experter bedömer två års högskoleutbildning som ett absolut minimum för en acceptabel servicenivå gentemot konsumenterna.

Jag vill mot denna bakgrund fråga justitieministern:

Vad tänker justitieministern göra för att råda bot på den otillfredsställande utbildningsnivån bland fastighetsmäklare?

1990/91:584 av *Gudrun Schyman* (v) till civilministern om formerna för polissamarbete inom EG:

Polisens myndighetsutövning på svenskt territorium är enligt grundlagen en svensk angelägenhet. Inom EG finns överenskommelser om att resp. lands poliskår får jaga kriminella över gränserna och även göra gripanden på varandras territorier.

Det är en del av vad Sverige kan komma att tvingas acceptera i sina strävanden att närma sig EG. Planer finns också på en gemensam polisstyrka och ett gemensamt dataregister över "oönskade" personer.

De nya formerna för polissamarbete är politiska frågor som förmodligen har konstitutionella hinder.

Min fråga är:

Tänker civilministern vidta några åtgärder för att få en öppen och demokratisk diskussion i dessa frågor?

1990/91:585 av *Karl-Gösta Svenson* (m) till finansministern om värdet av bilförmån i taxiföretag:

En taxibil är i regel passbelagd större delen av dygnet. Möjligheten att kunna nyttja taxibilen för privata resor är därför synnerligen begränsad.

I samband med skatteomläggningen har förmånsbeskattningen schabloniserats och taxiägarna har fått en ökad förmånsbeskattning.

Det har också visat sig att beskattningseffekterna blir mycket olika beroende på om taxiföretaget bedrivs som enskilt företag eller i aktiebolagsform.

Avser finansministern framlägga förslag som innebär att beskattningseffekterna avseende bilförmån i taxiföretag likställes oavsett företagsform och att bilförmånsvärdet relateras till det verkliga nyttjandet?

1990/91:586 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om rätten till förtidspension i visst fall:

Enligt uppgift i pressen, IDAG den 25 april 1991, har en 36-årig marockan, sedan 1979 svensk medborgare, beviljats förtidspension.

Sedan tolv år tillbaka har mannen ägnat sig åt grov brottslighet som misshandel, grova narkotikabrott, otukt med barn m.m.

Nu erhåller mannen förtidspension, dock utan att ha tjänat ihop någon del av denna, och kommer att flytta tillbaka till Marocko med en månatlig svensk förtidspension.

Är statsrådet beredd medverka till ändrad lagstiftning så att återbrytning av svenskt medborgarskap i vissa fall kan ske?

1990/91:587 av *Margit Gennser* (m) till justitieministern om upptagande av kandidatnamn på valsedlar i allmänna val:

I en väl fungerande demokrati måste det råda en grundläggande respekt för ett fåtal men viktiga spelregler – spelregler som kan vara mycket svåra att lagfästa, eftersom stelheten i det politiska livet skulle kunna accentueras ytterligare. Av denna anledning är vallagen relativt öppen, när det gäller möjligheterna att i riksdags-, landstings- och kommunfullmäktigeval gå ut med spränglistor.

Dess värre har lagstiftningens öppenhet på ett flagrant sätt utnyttjats av Skånepartiets ledning och enskilda personers namn har utan deras vetskap satts upp på valsedlar på ett sådant sätt att förfarandet måste uppfattas som ytterligt kränkande. I och med att vallagens regler medvetet missbrukas för att skada den politiska processen bör en prövning av vallagen i det här hänseendet genomföras.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ber jag att få ställa följande fråga till statsrådet Freivalds:

Avser justitieministern vidta åtgärder för att om möjligt hindra framtida missbruk av vallagen i nu nämnt hänseende?

Innehållsförteckning

Fredagen den 3 maj

1 § Justering av protokoll 1
2 § Remissdebatt 1
Lars Tobisson (m)
3 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid 2
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 maj 2
Utrikesutskottets betänkande UU15
Utrikesutskottets betänkande UU20
Utrikesutskottets betänkande UU22
Utrikesutskottets betänkande UU16
Näringsutskottets betänkande NU36
Näringsutskottets betänkande NU45
Bostadsutskottets betänkande BoU13
Meddelande om samlad votering 6
5 § Den kommunala ekonomin 6
Finansutskottets betänkande FiU29
Debatt
Rune Rydén (m)
Anne Wibble (fp)
Ivar Franzén (c)
Lars-Ove Hagberg (v)
Carl Frick (mp)
Arne Andersson i Gamleby (s)
Beslut fattades efter 6 §
6 § Anslag till länsstyrelserna m.m. 29
Bostadsutskottets betänkande BoU14
Debatt
Ingrid Hasselström Nyvall (fp)
Stina Gustavsson (c)
Jan Strömdahl (v)
Kjell Dahlström (mp)
Magnus Persson (s)
Jan Sandberg (m)
Beslut 37
Finansutskottets betänkande FiU29
Bostadsutskottets betänkande BoU14

1990/91:588 av *Lennart Brunander* (c) till miljöministern om mindre skadliga dieselbränseln:

Bilavgaserna är den största föroreningskällan i tätorterna. Trots att dieselfordonen bara står för 6 % av alla fordon svarar de för 40 % av de skador som ger ärftliga effekter på människan. Att göra något åt dieseltrafiken skulle få stor effekt för hälsa och miljö. I Frankrike har det franska petroleuminstitutet tagit fram ett högvärdigt bränsle av vegetabilisk olja. Bränslet har fått namnet diester. Dess förbränningsegenskaper är mycket lika dieselns, vilket gör att bränslet kan användas i befintliga dieselmotorer. Jag vill mot denna bakgrund fråga miljöministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att snabbt få in miljövänliga bränslen av detta slag?

1990/91:589 av *Martin Olsson* (c) till utbildningsministern om samiskspråkiga tolkar, m.m.:

Samerättsutredningen hade bl.a. till uppgift att föreslå insatser för att stärka det samiska språkets ställning. Förslag om rätt att i viss utsträckning använda samiska i officiella sammanhang framlades i slutbetänkandet avgivet i november 1990.

För ett genomförande av förslagen och strävandena över huvud taget att stärka det samiska språkets ställning fordras bl.a. utbildning av tolkar och översättare samt lexikon och läromedel för såväl grundutbildning som högre undervisning. Parallellt med genomförande av samerättsutredningens förslag behövs även en samisk språkvårdsutveckling och ett språkvårdsarbete.

Med hänsyn till det akuta behovet av åtgärder för att stärka det samiska språkets ställning vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder överväger regeringen för att tillgodose behovet av samiskspråkiga tolkar och översättare samt lexikon och läromedel i samiska?

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.59.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 10 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 28 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 32 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. beslutet om uppskjuten votering kl. 13.50 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

7 § Alkolholskattefrågor 39
Skatteutskottets betänkande SkU22
Debatt
Hugo Hegeland (m)
Isa Halvarsson (fp)
Martin Olsson (c)
Lars Bäckström (v)
Gösta Lyngå (mp)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Kaj Larsson (s)
Elisabeth Fleetwood (m)
Wiggo Komstedt (m)
Beslut 56
8 § Ändring i kupongskattelagen 57
Skatteutskottets betänkande SkU27
Beslut 57
Beslut om uppskjuten votering 57
9 § Lag om vissa dryckesförpackningar 57
Jordbruksutskottets betänkande JoU21
Debatt
Ingvar Eriksson (m)
Lars Ernestam (fp)
Lennart Brunander (c)
Annika Åhnberg (v)
Marianne Samuelsson (mp)
Dag Ericson (s)
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Beslut skulle fattas den 8 maj
10 § Vissa tillsynsfrågor enligt vattenlagen m.m. 79
Jordbruksutskottets betänkande JoU28
Beslut skulle fattas den 8 maj
11 § Bostadsdomstolen och hyresnämnderna 79
Justitieutskottets betänkande JuU26
Debatt
Britta Bjelle (fp)
Birgit Henriksson (m)
Anders Svärd (c)
Berith Eriksson (v)
Göran Magnusson (s)
Beslut skulle fattas den 8 maj
12 § Beslut om fortsatt ärendebehandling den 8 maj 86
13 § Bordläggning 87
14 § Anmälan om interpellationer
1990/91:194 av Bo Lundgren (m) om sänkt skattetryck m.m. . 88
1990/91:195 av Görel Bohlin (m) om kostnaderna för den kommunala räddningstjänsten 90
1990/91:196 av Ragnhild Pohanka (mp) om åtgärder för att hjälpa de bostadslösa 91

1990/91:197 av Ragnhild Pohanka (mp) om miljöeffekterna m.m. av indiskt fördämningsprogram ... 91
1990/91:198 av Anne Wibble (fp) om AP-fondens rätt att köpa aktier ... 92
1990/91:199 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) om flyktingpolitiken ... 93
1990/91:200 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) om barnhälsovården ... 94
1990/91:201 av Hadar Cars (fp) om den politiska utvecklingen i Indonesien ... 95
1990/91:202 av Eva Goës (mp) om effekterna i Sverige av Tjernobylkatastrofen ... 95
1990/91:203 av Görel Thurdin (c) om differentierad mervärdeskatt ... 96
1990/91:204 av Krister Skånberg (mp) om energipolitiken ... 98
1990/91:205 av Carl Frick (mp) om polisväsendet i EG ... 101
1990/91:206 av Per Gahrton (mp) om EG och den svenska neutralitetspolitiken ... 101
15 § Anmälan om frågor
1990/91:581 av Hugo Hegeland (m) om rätten till förtidspension i visst fall ... 103
1990/91:582 av Berndt Ekholm (s) om taxiverksamheten ... 103
1990/91:583 av Sigrid Bolkéus (s) om utbildningen för fastighetsmäklare ... 103
1990/91:584 av Gudrun Schyman (v) om formerna för polissamarbete inom EG ... 104
1990/91:585 av Karl-Gösta Svenson (m) om värdet av bilförmån i taxiföretag ... 105
1990/91:586 av Sten Andersson i Malmö (m) om rätten till förtidspension i visst fall ... 105
1990/91:587 av Margit Gennser (m) om upptagande av kandidatnamn på valsedlar i allmänna val ... 105
1990/91:588 av Lennart Brunander (c) om mindre skadliga dieselbränslen ... 106
1990/91:589 av Martin Olsson (c) om samiskspråkiga tolkar, m.m. ... 106

gotab 98905, Stockholm 1991